

II

**DOKUMENTA ITALIJANSKIH
I NEMA KIH OKUPATORA**

OBJAVA NEMA KOG GENERALLAJTNANTA RÖSENER-a OD
3 JANUARA 1942 GOD. O STRELJANJU TRIDESET I ŠEST TA-
LACA, PRIPADNIKA NARODNOOSLOBODILA KOG POKRETA¹

O B J A V A

3 I 1942 streljana su dole navedena lica zbog toga što su, kao lanovi bandi, u estvovala u mnogobrojnim ubistvima i razbojnitvima, odnosno što su potpomagala bande dostavljanjem vesti, davanjem namirnica itd.

Hrobath Stanislav	ro en	11- 5-1916
Hojka Josef	»	22- 2-1899
Menzinger Franz	M	3- 7-1905
Sajovi Fridolin	ti	19- 2-1897
Strar Johann	»	15- 2-1924
Vidi Johann	M	7- 5-1915
Novak Vinzez	II	19- 7-1906
Pirš Anton	il	27- 5-1910
Kobler Bernhard	li	15- 5-1911
Komelj Anton	II	19- 2-1914
Kraljic Izidor	II	7- 1-1919
Mastnak Johann	II	22-12-1909

¹ Original, na nema kom i slovena kom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani. Zbog brojnosti dokumenata o streljanju talaca ne postoje mogu nosti da se u ovoj knjizi štampaju sve objave o streljanju talaca, ve se objavljuju samo najvažnije. Iz ostalih dosad evidentiranih dokumenata objavljujemo u privedbama samo imena i prezimena streljanih.

21 januara 1942 god. od strane okupatora u Gorenjskoj streljana su kao taoci još slede a lica: Teodor Bomba , Ciril Benkovi , Rudolf Pape , Marija Okrojšnik, Marija Župan, Karei Kozjek, Jožef Zalokar, Bogomil Ropret, Stanko Roži , Stanislav Balan , Stanislav Lah (Lach), Mirko Dim , Viktor Gregora , Tugomir Vidmar i Zofija Traven.

U svim objavljenim dokumentima o streljanju talaca držali smo se teksta na nema kom jeziku. Imena talaca objavljena su onako, kako su ih pisali okupatori. Geografska imena prevedena su na slovena ki.

Mikuš Vinzenz	ro en	1- 4-1924
Valjavec Johann	•i	8- 6-1922
Župan Johann		14- 9-1918
Faifar Alois	»	1- 4-1920
Fornetzi Franz	>i	13- 6-1905
Oreschek Franz	ti	28-11-1911
Pire Lenard	»	10- 9-1910
Jagodi Johann	»	8- 6-1895
Mrak Franz	tt	19-11-1907
Bergant Vinko	ti	5-10-1912
Benedi i Johann	ti	12- 4-1923
Košir Franz	ti	4- 6-1905
Košir Johann	ti	23-10-1903
Poto nik Jakob	ti	30- 4-1902
Plestenjak Jernej	ti	24- 4-1926
Poto nik Martin	u	6-11-1900
Plestenjak Jernej	tt	23- 8-1889
Peternejl Friedrich	tt	7-10-1923
Tschelik Method	ti	15- 9-1899
Kokalj Albin	. ti	3- 4-1910
Peternejl Paul	ti	22- 1-1933
Grošelj Franz	n	2-10-1912
Dermota Anton	ti	5- 6-1913
Kepi Johann	ti	2- 8-1900

Viši SS — i policiski komandant
u XVIII vojnoj oblasti, potpisao
Rösener,

SS — grupenfirer i generallajtnant
policije

BR. 126

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE „ISONZO“ OD
5 JANUARA 1942 GOD. O PARTIZANSKOM NAPADU KOD
KAMNOG POTOKA¹**

Telegram

5-1-42, sati 23.50

Od Komande pešadiške divizije „Isonzo“

KOMANDI XI ARMISKOJ KORPUSI

02/132 Op. IZVEŠTAJ O OPERACIJAMA ZA 5 JANUAR

OPERATIVNA AKTIVNOST

1. — Jedinica garnizona Št. Jernej (IH-CO) izvršila je iš enje zone na levoj strani reke Krke, izme u Dobrave (XV-CS) i Zameška (KI-CS).
2. — Jedinica garnizona Kostanjevica (LI-CQ) izvršila je izvi anje u zoni Oštre — Dolš e (^IH-CQ).
3. — Jedinica garnizona Straža izvršila je iš enje zone Toplice (ZA-CK).
4. — Jedinica garnizona Stopi e (XP-CM) postavila je, sa negativnim ishodom, zasedu u zoni Pogance (XN-CM).
5. — No u, uo i 5-og o. m., artiljerija garnizona Trebnje (ZR-CU) tukla je put Ra je Selo (ZR-CU) — Hudenje (ZR-CU), gde je prime eno kretanje komunisti ke bande.
6. — Ostali garnizoni vršili su izvi anja manjih razmera.

NAPADI NA SAOBRA AJNE PUTEVE

7. — U vezi s izveštajem o operacijama za 2 ov. m., ta ka 7. U 17 sati, pod zaštitom naših jedinica, opravljena je železni ka pruga.
8. — No u, uo i 5 ov. m., patrola za zaštitu pruge, pri obilasku naišla je u blizini 100/6 km na otšrafljene šine, ime se pokušalo prekinuti prugu. Odmah je obavestila železni ke vlasti. Zatim je napadnuta iz zasede u šumi Kamni Potok (ZP-CU) od jakih komunisti kih grupa², koje je energi - nim protivdejtstvom nagnala u bekstvo. Intervenisala je artiljerija garnizona Trebnje (ZR-CU). Na našoj strani nema gubitaka.

General MACCARIO

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 32 A, fase. 6).

• Drugi štajerski bataljon

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 6 JANUARA 1942 GOD. O STRELJANJU
DESET TALACA U MARIBORU¹

O B J A V A

5 I 1942 komunisti ke bande ubile su jednog policiskog inovnika kad je vršio svoju službu.

6 I 1942 streljani su u Mariboru, zbog potpomaganja naoružanih komunisti kih bandi, slede ! komunisti ki razbojnici:

Max Zukala, ro . 2 II 1914, trgovac, Ojstriška Vas 9, opština Pondor,

Jakob Roinik, ro . 16 VII 1903, poljoprivrednik, Polj e 8,

Gottfried Tarkusch, ro . 22 IV 1923, obu arski pomo nik, Maribor, Sodna cesta 2,

Cyrill Spegel, ro . 2 VII 1919, elektromonter, Pesje 3, opština Velenje,

Josef Stergarschek, r« . 9 V 1901, rudarski radnik, Dobovec kod Trbovlja,

Anton Remitz, ro . 9 V 1907, poljoprivrednik, Creta 3, opština Braslov e,

Karl Glischewitz, ro . 6 II 1918, šef saobra ajne službe, Trbovlje — Retje 39,

Franz Ropas, ro . 1 IV 1902, poljoprivrednik, Creta 4, opština Braslov e,

Karl Kastelitz, ro . 14 IV 1910, trgova ki nameštenik, Trbovlje — Loke 83,

Franz Swet, ro . 4 XI 1917, poljoprivredni radnik, Creta 26, opština Braslov e.

Sem toga streljano je još sedam razbojnika, koji su davali otpor oružjem.

Maribor, 6 januara 1942

Šef civilne uprave

¹ Original, na nema kom i slovena kom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

U Štajerskoj Nemci su 18 februara 1942 god. streljali još slede ih 10 lica: Pavel Narat (Narath), zubni tehni ar, Julij Marion, student medicine, Feliks Puc (Putz), student medicine, Anton Bosti (Bostitsch) i student, Franc Kukovec (Kukowetz), nameštenik, Avgust Raspotnik, rudar, Mihael Broden ar (Brodentschar), rudar, Konrad Maconi (Mazoni), obu arski pomo nik, Ernest Spendi (Spendi), mašinsko-bravarski pomo nik i Jožef Penzl, rudni ki radnik.

BR. 128

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U RADOVLJICI OD
6. «JANUARA 1942 GOD. KOMANDANTU ANGAŽOVANIH SNAGA
JUŽNE KORUŠKE O NAPADU NA VODNEMACKIH VOJNIKA
KOD RIBNA¹

ŽANDARMERISKA STANICA U RADOVLJICI,

okrug Radovljica, Južna Koruška

Dnevnik br. 21

Radovljica, 6 januara 1942

KOMANDANTU ANGAŽOVANIH SNAGA JUŽNE KORUŠKE

na Bledu

I. Predmet: Komunisti ka nasilja.

I Veza:

5 januara 1942 godine oko 17.30 asova, jednu vojnu patrolu zemaljskog zaštitnog bataljona² 1/510 iz Prve ete u Radovljici, ja-
I ine 11 vojnika, napala je na oko 100 koraka ispred drumskog
mosta preko Save, kod mesta Skale, opštine Ribno, iz jednog obli-
žnjeg bunkera, komunisti ka banda³ jakom mitraljeskom vatrom i
ru nim bombama, pri emu su 3 vojnika ranjena puš anim zrnima.
Jedan od njih teško ranjen u trbuh. Patrola se povukla u zaklon
i ekala na poja anje. Kada je stiglo prvo poja anje, pokušala je
da napreduje k mostu, ali, usled jake vatre koju je komunisti ka
grupa odmah otvorila, u tome nije uspela. Tek po dolasku drugog
poja anja, uspela je da most zauzme i da bandu prisili na otstupanje.

Komandir stanice:
Rosenmayer
žandarmeriski narednik

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja U Ljubljani

² Landeschutzbataillon

³ Iz Cankarevog bataljona, koji se nalazio u Dražgošama, poslata je u sektor Bleda i Lesca patrola sa zadatkom da uspostavi vezu sa organizacijom na Bledu i Lescama i da donese municiju i ru ne bombe koje su se nalazile u jednom partizanskom magacinu u blizini. Kod mosta blizu Ribna izvršila je ova patrola pomenutu akciju. U Dražgoše se vratila nekoliko dana pre po etka nema kog napada na Dražgoše (9—12 januara 1942 god.).

BR. 129

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKO
SKOG KORPUSA OD 1 JANUARA 1942 GOD. O SITUACIJI
U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹**

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA
XI ARMISKO KORPUS

Br. I/I prot. **Poverljivo**

Vojna pošta 46, 7-I-1942-XX

Predmet: Izveštaj o duhu i mo-alu
trupa i stanovništva.

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE **ARMIJE**

Vojna pošta 10

Komunisti ka propaganda se pojaava i aktivnost ustanika ponovo se budi.

Prime ene su grupe partizana² u isto nom delu okupirane teritorije, i to baš u toku Sti na—Mokronog—Žužemberk, gde **su se** prema dobijenim obaveštenjima, uvukli ostaci bandi koje su pre operisale južno od Ljubljane, privu eni naro ito injenicom da **je** tamošnje stanovništvo mnogo velikodušnije u davanju pomo i i podrške negoli stanovništvo iz drugih zona.

U Ljubljani je došlo do novih napada na vojnike. Ve **duže** vremena OF planira napade na usamljene vojnike da bi se zaplenilo njihovo oružje. **I** doista, ovih zadnjih dana je došlo do takva **dva** napada na tri vojnika, koje su razoružali, odneli im svu municiju, a zatim ih odmah pustili.

* Stanovništvo verno sledi uputstva koja izdaje odbor komunisti ke propagande putem letaka, tajne prepiske i periodi nih publikacija kao što je poznati „Slovenski poro evalec“. —

Manifestacija, koju je odredila „Osvobodilna fronta“ za 3. o. **m.**, potpuno je postigla svoj cilj³. Izme u 19 i **20** asova, iz javnih lokala i ulica se stanovništvo potpuno povuklo.

¹ Dokumentat se nalazi u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani (1/Seg 7b-I).

* Drugi štajerski partizanski bataljon

³ Izvršni odbor Osvobodilne fronte proglasio je 3 januar 1942 **god.** kao dan spomena na žrtve oslobodila ke borbe. Od 19 do 20 asova **svi** stanovnici Ljubljane udaljili su se iz ulica i ostalih javnih mesta, **a** ulice su bile posute zastavicama, lecima i listi ima.

Pomenutog dana su tako e prona eni 'mnogi leci s natpisom: „Slava palima za Sloveniju“, kao i drugi sa prevratni kom propagandnom sadržinom.

Na napade ustanika reagujemo protivdejstvom ograni enim na mali broj odgovornih lica koja su sama priznala ili je ustanovljeno da su sigurno u estvovala, i koja, pla aju i životom syoju krivicu, postaju mu enici. — Da b: se odala po ast tim licima van zakona, prire uju se protestne manifestacije, dele se neprijateljski leci i vrše novi atentati.

Naše protivdejstvo nije nikada srazmerno napadu; i dalje se održava policiski as od 20,30 asova; a da b: se primenila mera konfiniranja zahtevaju se novi i novi dokazi odgovornosti i moraju se vršiti sve druge procedure koje name e birokratsko rešavanje predmeta. A za to vreme ustanici se ustaljuju po šumama, sakrivaju u sigurna skloništa, a potpomaga i i organizatori nastavljaju da i dalje nesmetano vrše svoje aktivnost i svoju propagandu. —

Mnogi zato smatraju da je neophodno potrebna drakonska mefa, tj. udaljiti iz ove zone i internirati na italijansku teritoriju sve one elemente u koje se, zbog njihovog ponašanja, sumnja da kuju zaveru protiv nas.

To bi, nesumnjivo, bio odli an primer za sve, a naro ito za slabije pristalice protivitalijanske struje, i, što je najvažnije, prestali bi kona no napadi i sabotáže, i zdravi deo stanovništva, osetivši se sigurnim i zaští enim, mogao bi podupreti rad naših civilnih i vojnih vlasti koje teže da kona no urede ovu pokrajinu po ugledu na našu hiljadugodišnju tradiciju civilizacije.

Komandant kraljevskih karabinjera,
potpukovnik (Luigi Brucchietti)
Luigi Brucchietti

BR. 130

IZVEŠTAJ NEMACKOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE ZA
JUŽNU KORUŠKU OD 7 JANUARA 1942 GOD. O PARTIZANSKIM
AKCIJAMA I DOGA AJIMA TOKOM DECEMBRA 1941 i
U GORENJSKOJ¹

ⁱ
KOMANDANT ŽANDARMERIJE
JUŽNE KORUŠKE

Broj dnevnika 582/41

Bled, 7 I 1942
Poverljivo!

SVIMA ŽANDARMERISKIM NADLEŠTVIMA U JUŽNOJ
KORUŠKOJ

Sadržaj: Izveštaj o doga ajima u južnoj Koruškoj

Veza Moje saopštenje od 1 XII 41, broj dnevnika 582 '41

U decembru 1941 desili su se slede i slu ajevi:

1.) Povodom godišnjice proklamovanja bivše Kraljev ne Jugo-
slavije rastureni su po mnogim mestima južne Koruške leci poli-
ti ke sadržine. Na etiri mesta istaknute su i zastave.

2.) Straža pograni nog obaveštajnog voda zatekla je 1 XII, u
2 asa, kod gostionice Lotri u Češnjici, dva bandita, koji su
verovatno nameravali da ponovo nešto izvrše, i otvorila za njima
vatru koja nije imala uspeha.

3.) Iste no i, prilikom provale u pomo nu zgradu Demšarove
fabrike za štavljenje u Češnjici, ukraden je jedan nov anik sa
40 rajhsmaraka, jedan asovnik, atiri kompletna odela i drugi ko-
madi ode e. Ali su pokradene stvari ponovo na ene ujutro u blizini
navedene zgrade, usled ega se može zaklju iti da je doti ni kradlji-
vac, ili pak više njih, bio zaplašen : naglo pobegao. Stražar Eisern
pronašao je nov anik kod jednog sumnjivog lica.

4.) No u 2 XII partizani su u Radovlji kom i Kranjskom okrugu
ubili slede e tuma e, odnosno lica koja su bila naši poverenici, i to:

U Zgornjoj Dobravi, obu arskog majstora Ješeta i stolarskog
majstora Persondla, i u Lipnici stolarskog majstora Debeljaka²
(Sin Ješeta teško je ranjen).

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Lj bljani.

² Podaci nisu potpuno ta ni. Kažnjeni su bili izdajnici obu arski
majstor Jernej Bertoncelj (ne Persondl), stolarski majstor Jakob Ješe
i stolarski majstor Valentin Debeljak, svi iz Zgornje Dobreve.

U Selcama tumača Lusnera, u Besnici gostioničara Benedića i ali u Hruševki folksdobjera Cemeta. Partizani su, dalje, u štali domačih svinja " Okroglom zaklali tele i meso odneli.

5.) 2 XII, u 9 asova, na en je, nedaleko od svoje kuće, Keuigchler Bafl, iz Sv. Ožbolta blizu Škofje Loke, ubijen metkom u uotiljak. I kod njega je na ena cedulja sa sadržinom: „Smrt Izdaj- Ini ima. dostavlja i su kažnjeni, neka živi Osvobodilna fronta — i narodni sud“.

No u 2 XII u dvorštu nasilno iseljenog Drinoveca, u Dolenji Vasi, opština Kovor, banditi su zaklali i ukrali etiri svinje koje su pripadale ekonomu Križaju, a da on to nije opazio.

6.) 3 XII, po prilici oko 13 ., dva bandita, koji su prešli preko talijanske granice, ubili su, sa dva ispaljena metka u glavu, ga-ju i iza le a, seljaka i opštinskog ve nika u Javorju (Litija) Gallea, i to u momentu kad je ovaj nosio vodu sa bunara.

7.) U toku istrage vo ene povodom kra e svinja izvršene no u 1 XII u domu slepih u Okroglom žandarmerija je uhapsila posed- nika mlina Markovi a iz Okroglog. On je teško osumnji en da je bandite svojom skelom prevezao preko Save. On je nedozvoljeno imao kod sebe i eksplozivna sredstva.

8.) 4 XII, u 20.30 asova, došla je banda, nešto ja a od 20 ljudi, na posed doktora Adleši a na Brdo (Kovor), zaklala, pošto nije imalo svinja, dva jednogodišnja teleta i meso odnela.

9.) Od 23 asa istog dana pa do 2 asa 5 XII, banditi su u štali župnika u Ljubnom zaklali dve svinje i meso odneli.

10.) 5 XII, u 21 as, sukobila se patrola grani ne carinske slu-žbe u Crnom Vrh (Poljane) sa bandom krijum ara, jakom 7 ljudi. Jedan krijum ar ie ubijen, dvojica su ranjena i zarobljena.

11.) Žandarmeriska patrola stanice Šmartno pod Smarnom Go-rom pronašla je u blizini evakuisanog mesta Rašica jedan srpski puškomitraljez i 500 metaka.

12.) No u 7 XII partizani su zapalili i razorili drveni most u blizini Prapotna, koji preko Šore vodi za Selca. U istom vremenu oni su pretesterisali više telefonskih stubova³.

14.) U borbi sa banditima u šumskom predelu severno od mesta Knape (brdski teren Selške Sore) ranjena su 9 XII dva narednika zaštitne policije (SB)⁴.

15.) 10 XII, u 14.30 asova, u blizini Kremenika, banditi su jed- nim metkom teško ranili pomo nog carinika sa uporišta Crni Vrh.

³ Akcija Cankarevog bataljona

⁴ 9 decembra 1941 god. Nemci su napali Cankarev bataljon na po- ložajima ispod Sv. Mohora. Bataljon se posle borbe prebacio preko Stirpnika u Rovte pod Mladim Vrhom (vidi Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 78, primedbu 2). Skra enica SB verovatno zna i „Schutzbatail- lon“ (Zaštitni bataljon).

16.) U predelu Blegoša, izme u Poljanske i Selske Sore, 12 XII '41 prilikom jednog vatrenog napada od strane partizana, poginulo je 45 narednika (SB), dok su 4 narednika (SB) teško ranjena⁵.

17.) 12 XII 10 ljudi upalo je u kaznionu suda u Kranju sa namerom da oslobode tri zatvorenika koji su bili osumnjičeni da su izvršili neko političko ubistvo. Namera je osujećena.

18.) 13 XII jedna patrola žandarmerije i carinika izišla je na mesto izvršenog atentata u Crnom Vrhu (vidi tačku 15). Sa jednog obližnjeg mesta, iz jedne guste bukove šume, na egzekutivne organe otvorena je bezuspešna vatra. Na vatru je odgovoreno vatrom. Sleduju i tragom napada, koji je vodio na Crni Vrh, patrola je naišla na neke kolibe, koje su mogle da posluže banditima i krijumčarima kao sklonište, pa je iste zapalila. Po detonacijama, koje je vatra izazvala, moglo se zaključiti da se u njima nalazila municija i ručne bombe.

19.) 14 XII, u 21 čas, u mlekari Stare Fužine (Bohinjsko Jezero), održan je sastanak na kome je šef mlekare saopštio da kralj Petar opet dođe i na vlast u Jugoslaviji i da se južna Koroška sadejstvom ustanika i sovjetske armije biti opet oslobođena.

20.) U toku 15 XII, naoružani banditi u Koprivniku prikupljali su šumske radnike i one koji prevoze drva i tom prilikom ih snabdeli oružjem⁶. Dalje, u predelu Koprivnika (oblast Pokljuke) izvršeno je regrutovanje pripadnika Wehrmannschafta, pri čemu se mogla zapaziti izvesna dobrovoljnost od strane komandanta Wehrmannschafta.

21.) U noć i 16 XII zabarikadiran je drum Bled—Bohinj i prekinute telefonske veze.

U selu Luče, opština Trata, partizani su iz dvorišta jednog evakuisanog meštana ukrali goveda i svinje.

Opljačana je lugarska kuća na Mrzлом Studencu.

U 21.30 časova, 30 naoružanih bandita izvršilo je prepad na gostionicu Košir u Crnom Vrhu, i tom prilikom ranili dva čamika a tri ih odveli sa sobom. Sem toga, opljačkali su Koširov dom.

22.) U noć i na 17 XII zapaljen je most kod Dovja i podignuto je više barikada na drumu. (Atentatori se već nalaze u zatvoru).

23.) 17 XII 41 skoro sve telefonske linije su prekinute.

24.) Policiska akcija koja je prethodnog dana vršila akciju u Nomenju (Bohinj) spalila je, u cilju odmazde za izvršeni vatreni prepad dan pre toga, u Nomenju 5 kuća, gde su stanovnici odbegli banditima ili su u estvovali u prepadu (17 XII 1941).

⁵ Zasedu je postavio Čankarev bataljon pod Mladim Vrhom (vidi Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 70, 204 i 205).

⁶ O ustanku u predelu Bohinj i Dovje—Mojstrana vidi Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 79.

25.) 17 XII, prilikom napada na carinsku pograničnu stanicu u Mojstrani, ranjen je u toku borbe sa ustanicima jedan carinik, dok je jedan napada ubijen.

26.) U noćima 17 XII, ustanici su iznenada izvršili napad na žandarmeriju žandarm. stanice Dovje⁷ i odveli ih sa sobom, ali je istima ipak uspelo da se u noćima 18 XII bekstvom oslobode.

I 27.) U noćima 19 XII, banditi su iz magacina poljoprivredne zadruge u Poljanama ukrali ve u kolicima pšenice i šećera za p. ele.

28.) Dalje, u istom vremenu, požarom su uništena dva mosta (Trebija i Hotavlje).

29.) 19 XII, banditi su opljačkali žandarm. stanicu u Poljanama, iskoristivši priliku kada su žandarmi bili službeno odsutni.

30.) 19 XII bačena je jedna ručna bomba u ulaznicu školske zgrade u Poljanama, bomba je pre vremena eksplodirala, te je tako izbegnuta šteta.

31.) 21 XII upala su u kaznionu suda u Škofjeloči dva partizana od kojih je jedan bio u žandarmerijskoj uniformi i pretstavio se kao da hoće da preda u zatvor kao uhapšenika onog drugog koji ga je pratio. Tom prilikom uspelo im je da oslobode iz zatvora dva pritvorenika i da sa njima pobegnu.

U borbama u oblasti Poljanske Doline neprijatelj je, prema poslednjim izveštajima, imao 100 mrtvih i ranjenih.⁸

Overava:

Jobst

I žandarm. narednik

Handl

žandarm. pukovnik

i

⁷ Prilikom ustanka u selu Dovje, ustanici su razoružali žandarmeriju i produžili da napadaju graniarski garnizon u Mojstrani (vidi Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 220).

⁸ O tome vidi dok. br. 69.

BR. 131

NARE ENJE KOMANDANTA ITALIJANSKE PESADISKE DIVIZIJE „ISONZO“ OD 13 JANUARA 1942 GOD. ZA SARADNJIJ DIVIZIJE U DRUGOJ NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI PROTIV NOV¹

**Dupli omot
Poverljivo**

KOMANDA PESADISKE DIVIZIJE „ISONZO“ (14-ta)

Odeljenje na elnika štaba — sekcija za operacije i službe

Br. 02/186 prot.

Vojna pošta 59, 13 januara 1942-XX

Predmet: U eš e u nema kim operacijama u Bosni

KOMANDANTU 23-eg PEŽADISKOG PUKA	V. P. 59
KOMANDANTU 24-og PEŽADISKOG PUKA	V. P. 59
KOMANDANTU 6-og PUKA DIVIZISKE ARTILJERIJE	V. P. 59 ^{TM}
KOMANDANTU IX BATALJONA KR. FI- NANS. STRAŽE	V. P. 59
KOMANDANTU KOHORTE POGRANI NE MILICIJE	Novo Mesto
KOMANDIRU 2-ge CETE TERITORIJALNIH KR. KARABIN.	Novo Mesto
i, na znanje:	
KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA	V. P. 40
KOMANDI V ARMISKOGR KORPUSA	V. P. —
KOMANDI DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA“	V. P. 81

- I) — Nema ke trupe operišu u jugoisto noj Bosni da bi eli-
minisale glavninu ustani ke mase koja gravitira oko
Sarajeva.
- II) — Trupe Druge armije sadejstvuju u spomenutoj **akciji**
zatvaraju i demarkacionu liniju² prema zoni u **kojoj**
operišu nema ke jedinice.
- III) — Diviziji „Isonzo“ je dat zadatak da:
— nadgleda i eventualno posedne liniju sa Hrvatskom,
— zaustavi i uništi na toj liniji ustanike koji bi pokušali
da je pre u.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 32 A, fase. 6).

¹ Demarkaciona linija prema Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

IV) — S tim u vezi nare ujem:

A) — Poja ati nadziranje granice prema Hrvatskoj od trome e (zona Kostanjevica) do Starog Trga pomo u jedinica kr. karabinjera, kr. finansiske straže i grani ne milicije.

B) — Podeliti spomenutu granicu na dva pukovska sektora: severni — 24-ti pešadiski od trome e do sedla Jugorje (uklju no);

južni — 23- i pešadiski od te ta ke do Starog Trga i diviziske teritorijalne granice.

Severni sektor: Komandant — komandant 24-og pešadiskog. Podeljen je na dva bataljonska potsektora.

a) — I/24-og pešadiskog od trome e do zone Orehovica—Tolsti Vrh (uklju no) radi zapre avanja prolaza na grebenima planine Gorjanci..

b) — II/24-og pešadiskog od tog mesta do sedla Jugorje (uklju no) radi zapre avanja prelaza na zapadnim padinama planine Gorjanci.

Nadziranje e se vršiti patroliranjem po komunikacijama koje dolaze sa Gorjanaca.

Južni sektor: Komandant — komandant 23-eg pešadiskog. Podeljen je na etiri bataljonska potsektora:

a) — III/23-eg pešadiskog sa grebena Gorjanaca do Primosteka na Kupi (isklju no); poja a e detašmane na granici od Radatovi i — Krma ina — Božakovo sa mitraljeskim vodovima radi zapre avanja nazna enog otseka.

Puk e dodeliti kao poja anje jedan vod prate e baterije.

b) — II/23-eg pešadiskog od Primosteka (uklju no) do Gribalja (isklju no) (HT-BS); odmah e rasporediti jednu etu poja anu mitraljeskim vodom u s. Gradac radi nadziranja nazna enog sektora. Puk e dodeliti za poja anje drugi vod prate e baterije.

c) — I/23-eg pešadiskog od Gribalja (uklju no) do Preloke (uklju no) (IH-BL); odmah e rasporediti jednu etu poja anu mitraljeskim vodom u zoni Adleši i radi nadziranja nazna enog sektora.

d) — CXI mitraljeski bataljon arm. korpusa od Preloke (isključivo) do Starog Trga, naročito paze i na deo s. Preloka — s. Zdihovo (XR-BF) gde se do i u dodir sa trupama Petog armiskog korpusa.

Nadziranje se vršiti po graničnoj liniji, obroncima planine Gorjanci i Kupom, putem stalnih položaja raspoređenih na mestima kuda se najlakše prolazi, i sa patrolama u meštacima.

Komandanti sektora treba narediti intervenciju preostalih bataljonskih snaga, grupisanih u četete, svesni na minimum službe, pordazumevaju i tu i nadgledanje pruge, koja im treba da bude obezbeđena.

C) — Artiljerija

Stavljam na raspoloženje južnom sektoru III/6 artiljerijskog kojim treba biti spreman da se premesti u Crnomelj, s tim da već od sada, na osnovu izveštaja, odredi položaj za tri baterije u zonama Metlika — Griblje — Vinica radi tu enja glavnih prilaza sa istoka i sa juga.

D) — Ostaju meni na raspoloženju, spremni za pokret, IIT/24 pešadiskog u Toplicama, I/6 artiljerijskog u Novom Mestu i II/6 artiljerijskog u Straži.

E) — Veze: Telefonska i radiotelegrafska, ona koja je sada u upotrebi.

F) — Komandno mesto:

Ostaje u Novom Mestu.

Povremene novosti treba dostavljati četete\no u 7.30 — 12—19 sati.

G) — Službe:

Nema izmena u dislokaciji.

(M. P.)

Diviziski general
komandant
— Federico Romero —
Romero

Dispozicije su u stanju da spreče eventualna uvlačenja ustanika.

Predlažem da se odobri.

Da

19 I. M³

' Paraf Marija Robotti-a

BR. 132

**PLAN „A“ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 15 JANUARA 1942 GOD. ZA BORBU PROTIV NARODNO-
OSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA U LJUBLJAN
SKOJ POKRAJINI¹**

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje

V. P. 46, 15 januara 1942-XX

Br. 02/350 **prot. op**

Predmet: Plan „A“²

Komandantu pešadske divizije „Granatieri di Sardegna“
Komandantu pešadske divizije „Isonzo“
Komandantu grani ne straže XI arm. korpusa
Komandantu artiljerije XI arm. korpusa
Komandantu inženjerije XI arm. korpusa
Direktoru vojnog saniteta XI arm. korpusa
Direktoru vojnog "komesarijata XI arm. korpusa
Na elniku automobilskog odeljenja XI arm. korpusa
Na elniku odeljenja za službe XI arm. korpusa
Direktoru transporta XI arm. korpusa
Komandantu kr. karabinjera XI arm. korpusa
Komandantu XI rušila kog bataljona arm. korpusa
Komandantu 11 hemiske ete arm. korpusa

Sadašnja situacija u Sloveniji i Hrvatskoj nalaže da se preduzmu neke mere predostrožnosti kojima bi bili u stanju da odbijemo eventualne akcije ve ih ustani kih bandi.—

Da bi se upotpunile ve preduzete mere, nare ujem da se organizuje jedna manevarska masa meni pot injena, sastavljena na slede i na in:

— mobilna grupa u Logatecu (bataljon od 2 ete strelaca — 2 mitraljeska voda, 1 vod topova 47/32 — dva automobila sa mitraljezima);

— jedan ceo art'lje-iski divizion 105/32;

— dva formaciska divizona iz 11. artilj. puka arm. korpusa bez topova i bez municiske jedinice. Ukupna ja ina svakog divizona oko

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog osloboenja u Ljubljani.

² Plan „A“ je prethodio planu „Primavera“ (vidi dok. br. 139).

400 ljudi. Eventualno nedostajanje ljudstva i motornih sredstava neka se popuni iz diviziona koji ostaje u mestu (autotransport vlastitim sredstvima);

— dve mitraljeske ete iz CX mitraljeskog bataljona koji boravi u Planini (autotransportovane sredstvima arm. korpusa);

— 2 ete iz XI rušila kog bataljona koji boravi u Vrhnici (autotransportovane sredstvima arm. korpusa);

— 11 hemiska . eta. —

Komanda artiljerije treba da mi što pre saopšti koji od diviziona 105 je odre en i kakav je sastav oba formaciska diviziona. Sve Jedanaestoj grupaciji dodeljene mitraljeze treba predati ovim dvama formaciskim divizionima.

Gore pomenute jedinice treba, na moje nare enje, da do u na motornim vozilima u bilo koji predeo Slovenije. Najverovatnija sabirna mesta mogu biti: Ljubljana — Novo Mesto — Ko evje.

Diviziske komande treba, s obzirom da e se ove jedinice koncentrisati u pomenutim mestima, da prou e najpogodniji na in stanovanja i da mi rezultate odmah dostave na odobrenje.

Komandu e sa injavati:

— komandant: general (Castellano ili Danioni);

—• sastav komande: štab artiljerije ili štab grani ne straže;

— oficir štaba ove komande:

— 10 karabinjera na kamionu

—'10 motociklista ;z oteka armiskog korpusa

Veze:

Koristi e se sadašnje postoje e veze. Za eventualne budu e potrebe, komanda inžinjerije uvek treba da drži u pripravnosti 4 radio-stanice R 2—3, koje e biti na raspoloženju komandantu manevarske mase. Pomenute stanice treba e tako e odmah do i u zonu sakupljanja.

Komandant manevarske mase poveza e se sa ovom komandom upotrebljavaju i postoje e telefonske i radio-veze.

Službe:

Sanitet:

— prijemne stanice: iskoristi e se postoje a organizacija;

— prenošenje: komandi manevarske grupe dodeljujem 6 moto-ambulantni.

Formaciske artiljeriske divizione i mobilni divizion u Logatecu prati e oficir — lekar.

Ishrana:

— jedinice treba pored redovnih obroka da ponesu i rezervni obrok namirnica. Snabdeti se kod snabdeva kih jedinica i oteka postoje ih u Sloveniji.

Artiljerija:

Municija:

Jedinice će krenuti snabdevene propisanom količinom municije za svaku vrstu oružja i svaku jedinicu.

Motorna sredstva:

Jedinice treba da uzmu sobom neprikosnovenu rezervu.

— ova komanda će se postarati da se odmah formira odeljenje za gorivo i mazivo. Ljudstvo i potreba sredstva uzeti će se iz 11 autojedinice armiskog korpusa.

— eventualno se mogu koristiti divizijske jedinice za gorivo i mazivo.

Transport:

11 autojedinica ima 12 spremnih uvek 12 teških kamiona za transport obeju mitraljeskih i rušilaca.

Pomenute komande treba na osnovu gore navedenih odredaba, da preduzmu sve mere i dispozicije, potrebne za brzo sakupljanje i dotur jedinica u slučaju da ova komanda izda naređenje: „Izvršenje plana „A“, zborna zona...”

Posle prijema ovog naređenja treba sve predviđene mere izvršiti a trupe se moraju sakupiti na najbrži način. Pre nego što krene na zborna mesto, neka se komandant javi kod mene da primi odgovarajuća naređenja.

Pošto se plan oslanja na neutvrđene i nesigurne elemente, može da bude samo opšti i ne može da predvidi ni kada ni gde će se moći realizovati.

Važno je, međutim, da se svi do kraja založe i da uredi stvari tako da se na moj prvi znak manevarska masa može odmah sakupiti.—

General armiskog korpusa
Komandant
Mario Robotti

UPUTSTVO KOMANDE ITALUANSKOG JEDANAESTOG ARHn.
SKOG KORPUSA OD 16 JANUARA 1942 GOD. PODREDENJjyj
JEDINICAMA O NA INU UPOTREBE ARTILJERIJE U BORBI
PROTIV PARTIZANSKIH JEDINICA¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

OPERATIVNO ODELJENJE

V. p. 46, 16 januara 1942-XX

Br. 02/330 Op. prot.

Predmet: Upotreba artiljerije u akcijama
protiv ustanika.

KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SAR-
DEGNA"
KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE „ISONZO"
KOMANDI GRANI NE STRAŽE XI ARM. KORPUSA
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARM. KORPUSA

„Rat" koji vodimo i koji ćemo idu ih meseci još intenzivnije voditi protiv partizana-komunista, može da zahteva, u datim okolnostima ili slučajevima, tako i upotrebu artiljerije.

Upotrebu „svoje vrste", koja se u suštini razlikuje od normalne upotrebe.

Prema tome, potrebna je specijalna obuka koja tako i mora biti uključena u našu nastavnu aktivnost.

Vrlo retko se pruži prilika da se upotrebi divizion, čak se može reći da se on kompletno operisati samo u jednom slučaju: kada se mora štiti jedna određena linija s namerom da se spreči da je preuzme jaka ustanika grupa, i to uvek kada pešadija zauzme jedan raspored, bilo čak i u velikim grupama. U tom slučaju ne sme se odstupati od normalne prakse; radi se o tome da mu se omogući zauzimanje položaja za vršenje baražnog ili zapreznog anjane zone.

Međutim, baterije se upotrebljavati bilo za operisanje protiv ustanika poljskih fortifikacija, bilo za savlađivanje otpora pruženog iz jednog naseljenog centra (u ovom slučaju može biti više od jedne baterije, ali se one operisati izolovano, jer se nikada ne radi o uništenju jednog bitavog sela), bilo da se istera iz izolovanih kuća onaj koji se u njima zabarikadirao. U krajnjoj liniji i ovde se radi

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

o jednostavnim akcijama koje — bilo zbog prirode objekata, bilo zbog na ina upotrebe — spadaju u normalan na in vo enja rata.

Ako se, pak, radi o operisanju za podršku pešadije koja vrši akcije iš enja, što je normalan slu aj, vide emo eš u upotrebu i vodova ili pojedina nih topova.

Za takvu upotrebu potrebno je mnogo preciznije obu iti Partijerce.

Me utim vod, a tako e i top, moraju uvek imati jednog ofi eira koji e im komandovati i koji mora biti obdaren istom inicija tivnoš u i 'istom borbenos u kao i njegovi pot injeni u pešadiji.

Ako se radi o topovima na tovarnoj stoci, oni e se kretati izme u jedinica pešadije i operisati u tesnom kontaktu sa njima. Me utim, ako budu upotrebljeni topovi sa konjskom vu om ili I transportovani na kamionima, oni se moraju obezbediti pratnjom ' koju bi dobro bilo da obrazuju sami artiljerci, jer se može desiti . da se sa pešacima, koji se bore ili su u direktnom kontaktu sa usta » nicima, ne može raspolagati; pratnja mora biti pogodno naoružana f mitraljezima.

Naše artiljeriske jedinice« ve su naviknute na pripremu za I blisku odbranu u mestu; ali ovde se radi o dejstvu protiv jednog i iznenadnog napada koji može do i s le a, usred jedne šume ili i tesnaca, kad je jedinica u maršu a topovi nisu u stanju da otvore » vatru.

Ako se bude mogla dati jedna pešadiska pratnja, utoliko bolje, I ali do tada neka, iz gore navedenih razloga, topove prati jedna " prikladna grupa artiljeraca koja se mora pripremiti lla utvr en [na in.

I kao što u ovom periodu pesaci vrše specijalne vežbe koje ih ; u e da upoznaju zonu, da prolaze naro ito sumnjivim putevima, i da krstare šumama i vrše iznena enja u odre enim mestima itd., r tako isto artiljerci moraju na svaki na in težiti da se obu e za [ovaj naro iti na in upotrebe koji je u izvesnoj meri suprotan principu što manjeg rasturanja sredstava (što je razumljivo i po > godno u drugim oblicima akcija koje mogu biti važnije od onih ' protiv ustanika). Ali u datom slu aju druk ije se ne može. raditi i mi moramo pristupiti ovim operacijama ne samo sa izvesnim oduševlje f njem, ve tako e i sa našom savršenijom tehni kom sposobnoš u.

Komandanti divizionia i komandiri baterija izgubi e malo od i svoje li nosti i možda ne e na i svoje pravo mesto, ali to nije va žno. njihov zadatak e ipak biti dobro izvršen ako budu uspeli da obu e „ad hoc" svoje pot injene, vežbaju i ih za naro itu formu gerile i savesno prate i njihovu obuku.

Ne treba zaboraviti da je taktika koju ustanici primenjuju, i koju e sve više primenjivati, tipi na taktika balkanskih bandi: ona se sastoji u postavljanju zaseda zahvaljuju i savršenom poznavanju terena, imaju i u rukama inicijativu i raspolazu i preciznim obave-

štenjima o nama. Oni imaju sredstva za vezu brža od telefona (k^H bi se mogla uporediti samo sa abisinskim tam-tam) i iz dominira- I ju ih položaja vrebaju na naše kolone da ih pokose. Ako se iznenada! napadnu, ne pružaju otpor, ne udruže se opet zajedno, ve se rasturaju i izmi u, spremni ipak da kasnije napadnu s le a i bokova

Prema tome: sistem obezbe enja na maršu mora biti; oprezan i isturen na što ve u daljinu, naro ito na bokovima. Topovi se **mo**-**ra**ju kretati zašti eni delfcvima za osmatranje na otstojanje i **mitra**-**lje**zima spremnim za dejstvo koji se kre u na elu i pozadi. **Samo** kod baterije sve etiri strane moraju biti zašti ene automatskim oružjem.

Pored toga, potrebno je imati sa sobom mnogo municije; **ako** je mogu e, duplo više od one koli ine koju nose topovske mazge ili prednjaci. Prema tome, upotreba što ve eg broja mazgi i **kara**.

Neka komandanti pukova prou e najbolji organski **sastav** „tepa“ za ovakvu upotrebu, da ne bi u zadnjem trenutku morali -i improvizirati nare enja, reskiraju i da poneka izostave.

Radi dopune izloženoga potrebno je, a to i propisujem, da artiljerci utroše nekoliko asova obuke da bi i oni mogli biti obu eni za borbu kao i pešaci, jer se može desiti slu aj da se isti moraju upotrebiti bez topova, kao na prjmer za artiljerisku pratnju, odbranu jedne ta ke sa naro itim položajem itd., itd.; razume se — ne svi, ^ ve samo poneka desetina na divizion, koju e sa injavati najpo- < godnija lica, tj. najhrabriji i najbolji strelci iz pušaka i mitraljeza

General armiskog korpusa, "I
komandant:
— Mario Robotti —

Za ta nost prepisa:
na elnik štaba, pukovnik
— Annibale Gallo —
Annibale Gallo

Komanda artiljerije XI arm. korp. I sekcija	
BR. 55	tajno
Udine, 17. jan. 1942-XX	

BR. 134

**DEKRET BENITA MUSOLINIJA OD 19 JANUARA 1942 GOD.
O PREUZIMANJU NADZORA NAD „JAVNIM REDOM“ OD
STRANE VOJNIH VLASTI¹**

Kopija telegrama

Sušak, 22-1-42 u 10,55 asova

OD KOMANDE DRUGE ARMIJE — OPERATIVNO ODELJENJE

Komandi V armiskog korpusa
Komandi VI armiskog korpusa
Komandi XI armiskog korpusa
i na- znanje:
Komandi artiljerije Druge armije
Komandi inženjerije Druge armije
Intendantskom odeljenju Druge armije
Komandi kr. karabinjera Druge a-mije
Odeljenju za spoljne poslove

Br. 1081-prot.

Dostavljam slede i Du e-ov dekret:

„Pošto je potrebno urediti odnose izme u civilnih i vojnih vlasti u pogledu javne bezbednosti i javnog reda u Zadarskoj, Splitskoj, Kotorskoj i Ljubljanskoj pokrajini i na teritorijama pripojenim R. je koj pokrajini, 'oglašava:

U Zadarskoj, Splitskoj, Kotorskoj i Ljubljanskoj pokrajini, na teritorijama pripojenim Rije koj pokrajini, u pogledu javnog reda, stupaju na snagu, po ev od 20 januara 1942-XX, slede e odredbe-

Clan 1

Odbrana javnog reda poverena je vojnim vlastima, koje intervenišu na zahtev Guvernerata Daln&acije u Zadarskoj, Splitskoj i Kotorskoj pokrajini, na zahtev Visokog komesara u Ljubljanskoj pokrajini i na zahtev Prefekta Rijeke na teritorijama pripojenim ovoj pokrajini, ili pak samoinicijativno ako smatraju da je to potrebno, obaveštavaju i o tome u svakom slu aju gore pomenute civilne oblasti.²

¹ Kopija telegrama u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Kad je vojna vlast dobila takva ovlaš enja, pove ala su se zloinstva prema slovena kom narodu: italijanske ofanzive i „ iš enje terena“ redovno su pra eni paljenjem slovena kih sela i streljanjem stanovnika.

Clan 2

Na in upotrebe vojnih snaga u odbrani javnog reda ulazi isključivo u nadležnost vojnih vlasti.

Clan 3

Upravna i sudska policija kao i uvanje političkog i moralnog reda ostaju i dalje povereni organima redovne policije.—

Rim, 19. januara 1942/XX

Potpisan: Mussolini"
General Dalmazzo

BR. 135

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE OD 22. JANUARA 1942. GOD. KOMANDANTU ŽANDARMERIJE ZA DONJU ŠTAJERSKU O PARTIZANSKOM NAPADU NA RUDNIKA POSTROJENJA U HRASTNIKU I O UNIŠTENJU JEDNE GRUPE PRVOG ŠTAJERSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA¹

ZANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Br. dn. 15/41

Trbovlje, 22. januara 1942. god.

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru

Predmet: Izveštaj o stanju i delovanju.

*

Na 26.12.1941. god. 13. noćnih bandita izvršili su prepad na uvaru mašinskih objekata Trbovljanskog rudnika uglja u Hrastniku i ubili vatrom iz pištolja odn. pušaka rudnikovara Pavla Bastarlija, kao i noćne uvaru Jožefa Tazara i Karla Tušeka. Sem toga je zapaljen mašinski objekat druge separacije, usled čega je prouzrokovana šteta od oko 6.000 rajhsmaraka.

U saradnji državne tajne policije, službe sigurnosti, zaštitne policije i žandarmerije, a zbog ovih događaja, uhapšeno je u Hrastniku 19 lica.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

27-12-1941 godine u 16 asova, pomoćni policajac Ferdinand Tkauč, koji je dodeljen žandarmerijskoj stanici u Hrastniku, za vreme vraćanja u svoj stan u Dolu, opština Hrastnik, hteo je legitimisati jednog nepoznatog, oko 25 god. starog mladića. Nepoznati se iznenada latio pištolja u svome džepu i ispalio na Tkauca 3 metka. Isti je bio pogođen jednim zrnom u grudi, ali je bio samo lakše ranjen. Nepoznati se dade u bekstvo i umeo u obližnju šumu. Patrola koja je odmah upućena da pretraži okolinu nije imala nikakav uspeh.

28-12-1941 god., oko 20 asova, pobegao je iz zatvora u Trbovlju neki Ivan Kralj. 29-12-1941 god. jedna patrola zaštitne policije u Zagorju zaustavila ga i na bekstvu ubila.

5-1-1942 god. obaveštena je žandarmerijska stanica u Trbovlju da 10 partizana boravi na imanju Franca Jagera u Sv. Katarini, u trbovljanskoj opštini, koji su navodno prisilili domaćina da ih ishranjuje².

Ova partizanska banda, koja se bila ušaničala u ekonomskoj zgradi i bila obilno snabdevena municijom i ručnim bombama, uspešno je savladana sadejstvom zaštitne policije, žandarmerije, državne tajne policije i službe sigurnosti iz Trbovlja. U toku borbe poginuo je, pogođen sa 3 zrna, rezervni narednik zaštitne policije iz Trbovlja, Jozef Kraus. Isto tako ubijen je i službeni pas koji je bio dodeljen na službu žandarmerijskoj stanici u Trbovlju.

Tri lica, koja su bila na straži, pobegoše i izgubiše se u obližnjoj šumi i nisu primetili policiju. Jedan partizan slomio je saštale i pokušao da pobjegne. Ali je, pogođen sa više zrna, ostao na mestu mrtav.

Pošto se do bandita nije moglo doći i bez sopstvenih teških gubitaka, to je privredna zgrada zapaljena. Pritom su izgoreli 9 goveda, 2 konja, kao i poljoprivredne sprave, tako da je vlasnik Jager, koji s banditima nije bio u vezi, pretrpeo štetu od nekih 50000 rajhsmaraka. Opoljeni sa svih strana, partizani se nisu predali čak ni onda kada je privredna zgrada već bila sva u plamenu. Oni su ga ali do poslednjeg trenutka. Kada je požar obuhvatio ceo objekt, usledila je jaka eksplozija; izgleda da se tu radilo o upaljenju eksploziva ili više ručnih bombi.

Kao što je konstatovano, 6 bandita je poginulo u plamenu (ili od eksplozije), tako da je od njih 10, koji su sačinjavali partizansku grupu, uništeno 7.

² Bila je to jedna grupa Prvog štajerskog partizanskog bataljona, koja je tu prezimila (vidi primedbu 3 uz dok. br. 33).

9-1-1942 god. javljeno je žandarmeriskoj stanici u Trbovlju da se kod posednika Prašnikara, na Svetoj Planini, br. 6, u trbovljanskoj opštini, zadržavaju 4 naoružana bandita. Jedno jako udarno odeljenje trbovljanske zaštitne policije, pod komandom policiskog natporu nika Wildena, zatim žandarmerija, državna tajna policija i služba bezbednosti iz Trbovlja, otišli su na navedeno imanje gde su našli 4 bandita, koji su se branili puš anom vatrom i ru nim bombama. Uvidevši besciljnost dalje borbe, oni se provukoše kroz jedan otvor na krovu i pokušashe da beže. U tom bekstvu 3 lica su ubijena. Kao što se moglo utvrditi, ubijeni su bili: Franc Šušman i Ferdinand Suster iz Trbovlja i Franc Bajda iz Hrastnika.

Ovi ljudi pri ali su vlasniku Prašnikaru, pre dolaska policije, da su oni izvršili razaranje železni ke pruge izme u Zidanog Mosta i Brega, odnosno Zidanog Mosta i Hrastnika, i da imaju nameru da vrše i dalja razaranja. Oni su tako e u estvovali u napadu n* žandarmerisku stanicu i rudni ku stražu u Zagorju (9-8-1941).

BR. 136

IZVEŠTAJ KOMANDANTA ZANDARMERISKOG OKRUGA U RADOVLJICI OD 25 JANUARA 1942 GOD. KOMANDANTU ŽANDARMERIJE ZA JUŽNU KORUŠKU O SITUACIJI U OKRUGU RADOVLJICA¹

ZANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

Br. dnev. 2/42

Radovljica, 25 januara 1942

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE ZA JUŽNU KORUŠKU
na Bledu

Predmet: Izveštaj o situaciji od 25 januara 1942

1.) Opšte stanje:

Opšte uzevši posle ustani kog pokreta komunista 15 i 16 decembra², kod stanovništva je nastupio opet mir.

Posle uništenja sela Dražgoše³, pojedine bande su se povukle preko Jelovice—Bohinjska Dolina na podru je Pokljuke, što je kod stanovništva u Bohinjskoj Dolini izazvalo veliko uznemirenje. Stanovništvo još uvek strahuje da. e biti iseljeno.- U ustani kom po-

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

- ² O ustanku u Bohinjskoj Dolini i u predelu Dovje—Mojstrana vidi Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 79, primedbu 3.

³ O borbi kod Dražgoša vidi dok. br. 13.

kretu u estvuju tako e i mnogi klerikalni elementi, koji se zavedeni lažnim glasinama — kao: „da e cela naša posednuta oblast biti iseljena; Nema ka e u najkra e vreme kapitulirati; reishmarka, kao platežno.sredstvo, ne dolazi više u obzir; itd." —, priklju uju ustani kom pokretu. Tako e se još uvek izražava sumnja da ve-ina lažn'h glasila dolazi iz Ljubljane, koja stalno unosi nemir me u stanovništvo. Pojedine žandarmeriske stanice mogle su tako e ustanoviti da svojevremeno odavde iseljena lica u Srbiju opet nalaze uto išta u Ljubljani. Stoga se sa sigurnoš u može pretpostaviti da ova lica vrše divlju propagandnu delatnost prot.v nema ke nacije. Nezadovoljstvo slovena kog stanovništva protiv nema k'h vlasti poti e delom i zbog toga što su im oduzeti katoli ki popovi.

Kako je ve javljeno, u Radovljici, Jesenicama i Begunjama rasturani su leci upravljani protiv delatnost' komunisti kih bandi, sa potpisom „Otadžbinski front“⁴.

33-XII-41, u kaznenom zavodu Begunja, streljana su dva lica, a 2-1-42 jedno lice zbog špijunaže. 3-1-1942 streljano je 35 zatvorenika zbog vršenja komunisti kih teroristi kih dela, a 21-1-1942 15 zatvoren'ka, koji su prpadali jednoj komunist. koj omladinskoj organizaciji. U kaznenom zavodu Begunje momentano se nalazi 395 zatvorenika, me u kojima i 74 žena i dece.

Svojedobno povla enje pojedinih landarme-iskih stanica kod stanovništva je odmah protuma eno kao slabost sa naše strane.

5-1-1942 vojna patrola 510 Landesschutz-bataljona ja ine 11 ljudi, napadnuta je u blizini savskog mosta, kod mesta Skale, od jedne komunisti ke bande, i na nju su ba ene ru ne granate, pri emu su 3 vojnika dosta teško povre ena⁵.

U zadnje tri nedelje, u Kranjsku Goru je stiglo 260 folksdoj era-povratnika iz Ljubljane; cni su razmešteni u okolini.⁶

Sakupljanje zimske pomo i, kao i sakupljanje vune i krzna pokazali su u okrugu vrlo dobre rezultate; pri tome je želja stanovništva za saradnju opet došla do izražaja.

Medu radništvom vlada veliko nezadovoljstvo zbog nepovoljnih odnosa u platama. Jedan šumski radnik iz Zgornjeg Gorja primio je za 18 radnih smena, svaka smena po 9 asova, samo 29.17 RM. Isto tako i fabri ki radnici žale se i dokazuju da oni ne zara u;u ni toliko, koliko su pod starom Jugoslavijom dobijali, iako je sada životni standard mnogo viši.

2.) Snage:

Vidi o snagama poslednji izveštaj od 22-1-1942.

⁴ Ove letke „Otadžbinskog fronta“ izdavao je verovatno Gestapo.

• O ovoj akciji jedne patrola Cankarevog bata'jona vidi dok. br. 128.

• Folksdoj eri iz Ljubljane, koji su optirali za Nema ku, bili su preseljeni u Gorenjsku.

3.) Komanda mesta:

Komandant žandarmerije na Bledu, a žandarmerisko na elstvo' u Kranju.

4.) Služba veze:

Pošta, telefon, kurir.

5.) Delatnost:

U mesecu januaru na vlastitu inicijativu, uhapšeno je 10 lica zbog kraja, 18 lica zbog komunističke delatnosti, jedno lice zbog nedozvoljenog prelaska granice i nagomilavanja robe, i jedno lice zbog nanošenja telesne povrede. Za razne prestepe plaćeno je 65 RM kazni.

Izme u ostalog, žandarmerijske stanice, u saglasnosti sa Gestapo, preduzele su mnogobrojna hapšenja.

Povučene žandarmerijske stanice Srednja Vas kod Bohinja, Zgornje Gorje i Podnart-Kropa opet su otpočele sa radom; s tim su opet posednute sve žandarmerijske stanice okruga.

6.) Snabdevanje:

Snabdevanje stanovništva je uglavnom osigurano. Oskudica vlada delimično u brašnu, krompiru, petroleumu i hrani za svinje.

7.) Gubici, nesreće, zdravstveno stanje:

U mesecu januaru nisu zabeleženi niti gubici, niti nesreće ni slučajevi. Zdravstveno stanje žandarmerije je dobro. Jedan žandarm je bolestan.

8.) Rekrutovanje:

Komandant okružne žandarmerije
Daksböck
žandarmerijski poručnik

BR. 137

**IZVESTAJ NEMACKOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE ZA
JUŽNU KORUŠKU OD 31 JANUARA 1942 GOD. O PARTIZAN-
SKIM AKCIJAMA I DOGA AJIMA U JANUARU 1942 U GO-
RENJSKOJ¹**

**KOMANDANT ŽANDARMERIJE
JUŽNE KORUŠKE
Br. dnev. 1/42**

Bled, 31 januara 1942

Poverljivo!

SVIMA ŽANDARMERISKIM STANICAMA U JUŽNOJ KORUŠKOJ

Predmet: Vesti o doga ajima u Južnoj Koruškoj

Veza: Moje saopštenje od 1-XII-1941, br. dn. 582/42

U januaru 1942 dogodili su se slede i slu ajevi:

1.) U no i 31-XII-41, atentat eksplozivom na železni ki most nedaleko od stanice Sv. Jošt kod Kranja. Namera je bila uiniti što ve u štetu. Osumnji eni izvršilac uhva en istog dana.

2.) Iste no i, u mestu Zg. Dobrava, okrug Radovljica, provalili su banditi u filijalu zadružne radionice DAF-a² i pokrali robe u vrednosti od 4.000 RM, a posle oblii vrata i ormane u ku i jednog iseljenog lica i pokrali rublje i odela. Dalje, banditi su u Sp. Dobravi primorali slugu Župana da spremi jednu konjsku zapregu i da je natovari sto nom hranom iz zaliha doma ina, a zatim- slugu povelu sa sobom kao taoca. Župan je me ut.m uspeo da pobégne.

3 o. m. neprijatelj je istakao parolu da se, u znak se anja na u estvovala u banditskim akcijama i davala pomo bandi.

4.) Istog dana. žandarmeriska patrola je uhapsila jednog bandita, koji je tražio privremeno stan u Spodnim Gorjama.

5.) 4-1-42, na prostoru isto no od Kranja, bande su provodile prisilnu regrutaciju i uništavale telefonske linije.

3 o. m. neprijatelj je istakao parolu da se, u znak se anjd na poginule partizane, izme u 19 i 20 asova ne pose uju javni lokali i ne izlazi na ulice³. Po tome su naro ito postupili stanovnici Kranja i Škofje Loke.

6.) 4-1-42, žandarmi iz stanice Boh. Bela uhvatili su jednog ranjenog bandita, kojeg je, verovatno, pri povratku ku i, ranila vojna patrola za vreme. svoje akcije od 2 i 3 ov. m. na Berjanca pl., i predala ga Gestapou.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Deutscher Arbeitsfront — Nema ki radni front

³ Izvršni odbor Osvobodilne fronte proglasio je 3 januar 1942 god danom spomena na žrtve borbe protiv okupatora.

7.) U no i 5 o. m. atentat eksplozivom na železni ki most kod Javornika. Manje ometanje saobra aja.

8.) Istog dana, oko 23 asa, zidar Olibi , sa stanom u Šen erju kod Kranja, profes. vojnik (pionir, narednik) u bivšoj jugosl. vojsci prisilno je mobilisan od partizana.

9.) U ve ernjim asovima 5 ov. m., zapadno od Radovljice, banditi su napali jednu selja ku ku u, oteli jednog konja i tri krave, i u povratku pucali na jednu vojnu patrolu.

10.) U no i 8 ov. m. izvršen atentat eksplozivom na dalekovod Jesenice — Javornik, ja ine 5.000 volti, Kranjskog industriskog društva. Do prekida rada nije došlo.

11.) Od 9 do 12-1-42 velika akcija kod Dražgoša⁴.

12.) 13 ov. m. jedno policisko skijaško odeljenje iznenadilo je jedno partizansko odeljenje na Mošenjskoj Planini, na podru ju Jelovice⁵. U borbi je poginulo 13 bandita, a 3 teško ranjena. Pored toga, zaplenjen je jedan laki mitraljez, puške i delovi naoružanja.

13.) 15, 16 i 17 ov. m. je u ve im mestima Južne Koruške „Otadžbinski front“¹⁵ rasturao letke. Nacionalni Slovenci protestovali su na upu ene pozive, koji nagovaraju na razorne akcije, a koje isklju ivo sprovode komunisti organizovani u t. zv. „Oslobodilnu frontu“, u „OF“.

14.) 19 ov. m. policisko skijaško odeljenje u južnom delu Pokljuke iznenadilo je i rasteralo jedno partizansko odeljenje. Dvanaest je poginulo, a jedan je zarobljen."

15.) Istoga dana, žandarmi stanice Boh. Bela, u Kranjskoj Dolini na Pokljuki, uhvatili su jednog nao-užanog bivšeg bandita iz Jesenica i predali ga u Begunje. Dalje, jedan bivši bandit iz Lesca, zaustavljen u povratku iz posete svojoj ku i od žandarma stanice Zgornje Gorje, izvršio je samoubistvo.

16.) 20 ov. m. u borbi kod Oštrog Vrha, jedan policiski izvi a ki vod ubio dva bandita, a zaplenio jedan laki mitraljez, jednu pušku, municiju i spisak imena.

17.) 21 ov. m. u Begunjama streljano 15 lica zbog komunisti ke delatnosti.

18.) Istog dana, policiske jedinice kod Vinharja i Kremenika ubile su u borbi 12 bandita, 3 zarobile i 9 sumnjivih uhapsile.

19.) 22-1-42: Oko 1 as banditi su podmetnuli vatru na imanju no nog uvara Goloba u Šmarjetnoj Gori kod Kranja. Teško ošteeni je doduše Slovenac, ali je prijateljski raspoložen prema Nem-

¹ Original glasi: Grosseinsatz bei, Draschgosche. — O borbi kod Dražgoša vidi dokumenta br. 13, 14 i 69.

⁵ Vidi dok. br. 69.

⁶ Nema nikakvih podataka da su letke „Otadžbinskog fronta“ samostalno izdali slovena ki reakcionarni elementi, ve postoje sve indicije da ih je izdavao Gestapo.

⁷ Iznena ena je Poklju ka eta Cankarevog bataljona.

- 10.) In der Nacht zum 8. wurde auf das 5.000 Voltverbindungs-
kabel Abling-Jauerburg der KIG ein Sprenganschlag be-
gungen. Eine Betriebsstörung ist nicht erfolgt.
- 11.) Vom 9. bis 12.1.42 Großeinsatz bei Traachgasse.
- 12.) Am 13. hat die Pol. Skiabtlg. auf der Mosenjaka pl. im Je-
lovcegebiet eine Partisanenabtlg. überraschend gestellt
und davon 13 im Feuergefecht getötet und 3 schwer verwun-
det. Außerdem 1 LMG, Gewehre und Ausrüstungsstücke erbeutet.
- 13.) Am 15.-16. u. 17. wurden in den größeren Orten Südkärntens
von der Heimatfront Flugzettel gestreut. In den von natio-
nalen Slovenen an das slov. Volk gerichteten Aufrufe wird
gegen die verderbliche Tätigkeit der ausschließlich von
Kommunisten geführten sogenannten Befreiungsfront "OP"
Stellung genommen.
- 14.) Am 19. hat die Pol. Skiabtlg. im südl. Teile der Pökljuka
eine Partisanenabteilung gefaßt und aufgegeben. 12 blie-
ben auf der Strecke und wurde 1 festgenommen.
- 15.) Am gleichen Tage haben Gendarmen vom Posten Woch, Vellach
auf der Kranjaka dolina im Pökljukagebiet einen bewaffnet
gewesenen Banditen aus Abling gestellt und Vigau übergeben.
Weiter hat ein bei seiner Familie auf Besuch und am Rück-
wege zur Bande gewesener Bandit aus Lees bei seiner Anhal-
tung durch Gendarmen vom Posten O. Söriach freigesetzt.
- 16.) Am 20. wurden von einem Pol. Spähtrupp bei Ostri vrh im
Krafc 2 Banditen getötet und 1 LMG, 1 Gewehr, Munition und
eine Namensliste erbeutet.
- 17.) Am 21. wurden in Vigau wegen Betätigung für die Kommu-
nisten 15 Personen erschossen.
- 18.) Am gleichen Tage wurden von Einheiten der Polizei bei
Vinhartje und Kremenik im Kampfe 12 Banditen getötet, 3
gefangen und 9 Verdächtige festgenommen.
- 19.) 22.1.42: Gegen 1 Uhr Brandlegung durch Banditen an dem
Anwesen des Nachtwächters Golob in St. Margarethenberg bei
Krbg. Der schwer Geschädigte ist zwar Slowene aber deutsch-
freundlich und hat 1936 aus Anlaß eines Streikes bei sei-
nem Dienstgeber, seinen Wohnungnehmer Bitschek als Pührer
des von Kommunisten verursachten Streikes mit Erfolg ge-
richtlich die Wohnung gekündigt. Bitschek ist seit Herbst
1941 bei den Banditen.
- 20.) In der gleichen Zeit Schadeafeuer in der Eisengroßhandlg.
Maiditech-Merkur in Krainburg. Ursache Überhitzung einer
neuen und vorschriftswidrig aufgeführten Rauchleitung.
- 21.) Am 29. wurde der Bürgermeister Peternell in Obersachetina,
Gemeinde Irtiach in seinem Wohnzimmer, durch 3 außer dem
Hause abgegebenen Schüsse getötet. Sein Sohn ist schon
seit einiger Zeit bei den Partisanen.

gez. H a n d l .

F. G. Red. &.

Oberst der Gendarmerie.

Gendarmerieabteilung Stein

Eingelangt am 2/12 42

Tgl. Nr. 44 Anhang

Handl.
12.1.42

Handl.

cima' On je 1936 god., povodom štrajka kod svog poslodavca, uspe-
lo sudskim putem otkazao stan svome zakupcu Bi eku, kao vo i
štrajka organizovanog od komunista. Bi ek ja od jeseni 1941 kod
bande.

20.) Iste no i desio se požar u gvož arskoj veletrgovini Maj-
di -Merkur u Kranju. Požar je nastao usled suv.'še pregrejanog
dimnjaka, koji je nepropisno izgra en.

21.) Pretsednik opštine Peternel iz Gorenje Žetine, opština Ja-
vorje, ubijen je 29 ov. m. u svom stanu sa tri metka koji su ispa-
ljeni spolja. Njegov sin je ve izvesno vreme u partizanima.

Potp. Han dl.
žandarmeriski pukovnik,

BR. 138

IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE LJUBLJANA-OKOLINA
OD 2 FEBRUARA 1942 GOD. O NAPADU TRE EG PARTIZAN-
SKOG BATALJONA „LJUBO ŠERCER" NA STANICU VERD¹

KOMANDA GRUPE KR. KARABINJERA U LJUBLJANI
(XIV bataljon kr. karabinjera „Milano")

Stanica Ljubljana - okolina

Br. 210/1 poverljivog protokola
(U/2)

Predmet: Fonogram

Ljubljana, 2 februara 1942-XX

Visokom komesarijatu — Ljubljana
Komandi IX arm. korpusa — V.P. 46
Komandi divizije „Granatieri di Sardegna" — V.P. 81
Kraljevskoj kvesturi — Ljubljana v
Komandi kr. karabinjera 2 armije — V.P. 10
Državnom tužiocu kralja-cara pri
sekciji Vojnog ratnog suda — Ljubljana
Komandi grupe kr. karabinjera — Ljubljana

2 teku eg oko 2 asa, g-upa ustanika koju je sa injavalo oko
300 osoba, naoružana mitrajez'ma, puškomitraljezima, puškama i
ru nim bombama, dolaze i iz obližnjih šuma, opkolila je železni ku
stanicu Verd kod Vrhnike'-' (TL-CZ). Kad je osmatra ka patrola

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (21 Z, fase. 23).

* Vidi primedbe uz dok. br. 19.

naredila „stoj“, banda je otvorila vatru na stani nu zgradu i vojni ku baraku, koja se nalazi oko 300 metara odatle. Upavši u stani nu zgradu, grupa je uništila telefonske i telegrafске linije i skretnice. Oficiri i vojnici 7 ete Prvog puka „Granatieri di Sardegna“, koji su bili na straži, odmah su odgovorili na vatru. Potporkom pukovnik Emilio Frisaldi, godište 1918, grenadir Gino Roveggi, godište 1914, lakše ranjeni: stariji vodnik Mario Villa, godište 1920, vodnik Ivo Ceccati, godište 1912, grenadir Domenico Cocco, godište 1914, grenadir Francesco Roselli, godište 1912. Ranjenici su ambulantnim kolima preneseni u vojni bolnicu u Ljubljani. Ustanici su zarobili dva vojnika, koji su se nalazili u električnoj stanici, kao putnici, od kojih je artiljerac Angelo Pereti, godište 1920, koji pripada 17 grupaciji, 86. bateriji, 65. divizionu, uspeo je da pobegne i da se vrati u železnu stanicu. U mestu je pronađen leš ustanika koji nije bilo moguće identifikovati i koji je prenesen u Ljubljano po naredjenju komande divizije „Granatieri“.

Otpisano je pretraživanje sa jedinicama grenadira, koje još traje. *

Potpisan: pukovnik
Gasino

Primio karabinjer **Fiore**

BR. 139

**PLAN „PRIMAVERA“ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKO
KORPUSA OD 6 FEBRUARA 1942 GOD. ZA ODBRANU ITALI-
JANSKIH OKUPACIONIH SNAGA U SLOVENIJI OD PROLECNE
OFANZIVE NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH OD-
REDA¹**

KOMANDA XI ARMISKO KORPUSA
STAB

• _____ (M. P.)

PLAN „PRIMAVERA“

I

Uvod

Predviđa se da će se uslovi za održavanje javnog reda u kra-
[ ] em ili dužem vremenskom roku pogoršati, te je stoga potrebno
• preduzeti niz mera — koje se momentano ne mogu odrediti —
i potrebnih za savlađivanje svake situacije.

Na području XI arm. korpusa treba računati najverovatnije
I sa mogućnošću da će se morati, sa sadašnjim sredstvima:

— Suprotstavljati manje ili više raširenom ustaničkom pokretu;
— vršiti ofanzivne i defanzivne akcije protiv naoružanih bandi
[**pod** komandom oficira bivše jugoslovenske vojske;

— suprotstavljati jednovremenoj akciji ustanika i bandi. —
Da bi se suprotstavilo ovim eventualnostima, treba biti u stanju
i da se u inije sledeće:

— da se brzo prikupe snage u većim garnizone, smeštene u va-
žnijim centrima koji dominiraju — u svakom pogledu — nad okol-
I njim krajevima;

— da se organizuju garnizoni — sa svim potrebnim radovima
I poljske fortifikacije — tako, da se može suzbiti kako spoljnji napad,
I tako i eventualni ustanički pokret stanovništva;

— da se obrazuju pokretne rezerve za dejstvo u neposredno-
I stva izmeću pojedinih garnizona;

— da se omogućava slobodna upotreba železnih veza i najva-
I žnijih drumova. —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 32 A).
I Dokument je poslat odgovornim jedinicama pod brojem 30-20/848 od
6 februara 1942 godine.

II

Prema gledištima iznetim u uvodu, organizacija teritorije arm. korp. mora e postepeno da se izmeni, i to u dve faze.

A

I faza

Sadašnja organizacija teritorije arm. korp. je plod višemese - nih iskustava i dubokog poznavanja sredine. —

Ona je dosada dala dobre rezultate. —

Usavršavanje partizanske organizacije zahteva, me utim, odmah izvesne mere opreznosti. —

• Verovatan razvoj situacije name e mere koje se mogu posti i s vremenom, te je za njihovo izvršenje potrebno ve sada otpo eti radove.

Stoga je potrebno:

a) razmotriti mogu nost smanjivanja broja garnizona ukidaju i one koji nemaju naro ite zadatke kao što su uvanje pruga, puteva i vešta kih objekata;

b) pove ati otpornu sposobnost garnizona odbranbenim ure a - jima, a naro ito ži anom preprekom;

c) preurediti stražarska mesta kod vešta kih objekata naro ite važnosti u prava potpuna utvr enja, sa rezervom hrane za 5 dana i 3 borbena kompleta municije;

d) napustiti uvanje drugorazrednih železni kih pruga.

— Vrhnika — Ljubljana, koja je lokalnog zna aja i služi skoro isklju ivo stanovništvu;

— Trebnje — dolina Mirne, koja je male važnosti, jer se ve ljubljanska pruga povezuje sa savskom prugom;

e) obrazovati slagališta hrane i municije u garnizonima koji e imati zadatak da izvedu organizaciju druge faze (videti slcede u ta ku B), tako da se formiraju male pozadinske baze sa samostalnoš u od 15 dana za triput ja u snagu nego što je za svaki od onih garnizona odre ena;

f) izdati ta na nare enja za hitno povla enje manjih garnizona u ve e, vode i ra una — s obzirom na sadašnje snabdevanje manjih garnizona — da je potrebno biti spreman za prelaz u II fazu po etkom druge polovine marta;

g) izdati nare enja i preduzeti potrebne mere kako bi garnizoni koji su odre eni da budu povu eni mogli:

— uništiti izra ena postrojenja,

— odneti sa sobom sav materijal;

h) pripremiti zaklone i robove u mestima koja su odre ena za garnizone u II fazi.

(M. P.)

COMANDO XI CORPO D'ARMATA
Stato Maggiore

PROGETTO PRIMAVERA

La-

P R E M E S S A

E' prevedibile che le condizioni dell'O.P. subiscano, a scadenza più o meno breve, un peggioramento e che sia quindi necessario l'attuazione di una serie di provvedimenti - per il momento non determinabili - idonei a far fronte a qualsiasi situazione.

Per la zona dell'XI C.d'A. l'eventualità che può più facilmente realizzarsi è quella che si debba, con i mezzi attuali:

- far fronte ad un movimento insurrezionale più o meno esteso;
- effettuare azioni offensive o difensive contro bande armate e gli ordini di ex ufficiali dell'esercito jugoslavo;
- far fronte all'azione contemporanea di insorti e di bande.

Per fronteggiare tali eventualità è necessario essere in condizioni di potere:

- riunire rapidamente le forze in grossi presidi nei centri di maggiore importanza e che dominino - in senso generico - il paese circostante;
- organizzare i presidi - con tutti i lavori di fortificazione campale necessari - in modo da fronteggiare sia gli attacchi esterni sia l'eventuale movimento insurrezionale della popolazione;
- costituire riserve mobili per l'azione fra gli intervalli esistenti fra presidio e presidio;
- mantenere la libera disponibilità delle comunicazioni ferroviarie e di quelle rotabili più importanti.

»

II faza

Ima se izvršiti po naređenju u slučaju pogoršanja situacije, ili inicijativno u slučaju iznenadnog ustanka koji naša obavještajna mreža nije ranije osetila (malo verovatna pretpostavka). —

Njen cilj je da prikupi sve raspoložive snage arm. korpusa u mali broj grupa znatne jačine, zabarikadiranih u mestima podesno organizovanim za odbranu.

1.) Uputstva:

Izvršiti takvu organizaciju garnizona čija snaga ne može biti manja — na elno — od dva bataljona i čiji položaj dozvoljava:

— svakom garnizonu da se sigurno odupre protivni kim napadima, čak ako je garnizon privremeno otsečen;

— da se stvore manevarske grupe kako bi se mogla izvršiti manevarska i konvergentna akcija u neokupiranim zonama;

— organizovati sistem čuvanja komunikacija koristeći se sredstvima sa mehaničkom pomoćju;

(imati u vidu da se okupljanje trupa u neosvojive garnizone primorati ustanike da ograniče svoja dejstva na uznemiravanje garnizona, a naročito na uznemiravanje komunikacija). —

2.) — Završna naređenja

Na naređenje: „Izvršite Primavera“

a) — sve snage armiskog korpusa moraju se, srećnim pokretima i pravilno raspoređene s obzirom na potrebne mere obezbeđenja (već snage, sastavljene iz više garnizona, prikupljaju na paralelnim pravcima male posade itd.), zauzeti sledeći raspored (videti priloženu skicu 1):²

Rakek —

Komanda 17 artiljerijske grupacije gran, straže II/XXIII sektora,³

VIII minerski bataljon,

646 mitraljeska četa,

CX mitraljeski bataljon,

dve lake baterije gran, straže koje treba odrediti;

Logatec —

Komanda gran, straže,

dva bataljona gran, straže XXII sektora,

VI minerski bataljon,

11 henr'ska četa.

četa 248 teritorijalno-mobilnog bataljona,

LI artiljerijski divizion 105/32;

¹ Ovim prilogom ne raspolaže se.

* Drugi bataljon XXIII sektora

Borovnica —

II/1 grenadira,⁴
V železni ki. bataljon,
II/XXI sektora,
VII pionirski bataljon,
221 teritorijalno-mobilni bataljon,
jedna baterija 13 art. puka;

(M. P.)

Ljubljana —

Komanda XI armiskog korpusa,
Komanda artiljerije XI arm. korp.,
Komanda inženjerije XI arm. korp.,
Glavni stan XI arm. korp.,
II teška autojedinica,
Komanda divizije „Granatieri di Sardegna”,
2 grenadirski puk,
13 artiljerijski puk (bez 4 baterije),
VIII bataljon crnih koš. „M”,
I/XXI zaštitni sektor,
XXI bataljon minobaca a,
121 eta 47/32,
IV bataljon ži ane željeznice,
79 telegrafska eta,
85 telegrafska eta,
107 radioteleg-afska eta,
Komanda 11 artiljer. puka arm. korpusa, sa dva diviziona, jed-
nbg od 105/32 i jednog 149/13,
248 teritorijalno-mobilni bataljon (manje jedna eta),
2 eta XI rušila kog bataljona;

Grosuplje —

I/XXIII zaštitni sektor,
III planinski bataljon cr. koš.,
1 baterija 13 artiljeriskog puka,
131 teritorijalno-mobilni bataljon (manje jedna eta);

Velike Laš e —

III/1 grenadirskog,
IV planinski bataljon cr. koš.,
jedna eta XI mitraljeskog bataljona,
jedna eta 301 teritorijalno-mobilnog bataljona,
jedna baterija 13 artiljeriskog;

Ko evje —

Komanda 1 grenadirskog puka sa jednim bataljonom, jednim
odeljenjem minobaca a, prate om baterijom, 1 baterijom 13
art. puka,

2 rušila ke ete sa komandom bataljona,

⁴ Drugi bataljon Prvog grenadirskog puka

239 teritorijalno-mobilni bataljon (bez jedne ete),
232 posadna eta;
petrina —
Radi se o mostu na Kupu na putu Kočevje — Delnice;
XI mitraljeski bataljon bez jedne ete
(pošto je zona od interesa i za V armijski korpus, bilo bi potrebno da se na drugoj obali rasporede snage V arm. korpusa):
Trebnoje —
98 legija cr. košulja,
XIV bataljon minobaca a,
1 baterija 6 artiljeriskog.
1 eta 307 teritorijalno-mobilnog bataljona,
1 eta 239 teritor. mobilnog bataljona;
Novo Mesto —
Komanda divizije „Isonzo”,
24 peš. puk od tri bataljona,
14 eta 47/32,
6 artiljer. puk bez 4 baterije,
1 divizion 105/32,
307 teritor. mobilni bataljon (bez jedne ete);
rnomelj —
Komanda 23 pešadiskog puka sa 1 bataljonom,
prate a baterija,
eta minobaca a,
CXI mitraljeski bataljon,
2 bate-ije 6 artiljeriskog puka;
(M. P.)
Metlika —
2 bataljona 23 peš. puka,
1 baterija 6 art. puka;
b) — Manevarske grupe na motornim sredstvima
Zainteresovani garnizoni, sa automobilima koje imaju, moraju da preduzmu mere za obrazovanje sledećih manevarskih mobilnih grupa:
Rakek —
jedna streljaka eta,
dva topa na kamionima,
jedna mitraljeska eta;
Logatec —
jedan bataljon,
jedna baterija na kamionima,
hemiska eta;
Borovnica —
jedna eta pojačana mitraljezima radi uvanja sopstvene zone i sopstvenih veštačkih objekata;

Ljubljana —
manevarska grupacija:
dva grenadirska bataljona sa komandom puka,
jedan artiljeriski divizion,
jedna rušila ka eta;
Velike Laše —
jedna eta poja ana teškim minobaca ima;
Koevje
komanda rušila kog bataljona,
dve rušila ke ete,
jedna grenadirska eta;
Novo Mesto —
jedan pešadiski bataljon,
jedan artiljeriski divizion.

(M. P.)

c) —• Zaštita komunikacija

Pruge:

Zaštita e se ograni iti na slede e pruge:

- Rakek — Ljubljana — Zalog,
- Ljubljana — Grosuplje — Trebnje — Metlika,
- Grosuplje — Koevje.

Stalna nepokretna zaštita sa pešadiskim trupama u granicama radijusa dejstva garnizona (5—6 km). Što se ti e Borovnice, apsolutna zaštita vijadukta i obližnjih vešta kih objekata (to je osnovni zadatak garnizona Borovnica). —

Povremena zaštita sa blindiranim vozovima u Rakeku — Borovnici — Ljubljani — Grosuplju — Trebnju — Novom Mestu — Metliki — Velikim Laš ama — Koevju. —

Zaštita važnih konvoja oklopnim vozom.—

(Podroban projekt zavisao je od toga sa koliko sredstava e mo i raspolagati). —

Drumovi: %

Samo na putevima:

- Planina — Ljubljana — Novo Mes-to — Karlovac,
- Ljubljana — Koevje — Delnice

sa stalnom zaštitom važnijih vešta kih objekata i povremenom zaštitom sa pokretima mobilnih grupa;

d) — Veze

Telefonske: ograni eno u trenutnoj situaciji (to je nesigurno), koriste i postoje u mrežu.

Me utim, svaki garnizon mora da obezbedi funkcioniranje ži-
anih veza u unutrašnjosti samog garnizona.

- Radio: Videti priloženu šemu-prilog br. 2.⁵
e) — Službe
Videti prilog br. 3.

(M. P.)

Propisi

Na osnovu ovog plana:

— svaka od zainteresovanih komandi mora formulirati teritorijalno (sadašnja podela):

- a) — eventualne izmene rasporeda,
- b) — vešta ke objekte koje treba stalno posedati,
- c) — garnizone koje treba ukinuti;

— moraju se izraditi detaljni planovi za prelaz iz I u II fazu; mora se prou iti odbranbena organizacija garnizona koji sa injavaju raspored u II fazi i zapo eti odgovaraju e radove. —

Koriste i se pot injenim na elnicima, pomo nik na elnika štaba treba da organizuje razne službe i, stupaju i u vezu sa intendanturum, mora e preduzeti izgradnju predvi enih skladišta. —

Komandant inžinjerije izvrši e pripreme, kojima e obezbediti brz prelaz sa današnje mreže radio-veze na radio-vezu prema skici br. 2.--

(M. P.)

⁵ Prilozi su tehni kog karaktera i ne objavljuju se.

BR. 140

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 6 FEBRUARA 1942 GOD. O NAPADU TRE EG PARTIZAN-
SKOG BATALJONA „LJUBO ŠERCER" NA ŽELEZNI KU STA-
NICU VERD¹

KOMANDA XI ARM. KORPUSA

Obaveštajno odeljenje armiskog korpusa V. P. 46, 6 februara
1942 — XX Br. 1/755 prot.

Predmet: aktivnost ustanika

Komanda Druge armije Operativno odeljenje		
Br. 1909	op. 9	B
Stiglo 6 feb-. 1942 XX		

KOMANDI DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

U vezi s telegramom 1/648 od 1 II i I 659 od 2 II.

Iz istrage koju sam naredio i prema izveštajima koji su do-
bijeni prilikom ispitivanja nekoliko zarobljenih ustanika (od kojih je
jedan još živ, a ostali su izdahnuili usled zadobijenih rana) rekon-
struisao sam poznati napad na stanicu Verd² u njegovim najvažni-
jim ta kama, koje iznosim zajedno, po redu.

Smeštaj grupe. — Grupa je bila smeštena u logoru kojemu su
dali ime „Ljubo Šercer", a koji se nalazio približno na 500 metara
severoisto no od 3 pilane, koje su ozna eni u donjem desnom uglu
kvadrata TH — CS (50.000 kvadrat Petrova Gora).

Sastav grupe i njeno naoružanje. — Grupu je sa injavala jedi-
nica od oko 80 ljudi, podeljena na etiri ete sa po 20 ljudi svaka
Svaka eta je bila naoružana sa 8 puškomitraljeza (svaki puškomi-
traljez je imao kao sledovanje 400 metaka); dalje, grupa je raspo-
lagala jugoslovenskim puškama, sa sledovanjem 90 metaka za
svaku, pištoljima neutvr enog tipa i ru nim bombama.

Vo e grupe i njihove li nosti. — Glavni komandant je bio neki
Mirko³: visok, jak, crn, sa br i ima. Izvesno se radi o poznatom

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 2 C,
fase 20).

² Vidi dok. br. 19 i 138.

³ Mirko Bra i

Mirku Bra i u, bivšem naredniku kraljeve garde, koji je ranije komandovao grupom iz Borovnice. Ovih dana mu je uhapšen brat Danilo, dok je pokušavao da primi penziju, prijavivši se pod njegovim imenom. Daki⁴, komandir ete, to je lice iz Bloka, bivši španski borac, koga su pre Izvesnog vremena uhapsili agenti Javne bezbednosti i odmah pustili, usled greške u identifikaciji; dalje Jože i Franc koji nisu bolje poznati. Politi ki komesari: neki Ahac⁵, poznati politi ki komesar bataljona jednog bivšeg školskog logora, koji je u estvovao u akciji kod Loža i koji je, napravivši se pijan, uspeo da izbegne da ga u Beloj Vodi zarobe, odmah posle sukoba na Debelom Vrhu; i neki Ante⁶, profesor, koga ve poznaje Javna bezbednost kao ogor enog komunistu, kao bivšeg politi kog komesara Krimskog bataljona i jednog od vo a ustanika kog pokreta.

Pre eni put. — Polazno i zborna mesto (jer je jedno dvadesetak ustanika pridošlo tom prilikom iz Ljubljane da bi u estvovali u akciji): ve pomenuti logor „Ljubo Šerčer”. (Pre napuštanja logora, grupa je zakopala, u blizini istoga, suvišnu municiju i sakrila jedan deo poljskog i kuhinjskog alata u mestu Kožljek. U blizini treba da su zakopana tri teška mitraljeza, od kojih je jedan neupotrebljiv; ali zarobljenici nisu znali ta no da opišu mesto).

Kako pri polasku, tako i pri povratku, grupa se kretala pravcem: logor „Ljubo Šerčer” — Pokojiš e — Zavrh — Verd.

Razvoj akcije. — Banda je stigla u Verd 2 o. m., no u oko 1 sat, i podelila se u dve grupe: prva, od 20—25 ljudi, napala je stražarsko mesto južno od stanice; druga, koju su sa injavale preostale snage, napala je stanicu i stanove grenadira koji su se nalazili na gornjem spratu stanice. Ustanike je primetila jedna patrola, koja je obilazila oko zgrade i koja je dala znak za uzbunu, na što su ustanici odgovorili mitraljeskim rafalom, koji je ranio nekoliko grenadira. (Patrola se odmah povukla u zgradu i popela se na prvi sprat). Istovremeno je otvorena jaka vatra na stražarsko mesto južno od stanice i na stani nu zgradu, koja je napadnuta sa istoka i sa juga. Grenadiri, koji su se bili zatvorili na gornjem spratu, nisu mogli da efikasno odgovore vatrom (mitraljezac je ispalio samo jedan rafal od 4—5 metaka) jer im nije bilo mogu e da se približe prozorima, koje je tukla jaka neprijateljska vatra; p. poru nik Frisaldi i još nekoliko grenadira, koji su pokušali da otvore prozore, bili su odmah pogo eni. Opoljeni vojnici, koji su bili sakriveni ispod spoljnjeg ispusta prozora, bacili su, me utim, nekoliko bombi.

Straža južno od stanice, uzbunjena prvim pucnjem, bacila se u rov koji štiti baraku i odgovorila je na vatru grupe, koja ju je istovremeno zasipala i sa istoka i sa jugoistoka. Jedno uzvišenje

⁴ Stanko Semi -Daki

⁵ Dušan Pirjevec-Ahac

⁶ Ante Novak

terena, na nekoliko metara od baraka, omogućilo je **napada** im da pogode baraku rušnim bombama, ranivši tri branioca. **Grenadiri** su se branili bacajući i rušne bombe, od kojih mnoge nisu na snegu eksplodirale.

Napad na dva stražarska mesta imao je samo za cilj da onesposobi (bez vlastitih gubitaka) garnizon stanice, da ovaj ne bi omeo glavni zadatak ustanika: uništenje voza sa benzinom koji je malo kasnije trebalo da prođe.

Napad, koji je otpočeo u 1 čas, završio se pre nego je prošlo 2 časa, posle jednog trubnog znaka. Prilikom napada, ustanici su imali samo jednog ranjenika, kojeg su, pošto je bio teško ranjen, položili na otoman u telegrafskom odeljenju i sami ga ubili metkom u glavu. Bilo je još nekoliko lakših ranjenika. Sakupivši se, grupa je otpočela povratak krećući se istim pravcem. Pre zore stigla je u Pokojišće; u Zavrhu se 20 ljudi ulogorilo da otpočine; druga dva odeljenja pošla su ka Pristavi, a četvrto ka jugu, u pravcu logora.

Međutim, izgleda da ustanici nisu imali nameru da se vrate u logor, već da se rasture po svim selima zone, praveći se da su nevini i mirni radnici. Svi ispitivani su se nedavno priključili grupi.

Ciljevi napada. — Kako što sam već napomenuo, glavni cilj je bio da se teško ošteti voz sa benzinom. Vidi se iz toga što su ustanici, upavši u prizemna odeljenja stanične zgrade i zarobivši dva vojnika koji su spavali u kabinici (u jednom uglu gde su se bili zgurili, umesto da se popnu na gornji sprat), im je stigao voz sa benzinom, zaboravili potpuno na njih i, povikavši, kao izvan sebe: „na vlak, na vlak“, otpočeli pucati na vagoncristerne koji su brzo promicali pred njihovim oči.

I oni koji su pljačkali blokadno mesto i prostorije gde je bio smešten telegraf i komanda potražili su ka izlazu, potpuno obuzeti zadržkom da napadnu voz. Ali sredstva koja su upotrebili da dignu voz u vazduh pokazala su se potpuno nedovoljna.

Pokušaj da se dignu u vazduh šina jedne skretnice uinio je da se uništi oko pola metra šine, što nije onemogućilo da voz prođe; pucnjava je napravila samo nekoliko rupa na cisternama. Mašinar, koji je bio priseban, povećao je brzinu i primetio da je stanica napadnuta. Malo kasnije, prošao je jedan transport na koji su ustanici pripucali i ranili nekoliko lica (oko 25).

činjenica da su upotrebljena nedovoljna sredstva, kao i veliki nered i užurbanost prilikom vršenja akcije dokazuju da je naređenje za napad iznenadilo grupu, kojoj je nedostajalo potrebno vreme da detaljno pripremi napad.

Epizoda potvrđuje pretpostavku da grupa operiše i na osnovu naređenja koja dolaze iz inostranstva. Osim što napadaju trupe da bi oslobodili teritoriju od okupatora, cilj im je i da nanesu štetu

E ^jsci prekidaju i saobra ajne veze, dižu i u vazduh vozove sa
I ijenzinom itd., izbegavaju i, gde god je mogu e, sukobe sa jedini-
^Cpavojske, da bi tako sa uvali ljude i izbegli gubitke.

V Vrše se i dalje operacije za ugušenje ustani kog pokreta i
• uništenje njihove organizacije.

E Naknadno u dati dalja obaveštenja, im istraga bude završena
I j budem upoznat ša rezultatima.

General armiskog korpusa,
komandant
— Mario Robotti —
Mario Robotti

BR. 141

IZVESTAJ KOMANDE KARABINJERA JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA OD 7 FEBRUARA 1942 GOD. O SITUACIJI U
LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA
XI ARMISKOGR KORPUSA

Br. 1/3 prot. Poverljivo Vojna pošta 46, 7-II-1942-XX

Predmet: Izveštaj o äuhu i moralu trupa
i stanovništva.

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

Politi ka situacija u pokrajini znatno se pogoršala i teži ka još
ve em pogoršanju.

Partizanska centrala regrutuje nove elemente za oružane bande
i vrši aktivnu propagandu putem tajnih radio-emisija,² a ujedno
služi se svim sredstvima da bi zastrašila stanovništvo, ubijaju i sve
ore osobe koje se pokažu naklonjene italijanskim vlastima, a na-
ro ito naše konfiden'te.

esti napadi na osamljene vojnike i poznati ozbiljan doga aj
koji se desio 4 o. m. u prostorijama slovena ke carinarnice u Lju-
bljani³ svedo e da Su ustànici osetili potrebu da na svaki na in
pribave sebi oružje. —

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

⁵ Vidi Zbornik, tom VI. knj. 1, primedbu uz dok. br. 68.

» Vidi dok. br. 21.

Te nove zločinačke akcije zahtevaju najpažljivije ispitivanje od strane nadležnih vlasti u cilju preduzimanja najstrožih mera, bi se sprečila ovakva zločinačka dela koja, ako bi se i dalje nastavila, pored toga što bi naškodila prestižu naših oružanih snaga stvorila bi takođe i ubila nepoverenje kod trupa prema političkim vlastima i najvišim vojnim starešinama. —

Jedna od mera sigurnog i neposrednog efekta koju bi trebalo primeniti bila bi da se ponovo izda proglas ili naredba u kojoj se predvideti smrtna kazna za prikrivanje u kućama ili nošenje sa sobom oružja, bombi i municije.

Da bi se moglo tako postupiti, pošto, naravno, nije dovoljno samo izdati proglose, potrebno je da policija vrši vrlo čvrsto nadziranje u ulicama ne pretrže da bi se zločinici mogli neprekidno držati u strahu od zakona. —

U vojnim krugovima se tuže na činjenicu da mi još nismo uspeli otkriti slovenačku tajnu radio-stanicu koja vrši svoju propagandnu akciju ponedeljkom, sredom i subotom od 19.45 do 20 časova. Pošto je armijski korpus više puta uzalud tražio da mu se pošalju radiogoniometri, bilo bi potrebno da više komande ubrzaju pošiljku tih instrumenata. — Od pre izvesnog vremena se u Ljubljani i drugim opštinama pokrajine prikazuju filmovi u kojima se iznose događaji iz italijanskogiredentističkog pokreta u doba našega preporoda. Prikazivanje tih filmova („Kraljica Skale“ „Tezija Konfalonijeri“, „Vitez Sv. Marka“) vrlo je neumesno, jer se u njima ističe akcija naših patriota protiv tuđe dominacije, naročito austriske, i kod civilnog stanovništva, se stvara utisak da je sadašnji antiitalijanski pokret u Sloveniji potpuno opravdan. —

Upisivanje u „Dopolavoro“,⁴ organizovano od strane naših organa nacionalne fašističke stranke, dovelo je do nepoželjnog iznenađenja.

Dok su u prvo vreme svi pozvani pristali na upis i potpisali odgovarajuću molbu, kada je trebalo da prime legitimacije — mnogi su to odbili, iznose i naivne izgovore koji nimalo ne opravdavaju njihovu odluku. —

To je još jedan jasan dokaz kako zaista efikasno deluju zastrašivanja i nasilja koja ustanici vrše nad onima koji manifestuju osećanja simpatije prema Italiji. —

Prema mnogim vestima, kao što je već napomenuto u prethodnom izveštaju, na početku proleća ustanici treba da izvrše jednu „odlučujuću akciju“ pod vođstvom jednog majora bivše jugoslovenske vojske. — činjenica da se o tome toliko mnogo govori stvara

⁴ „Dopolavoro“ je bila fašistička radnička organizacija, koju su, po ugledu na Italiju, hteli da stvore i u Ljubljanskoj pokrajini.

Utisak da je ta akcija samo delo mašte onih elemenata koji vrše -unisti ku propagandu, dok su, me utim, mnogi ube eni da e fcroz dva meseca u Sloveniji do i do ozbiljnih neprijatnosti³.

Da bi se stalo na kraj tim brigama, potrebno je da vršimo delo- rnu i neprekidnu propagandu kako bi ovo stanovništvo ubodili u snagu, pravednost i mudrost fašisti ke vlade. —

Potpukovnik,,
komandant kr. karabinjera
XI arm. korpusa
(Luigi Brucchiatti)
(paraf)

BR. 142

IZVEŠTAJ KOMANDANTA ITALIJANSKE TERITORIJALNE
ODBRANE U UDINAMA OD 19 FEBRUARA 1942 GOD. O AKCI-
JAMA PIVCANSKE CETE U SLOVENACKOM PRIMORJU¹

KOMANDA TERITORIJALNE ODBRANE — UDINE

Odeljenje za odbranu, druga sekcija

Br. 1/766 prot.

Udine, 19 februara 1942-XX

Predmet: Oružane bande

f.

—Adrese izostavljene—

Izveštavam, po dužnosti, o situaciji koja je nastala zadnjih dana u zoni Vipavske Doline, Štanjela—Šturja—Prevale, kao i o merama koje su preduzete prema nare enju Generalštaba.

Ujutro 3 o. m. nepoznata lica, koriste i žestoku buru i trenutak u kome je pažnja straže bila usretrsre ena na severni ulaz u tunel kod Stanjela², odnela su mitraljez model „S. I. A." postavljen u blizini straže u visini gornjeg puta, izgubivši se odmah u šikari ispod tunela.

⁵ U originalu: grossi guai

¹ Kopija originala u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Piv anska eta, koja je narasla na oko 30 ljudi, napala je 3 fe- bruara 1942 god. bunker kod železni kog tunela blizu Stanjela, na pruzi Gorica—Trst. Iznena ene Italijane su razoružali i pustili.

Nave e istog dana, u blizini tunela kod Lojeva, na jednu patrolu u službi P. F.³ pucala je iz pištolja grupa nepoznatih **osoba** — koje su se, usled protivdejstva dvojice vojnika, odmah udaljile koriste i se mrakom.

Iz istrage koja je izvršena slede ih dana, utvrđeno je postojanje jedne bande od dvanaestak ljudi naoružanih jednim mitraljezom puškama i ručnim bombama, koju verovatno sačinjavaju dezerteri i lica koja se odupiru regrutovanju a operišu u tesnoj vezi sa rukovodima elementima s one strane granice i kreću se u zoni s **obe** strane teritorijalnih granica između vojnih područja Gorice i **Trsta**.

Doista, 9. t., u okolini Sežane, jedno odeljenje kr. karabinjera pod vođstvom komandira stanice u Sežani, došlo je u sukob* sa jednom naoružanom grupom, koja je, posle pucnjave od dvadeset minuta, uspela da se izvuče iz borbe i rasturila se u šumi. Banda se, sigurno alarmirana neblagovremenom i nedovoljnom intervencijom kr. karabinjera iz Sežane, verovatno razišla, tako da su operacije u ovoj zoni od Nanosa do Stjaka, Senože, Šturja, Dutovlja i Stanjela — kojima sam ja lično upravljao prema naređenjima Generalštaba, uz saradnju komande Tršanskog područja — omogućile samo hapšenje mnogobrojnih pomagača i sumnjivih elemenata.

Ja sam otkrio postojanje ove bande, po čemu sam stražarske jedinice raspoređene u ovoj zoni i postarao sam se da u zoni stigne 5 protivpadobranskih grupa.

Odmah po završetku operacija u ovoj zoni naredio sam da se formiraju jake grupe za osmatranje i manevar, pod komandom oficira, koje će me u sobu i sa komandama podzona biti povezane putem radija (5 u goriškoj zoni: Štanjel, Stjak, Voge, Razgori i Griže, i 5 grupa u zoni Trsta: Avber kod Sežane, Kozlje, Storie, Skopo i Križ kod Tomaja).

General armiskog korpusa,
komandant
Potpisan A. Bergonzi

¹ Verovatno: „Protezione ferroviaria“ (železnička zaštita)

* To je bio sukob Pivanske čete s odeljenjem karabinjera kod sela Griže.

Agg. F. 12

COMANDO DELLA DIFESA TERRITORIALE DI UDINE
ufficio difesa sezione seconda

N.I./766 a prot.

Udine, li 19 febbraio 1942 - XX

OGGETTO: Banda armata.

....INDIRIZZI OMESSI....

Comunico, per doverosa informazione, le notizie relative alla situazione verificatasi in questi ultimi giorni nella zona Vigacco-S. Daniele del Carso-Storie-Freval, ed i provvedimenti che sono stati attuati per ordine dello Stato Maggiore.

Il mattino del 3 corrente ignoti, approfittando della violenta bora e di un momento in cui l'attenzione della sentinella era rivolta all'imboccata nord della galleria di S. Daniele del Carso, asportavano la mitragliatrice S.I.A. postata presso il corpo di guardia ed a livello della soprastante rotabile, dilaguandosi subito nella sottostante boscaglia.

La sera dello stesso giorno, nei pressi della galleria di Lolevi, una pattuglia in servizio T.F. veniva fatta segno a colpi di pistola da parte di un gruppo di sconosciuti, prontamente allontanatosi col favore dell'oscurità, in seguito alla reazione dei due militari.

Le indagini esperite nei giorni successivi accertarono l'esistenza di una banda di una dozzina di individui, armati di una mitragliatrice, fucile e bombe a mano, composta con ogni probabilità da disertori e renitenti alla leva, operante in stretto contatto con elementi direttivi di oltre frontiera, ed aggirantesi nella zona a cavallo dei limiti territoriali tra le zone militari di Gorizia e Trieste.

Infatti, il giorno 9 corrente, nei dintorni di Sesana, una squadriglia di CC.ER., agli ordini del comandante la tenenza di Sesana, ingaggiava un conflitto con un gruppo di armati, che, dopo una sparatoria della durata di venti minuti, riusciva a rompere il contatto ed a dilagare nei boschi.

La banda, evidentemente messa in allarme dall'intempestivo ed insufficiente intervento dell'Arma di Sesana, dev'esserai sciolta, tanto che le operazioni di rastrellamento dell'intera zona del M. Nemes - S. Giacomo in Colle Senosocchia - Storie - Dattogliano e S. Daniele del Carso, da me personalmente dirette, giusta ordini dello S.M., con il concorso del comando zona di Trieste, hanno approdato solo all'arresto di numerosi favoreggiatori ed elementi sospetti.

Non appena rilevata l'esistenza della banda in questione ho fatto rinforzare i corpi di guardia dislocati in tutta la fascia di frontiera ed ho provveduto a far affluire in zona 5 nuclei antiparacadutisti. -

Successivamente, ultimate le operazioni di rastrellamento, ho ordinato la costituzione di robusti nuclei di osservazione e di manovra comandati da ufficiali e collegati tra loro e coi comandi di sottozona e mezzo radio (5 nella zona di Gorizia: S. Daniele del Carso, S. Giacomo in Colle, Bogo, Rasguri e Grise e 5 nuclei nella zona di Trieste: Alber di Sesana, Casigliano, Storie, Scoppe e Croce di Tomadio).

NAREDBA KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE „GRANATIERI
PI SARDEGNA" OD 23 FEBRUARA 1942 GOD. PODREDENIM
JEDINICAMA O NA INU VRŠENJA RACIJA I PRETRAŽIVANJA
U LJUBLJANI¹

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA"

Odeljenje na elnika štaba
Sekcija za operacije i službe

Br. 3106 op. prot. , V. P. 81, 23 februar 1942 — XX
predmet: Razoružanje slovena kog naroda

—• Adrese izostavljene —

1) — Više vlasti su naredile razoružanje stanovnika Ljubljane, vojnom akcijom.

U cilju izvršenja ovog nare enja, preduzevši mere da se opkoli grad jednim neprolaznim pojasom vojnika i ži anih prepreka², nare ujem da sutra ujutru otpo ne pretraživanje kvartova pomo u 2. i 3. bataljona grenadirskog puka, prema priloženoj skici³. Upravljanje operacijama povereno je komandantu Prvog grenadirskog puka.

2) — Na in: Zatvaranje ozna enih kvartova neprobojnim kordonima vojnika da bude spremno u 8 asova.

— Pretraživanje izvršiti pretežno pomo u teritorijalnih kr. karab., agenata javne sigurnosti i finans. straže, u pratnji dobro naoružanih malih jedinica grenadira, shodno detaljnim uputstvima koja e izdati na licu mesta komandant kr. karabinjera.

— Svi koji budu uhapšeni iz naro itih uzroka, kao i materijal, bilo na koji na in zaplenjen, imaju se sprovesti, pod dobrom stražom, staranjem komandanta Prvog grenadirskog puka, u kasarnu „Vitorio Emanuele III" i staviti na raspoloženje diviziskim kr. karabinjerima.

Hrana me utim neka se preda Zavodu za prehranu.

¹ Fotokopija dokumenta u arhivi Vojnoistoriskog instituta (34 A, fase. 7). Druga strana dokumenta nije sa uvana. Adrese su izostavljene u originalu.

² Vidi dok. br. 148.

³ Skica nije sa uvana.

Svi zdravi muškarci, približno izme u dvadeset i trideset *tra* dina, imaju se uhapsiti i odvesti, i to: iz rejona Siška — u **kasam**" XIII artiljeriskog puka i iz rejona Moste — u kasarnu 2 **grenadir**^ skog puka.

Identifikacija, a zatim puštanje ili hapšenje od strane organi ove komande, kr. kvesture i teritorijalnih kr. karabinjera **vrši e** se * prema ve izvršenim usmenim sporazumima⁴.

— Pretražiti temeljito sve, naro ito svetlarnike, podrume, su-terene, tavane, vrtove, magacine itd., da bi se spre ilo prikrivanje ljudi; prona i i zapieniti sve oružje i municiju bilo koje vrste, hap-se i one koji prikrivaju oružje, i rekvirirati hranu koja se **prikriva**.

Uz prethodno ta no proveravanje li nog identiteta, mogu se vlasnicima ostaviti lova ke puške, a nema kim gra anima i oružje za li nu bezbednost, ako su snabdeveni potrebnim odobrenjem kr. kvesture Visokog komesarijata.

— Sve zgrade, ma emu služile, moraju biti pretražene.

Prednost i naro itu pažnju pridati pretraživanju štamparija, da bi se pronašle eventualne subverzivne publikacije.

« Italijanski okupatori su opkoljenu Ljubljanu podelili na sektore, po ulicama postavili prepreke i barikade i zabranili vožnju biciklima[^] Nadali su se da e sistematskim pretraživanjima varoških kvartova prona i lanove OF i NZ. Služili su se zlo ina kim postupkom: sve za oružje sposobne ljude odvodili su u kasarne, gde su, pomo u doma ih izdajnika, odre ivali ljude za internaciju, ne vode i protiv njih nikakav pravni postupak. Slanjem nevinih ljudi u internaciju hteli su da umanje mogu nosti slovena kog NOP da vrši mobilizaciju, nadaju i se da e tako slomiti oslobodila ki pokret. Ovu akciju protiv slovena kog stanovništva nazvali su: akcija za „razoružanje" stanovništva. Uprkos takvim merama, NOP je sve više rastao.

Usmeni sporazum — jeste sporazum komande XI armiskog korpusa sa vo stvom belogardisti kih izdajnika o na inu izbora ljudi za internaciju.

U dopisu br. 02/1923 od 19 marta 1942 god., komandant Jedanaestog armiskog korpusa, Mario Robotti, obaveštava Visokog komesara Emilija Grazioli-a da e, na osnovu nare enja komande Druge armije, vršiti pretraživanje i u ostalim centrima Ljubljanske pokrajine.

Ova „normalizacija položaja" u Sloveniji vršila se i u Trebnju, St. Vidu, Semi u, Mokronogu, Novom Mestu, Metliki, Cmomelju i Villici — kako se vidi iz dokumenata br. 02/2033 od 22 marta 1942, 491/17 od 23 marta 1942, 496/17 od 24 marta 1942 (dokumenti se nalaze u Muzeju narodnog osloboenja u Ljubljani).

⁴ Druga stranica dokumenta nedostaje.

BR. 144

**IZVEŠTAJ NEMA KOG KOMANDANTA ŽANDARMERISKOGRADSKOG
HFCBUGA U RADOVLJICI OD 24 FEBRUARA 1942 GOD. KO-
MANDANTU ŽANDARMERIJE ZA JUŽNU KORUŠKU O SITU-
ACIJI U OKRUGU RADOVLJICA¹**

I ŽANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

broj dnevnika 2 od 42

Radovljica, 24 februara 1942

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE
UPRAVE NA

Bledu

Sadržaj: Izveštaj o stanju od 24 februara 1942

1) Opšte stanje

Kod stanovništva je ponovo nastupila neka uznemirenost. Uspesi koji su postignuti u borbama sa bandama u inili su na ve i deo stanovništva povoljan utisak. Me utim, izvesna rezervisunost kod stanovništva postoji još uvek, ali je ona uvek posledica širenja lažnih vesti. Stvarno smirenje duhova nastupi e tek onda kada bude rešen rat sa Rusijom i kada boljševizam bude zauvek uklonjen. Pošto kod ve eg dela slovena kog stanovništva još uvek postoji ne- [izvesnost o ishodu rata, to ono nastoji da se svojim povu enim [dsržanjem obezbedi za budu nost._____

U mesecu februaru je Radovljica u oKrugom ponovo krsta- rila jedna komunisti ka banda ja ine od 20—30 ljudi², koja je svoju akciju prenela na prostoriju Breznica—Jesenice. Tako se 4 februara 1942 god., izme u 20 i 21 as, u Breznici pojavila grupa od 15—20 naoružanih komunista, koja je kod stanovništva molila životne l namirnice, bez primene sile. 16 februara 1942., oko 20 as., banda se pojavila u Žirovnici, opština Breznica, opkolila imanje posednika Legata' i oplja kala suvo meso i mast od tri svinje, a sem toga je f: zaklala i jedno tele. U 23 asa digla je u vazduh na jednom mestu otvorenu želez. prugu izme u Zirovnice i Lesca. 18 februara 1942, u 21 as, ušli su u stan trafikanta Rudolfa Stiebl-a u Jesenkama lanovi bande Franc Klinar i Ciril Medja, koji se od decembra 1941 nalaze u odmetništvu, i zatražili od njega ve u koli inu duvana i životnih namirnica. 20 februara 1942 god. policija bezbednosti stu- pila je u akciju protiv ove bande na prostoriji Stola. Kod Finžgarove planin. ku e jedna skijaška patrola sukobila se sa bandom ja ine 25 ljudi. Pored ku e prona en je grob u kome je bio sahranjen leš r neke Julke Jensterle iz Javornika. Metak joj je prošao kroz srce.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja.

* Jeseni ka eta Cankarevog bataljona

Jedan drugi komunista ubijen je u borbi sa skijaškom patrolom 1. Stol. Pod zaštitom mraka, banda se neopaženo povukla u nepoziv[^]tom pravcu.

Slede e glasine, doprle iz Ljubljane, ili su pak ovde **fabrikovane** kruže me u stanovništvom: Ljubljanani su vrsto uvereni da smo mi u roku od najmanje % godine rat izgubiti. Situacija, kako na I spolnjem. tako i unutrašnjem frontu, stoji ravo po Nemačku. Rusi su prodrli do na 200 km od poljske granice. Rezultati zimske akcije prikupljanja delova ode e falsifikovani su. Gospo a Göring imw 18 krzna a poklonila je samo jedno. Lica koja su prisilno iseljena I iz južne Štajerske smeštena su u jedan logor koji su Englezi bombardovali i uništili. Od toga doba ne stižu nikakve vesti od evakuisanih lica. Govori se da iseljavanje još nije završeno. Kruže vesti da e se ponova preduzeti masovno iseljavanje lica. Iseljavanja izvršena u mesecu julu nije naredio nikakav nacionalsocijalista, ve jedan izraziti komunista, koji zauzima vode e mesto u nacisti koj partiji. Ovaj je ta no znao da je ve i deo ovdašnjeg stanovništva miroljubiv i protiv komunizma, i on je na ovaj na in prouzrokovao proširenje komunizma. Ako se seljacima i drugim ljudima oduzme posed i imovina, a da im se za to ne da nikakva otšteta, onda su samim tim od njih stvoreni komunisti.

Dosad je u mestu Kranjska Gora smešteno oko 400 povratnika iz Ljubljane, a na Bledu 420 povratnika iz Ljubljane i iz Kanalske Doline.

Od pre nekoliko dana u Kranjskoj Gori kruže glasine o rasparavanju Hrvatske i o naromitima dogajima u Ljubljani. Tako se govori da je Hrvatska podeljena na tri dela, od kojih treba jedan deo da pripadne Nemačkoj a druga dva dela uzimaju Mađari i Italijani. Dalje se govori da je u Ljubljani stigla hrvatska policija da u gradu uspostavi mir i red, u kome navodno ima veliki broj komunista, i da grad o iste od ovih, pošto italijanska policija nije više u stanju da to sama izvrši. Sem toga, govori se da je nem. Gestapo izvršio u Ljubljani trodnevnu veliku akciju za hvatanje i istrebljivanje komunista, da je tom prilikom pohapsio 800 lica i predao ih kaznenom zavodu u Begunjamama.

Kako se istragom moglo utvrditi, ove vesti došle su iz sredine povratnika, koji sa Ljubljanom i tamošnjim krajevima verovatno održavaju veze.

Povratnici na Bledu javno govore da se u Ljubljani skoro svakodnevno dešavaju ubistva i drugi zloini nad nama k'm življem i da Italijani nisu u stanju da prema tim banditima istupe sa potrebnom strogošću i da ih savladaju.

Stanovništvo je uznemireno zbog uzimanja ovdašnjih meštana u pomoćnu službu žandarmerije. Iz ovoga se izvodi zaključak da e uskoro doći do regrutovanja Slovenaca u vojsku i do njihove upotrebe u ratu, dok e stariji ljudi vršiti žandarmerisku službu. Ras-

1) Pravlano je i o tome kako se mnogi od Slovenaca pre pobe i u šumu, u redove partizana, nego po i u rat.

Skupove nacisti koje partije koji su održani u mesecu februaru 1942 i predavanja koja su na njima održana stanovništvo je u velikoj meri odobravalo, pošto su predavanja ili držana na slovena kom jeziku, ili su pak sadržaj predavanja odmah prevodili na slovena ki jezik. Prisutni su prema tome mogli da prate sva ta predavanja. **Produži** li se i dalje sa ovom taktikom, ra una se da se sve ve i broj Slovenaca prisustvovati ovim skupovima i da se pravilno obavestavanje Slovenaca mnogo brže napredovati.

Filmske pretstave koje se daju po pokrajinama stanovništvo svuda masovno pose uje, a naro ito se interesuje za nedeljne Žurnale.

U stanovništvu se još uvek uju žalbe zbog toga što se škole **nikako** ne otvaraju, kao na primer u mestima Ovsiše, Kropa, Zaprice Leše, Ljubno i Bled.

No u 20 februara 1942 god., u Jesenicama i Radovljici rasturani su leci na slovena kom jeziku. Sadržaj je uperen protiv komunisti **kih** bandi, kao i protiv maskiranih nema . neprijatelja, i letke je potpisao „Otdžbinski front“.

2) Snage:

Vidi zadnji izveštaj o brojnom stanju od 21 II 1942.

3) Komanda mesta:

Komandant žandarmerije na Bledu i žandar, na elstvo u Kranju.

4) Služba veze:

Pošta, telefon i kurir.

5) Delatnosti:

Od žandarmeriskih stanica preduzeto je 13 hapšenja, 5 dostava i 8 pretresa ku a zbog raznih prekršaja; osim toga, u saradnji sa Gestapoom, preduzeta su mnogobrojna hapšenja. Zbog raznih prekršaja propisa upravne vlasti napla ena je kazna u sumi od oko 42 rajhsmarke.

Iz kaznenog logora Begunje, 24 januara 1942, preba eno je, radi iseljavanja, 45 lica u Št. Vid. 12 februara 1942 streljano je 16 terorista, kao mera odmazde. 12 februara 1942 preba eno je 37 z'itvo-"enika iz kaznenog zavoda u radni logor u Krautu.

6) Snabdovanje:

Nedostaje, pre svega, krompira i brašna. Brašno je glavni hranbeni artikl ovdašnjeg stanovništva, i stoga se taj nedostatak teško osetiti. Seljaci ne e više da predaju krompir, jer se boje da

e na prole e imati malo krompira za seme. Nema dovoljno, **tako e** ni crnog i belog luka, kao ni povr a i soli.

U Kranjskoj Gori se naro ito ose a pomanjkanje pi a i duvana, zbog stalnog pridolaska povratnika.

Gostioni ari se uopšte žale na oskudicu u pi u, i ako im se nešto dodeli, to se odmah rasproda u tolikoj meri, da se tada svi izopijaju. Bilo bi korisno da se gostioni arima naredi da svojim kupcima izdaju samo manje koli ine pi a, kao što se radi u Staroj oblasti, i na taj na in e pi a duže trajati.

Na Bledu postoje dva veletrgovca vinom (Benedik i Rus), i kako se doznalo, ovi veletrgovci vinom pri kupovini i prodaji zaraju 40 Rpf na litru. Procenat zarade, u pore enju sa procentom zarade gostioni ara, isuviše je visok, jer ovi mogu samo 70 Rpl na litru da uzmu kao zaradu i pored toga što primaju samo ograni ene koli ine pi a za prodaju. Veletrgovci vinom imaju samo da izvrše podelu na veliko, bez naro itih drugih usluga. Ovo gostioni ari kritikuju.

7) Gubici, nesre e, bolesni ko stanje:

Nije bilo ni nesre nih slu ajeva ni gubitaka.

Zdravstveno stanje žandarma je dobro. Dva žandarma su bolesna.

8) Regrutovanje:

Komandant okružne žandarmerije
(paraf)
žandar, poru nik

BR. 145

**OKRUŽNICA KOMANDE DRUGE ITALIJANSKE ARMIJE OD
1 MARTA 1942 GOD. O NALAZU U OBLASTI BORBE PROTIV
PARTIZANSKIH ODREDA I POSTUPANJU SA STANOVNI-
ŠTVOM¹**

**KOMANDA 2 ARMIJE
STAB**

V. P. 10—1 mart 1942-XX

Cirkular br. 3 C

Stvarna situacija i njen mogući razvoj nalažu držanje i primerne mere, koje će potpuno odgovarati prilikama.

— U ovome cirkularu utvrđujem **na elu** koja u suštini potvrđuju ranija naređenja a delimično ih i dopunjavaju, podešavaju ih prema novonastalim potrebama.

— Pomenuta na elu obuhvataju:

—• UVOD: Osnovni pojmovi

— I DEO: Mere za obezbeđenje

— II DEO: Odbrana garnizona, itd.

— III DEO: Karakteristike ustaničke akcije. Mere koje treba da preduzmemo.

— Gore pomenuta na elu, upotpunjena izvršnim naređenjima nadležnih komandi armijskih korpusa i divizija, stupaju odmah na snagu.

UVOD

OSNOVNI POJMOVI

Starešine armije uvek moraju imati na umu sledeće stvari:

TACKA I: ARMIJA SE NALAZI U STVARNOM RATU

— Ona se ne bori protiv lokalnih i samostalnih bandi, već protiv jednog protivnika koji namerava da stvori „jedinstveni front“, u zamenu za onu jugoslovensku vojsku koju je ova Armija u aprilu 41 slavno pobedila.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. „Cirkular 3 C“ izašao je u periodu pripreme Treće neprijateljske ofanzive i može se smatrati jednim od dokumenata sa kojim je komanda Druge armije „pripremala svoje starešine kako da postupaju prema Narodnooslobodilačkom pokretu i stanovništvu na okupiranoj teritoriji. Poglavlja vojnostružnog karaktera Redakcija je izostavila.

— Rat koji se ovde vodi jednak je ratu koji se vodi u Rusiji u Libiji i na Dalekom Istoku.

— Ovo zahteva

Ratni mentalitet:

— odbacivanje negativnih osobina sažetih u frazi „dobar Italijan“;

— „Grinta dura“².

TACKA II: OBAVESTAJNA SLUŽBA MORA BITI NARO ITO AKTIVNA I RASIRENA

— Ovo je potrebno zbog naro itih osobina borbe koja se vodi.

— Pravo i potpunoj obaveštajnoj službi treba svi da pridruže svoju stalnu zainteresovanost za sve ono što se oko njih dešava i svi treba savršeno da poznaju zemljište i saobraćajne veze.

— „Informativna iznenađenja“, kao što se to nedavno desilo (iznenadno stupanje u dejstvo mase ustanika u zoni za koju se govorilo da je mirna i kojoj je za sakupljanje svakako trebalo nekoliko nedelja), nisu dopuštena.

TACKA III: TAJNA SE MORA UVATI PO SVAKU CENU

— Saživljavanje sa stanovništvom koje je u osnovi za nas, ili je neutralno, i još ako je naizgled gostoprimljivo, navodi „dobrog“ Italijana da se poveri prvom na koga naiđe.

— Mladi oficiri se vezuju za žene i sve im izbrbljavaju što znaju, pa čak i ono što ne znaju.

— U raznim „neuralgičnim“ predelima, ljudi, žene i deca kreću se slobodno od jednog do drugog garnizona, a tako je i prema zonama koje drže ustanici, u najviše slučajeva, samo sa propusnicom izdatom odavno i u mirnom periodu.

— Ove navike treba da išeznu.

— Primeniti mere iznete u I delu, čiji je cilj ne samo da se sačuva tajna, već uopšte da se sačuva sigurnost.

TACKA IV: VELIKI I MALI GARNIZONI MORAJU BITI ORGANIZOVANI ZA ODBRANU

— Efikasna odbrana garnizona ne predstavlja cilj sam za sebe, već uslov „sine qua non“ za dobar ishod protivdejstva obližnjih garnizona ili mobilnih kolona.

— Primeniti odbranbene mere iznete u II delu.

² „Grinta dura“ — fraza u italijanskom jeziku koja znači: tvrd izraz lica; figurativno znači: vojničarstvo.

TACKA V: EFIKASNOST USTANIKA JE PONAJCESĆE
PRECENJENA

— Treba se odlučiti suprotstaviti, i kod viših i kod nižih, težnji za preterivanjem neprijateljskih mogućnosti. Pozivam se radi toga na običan zdrav razum.

— Starešine koje znaju za teškoće na koje nailaze i bolje organizovane i naoružane jedinice, moraju imati u vidu ogromne prepreke protiv kojih se bore partizanske formacije i iz toga izvući logične zaključke u pogledu njihove efikasnosti i njihovih stvarnih mogućnosti.

— Svaki komandant neka sebi pošteno postavi ovo pitanje. „Sta bih smatrao da mogu ja da učinim, kad bih, umesto što sam na čelu moje jedinice, bio ustanikovo a kojeg imam pred sobom?“

A pošten odgovor će dovesti do saznanja da znatan procenat efikasnosti ustanika stvaramo mi u našoj uobrazilju

TACKA VI: NA NEPRIJATELJSKE NAPADE TREBA ODMAH
REAGOVATI I U ŠTO JE MOGUĆE ODLUČNIJO I
CVRSCOJ FORMI

— Postupak prema partizanima ne treba da bude izražen formulom „zub za zub“, već izrekom „glava za zub“.

— Brzina i moć protivdejsva (koji se primenjuju već uspešno na nekim sektorima, a na drugima ne) pretpostavljaju:

• na prvom mestu: „ginger“³,

— na drugom mestu: jednu stalnu i podesnu organizaciju baš u tome cilju (pokretni delovi za brzu upotrebu).

— „Ginger“ je u II armiji uvek bio: u najviše slučajeva radi se samo o oživljavanju istog kod onih, kod kojih je eventualno oslabio. A tamo gde ne postoji organizacija, ona se mora uspostaviti.

— Neorganizovane akcije, u koje „tek toliko da se radi“, sa nesrazmernim snagama i sredstvima, koje postižu obratan cilj od onoga koji je ranije utvrđen, imaju se odbaciti.

TACKA VII: OPERACIJE PROTIV USTANIKA SU ISTINSKE I
PRAVE RATNE OPERACIJE

— Te kao takve imaju biti organizovane i vodene.

— Za nepovezane akcije, slabo pripremljene, u koje prenebregavaju i osnovna načela vojne veštine, bez energije i odlučnosti, u kojima je snabdevanje povereno nedovoljno jakim kolonama, i za slične „slabe akcije“, odgovaraće nadležne starešine.

— U III delu izloženi su postupci koje redovno primenjuju ustanici, kao i oni koji su preporučljivi za nas.

³ Izraz za snalažljivost

— U mnogim nedavnim slučajevima pretrpeli smo neka početni ka takti ka iznena enja.

Jedinice i kolone, protivno svakom takti kom na elu i najprostijem zdravom razumu, upadale su neoprezno u jednostavne zasede.

Uprkos tome, one su u nastavku akcije pokatkad propustile da vrše izvi anja i obezbe enja bokova, tako da su posle prvih iznena enja došla i slede a.

— Greške ove vrste povla e za sobom o iglednu i tešku odgovornost.

TACKA IX: TREBA SE BORITI DO KRAJA I SA ŽESTINOM

— Nema tih situacija u kojima je dozvoljeno grupama ili pojedincima da prekinu borbu ili da je napuste, kao što ne postoje ni situacije koje opravdavaju gubitke u oružju i zarobljenima ako n'su propra ene znatnim gubicima u mrtvim i ranjenim.

— Eventualno dešavanje ovakvih izuzetaka, kao i povratak razoružanih i zarobljenih vojnika, zahteva e strogu istragu.

— Sa ove ta ke gledišta, neka se sruši legenda o ove nom ponašanju ustanika prema izvesnim kategorijama zarobljenika...

— Neka se, pored toga, jasno ukaže vojnicima da je eventualno napušteno oružje i municija ili ono koje je bez otpora predato protivniku — isto ono oružje koje e u drugoj prilici služiti da pogodi iste one koji nisu imali sr anosti da ga sa uvaju.

TACKA X: POLOŽAJ I PRESTIŽ ITALIJE U NOVIM PROVINCIJAMA I NA OKUPIRANOJ TERITORIJI ZAHTEVAJU OD CELE ARMIJE GVOZDENU DISCIPLINU I PRIMERNO DRŽANJE U SVAKOM POGLEDU

— Što se ti e discipline oficira, podoficira, kao i kaplara i vojnika, stvar je poznata.

— U pogledu držanja napominjemo:

— naro ito oficiri imaju da izbegavaju svaku prisnost, prijateljsko opho enje i „indiferentnost" u odnosu na stanovništvo;

— uniforma, oprema i prtljag moraju uvek biti potpuno ispravni (ispravnost ustvari nije u suprotnosti sa upotrebom i sa isto omode e, itd., koja u ratnim operacijama, u snegu i u blatu, može, logi no, da opadne);

— stav jedinica, grupa i pojedinaca pod oružjem, u toku kretanja ili stajanja, ima da bude onakav kakav pristoji trupama jedne velike pobedni ke nacije;

— držanje pojedinih vojnika, van službe, u gradu, u selima, u polju, na stanicama, na vozovima, itd., mora biti besprekorno.

PK VI DEO:
MERE BEZBEDNOSTI

GLAVA I
OGRANIČENJE KRETANJA

GLAVA II
MERE PREDOSTROŽNOSTI PREMA STANOVNIŠTVU

— U mestima pod neredovnim prilikama (na Jodenim u ta ci B prethodne glave), preduze e se osim toga slede e mere:

- a) — Internira e se porodice (upu uju i ih u druga mesta, ili prikupljaju i ih na sigurnom i uvanom mestu u istom naselju) iz kojih su, bez jasnog i opravdanog razloga, odsutni ili u kojima budu odsutni sposobni [za borbu] muškarci od 16 do 60 godina. Dodeljivanje hrane ovim porodicama sveš e se na neophodni minimum potreban prisutnim osobama.

(Ovo važi nezavisno od opštih mera za interniranje, koje su iz ovog ili nekog drugog razloga u toku.)

- b) — Pristupi e se odre ivanju talaca me u sumnjivim elom stanovništva, koji e biti privedeni i zadržani u zatvoru. Oni e svojim životima odgovarati za podmukle napade na vojna lica u mestima o kojima je re , u slu aju ako ne budu mogli biti utvr eni napada i u roku od 48 asova.
- c) — Predvide e se da stanovnici iz ku a koje se nalaze u blizini mesta gde budu izvršene sabotaže na prugama, javnim drumskim objektima, telefonskim linijama i slagalištima vojnog materijala — budu smatrani kao saodgovorni za sve sabotaže.

Ako po isteku 48 asova ne budu uhva ena odgovorna lica, pomenuti stanovnici bi e internirani, njihova stoka konfiskovana, a ku e uništene.

GLAVA III
NADZOR OBALE

GLAVA IV
ZAŠTITA PRUGA

- a) — Civilima je zabranjeno (izuzev železni kog osoblja koje je na službi), kako danju tako i no u, i bilo u kojem mestu, da se kre u ili stoje na pruzi, ili odmah uz nju (izuzev na

putni kom peronu stanice, i to samo prilikom dolaska i odlaska vozova), i da se kre u ili stoje u blizini vešta kih objekata.

- b) — Stalno i mobilno ljudstvo za zaštitu pruga, u vršenju kontrole gornje zabrane, upravlja e se prema slede em:
- po jasnom danu:
    - primeni e na ela pomenuta pod d, paragrafa B glave I;
    - no u, a tako e i danju, u slu aju guste magle:
      - otvori e odmah vatru, bez ikakvog poziva, na one koji se približe ili se zadržavaju na pruži, neposredno pored nje i u bli2^ni vešta kih objekata (izuzev u slu aju kad se radi o železni kom osoblju na službi).
  - c) — Da bi se prepoznalo železni ko osoblje koje mora no u, i danju u slu aju guste magle, da ide prugom i da se približi ili zadržava u blizini vešta kih objekata, postignu e se sporazum sa rukovode im železni kim osobljem. Ni u jednom slu aju ne e se smeti upotrebiti „lozinka" kao sredstvo raspoznavanja ovog osoblja. Ovo je predvi eno iz opštepoznatih razloga.

GLAVA V

ZAŠTITA DRUMSKIH OBJEKATA

- a) — Zabrani e se civilima, kako danju tako i no u, i u svim mestima, da se zadržavaju u blizini drumskih objekata, na njima ili ispod njih.
- b) — Stalno i mobilno osoblje za zaštitu ovih objekata postupi e kao što je to predvi eno pod d) u paragrafu B, I glave. Me utim no u, i danju u slu aju guste magle, ctvori e odmah vatru, bez ikakvih poziva, na svaku osobu koja se bude zadržavala u blizini vešta kog objekta, na njemu ili ispod njega, a koji se nalazi na otvorenoj prostoriji (ili tamo i onda kada se zadržavanje može pripisati jedino zlo ina koj nameri).

GLAVA VI

ZAŠTITA VOJNIH ZGRADA, SLAGALISTA I SLI NO

- a) — Bi e zabranjeno civilima da se prikupljaju, u svako vreme i na svakom mestu, u neposrednoj blizini vojnih zgrada, civilnih zgrada pod vojnom stražom, slagališta vojnog materijala i slagališta goriva.
- b) — No u e osim toga biti zabranjeno civilima, tako e i pojedincima da se zadržavaju (eventualno i da prolaze) u neposrednoj bliz'ni gore pomenutih zgrada i slagal šta.

- c) — Stalno i mobilno osoblje za zaštitu postupa e prema odeljku d) paragrafa B, I glave.
Me utim no u, a tako e i danju u slu aju guste magle, osoblje za zaštitu otvori e odmah vatru, bez ikakvog poziva, na onoga ko se približi ili zadržava u neposrednoj blizini slagališta oružja, municije, eksploziva i goriva.

GLAVA VII

NARE ENJA — SPORAZUMI SA POLITI KIM VLASTIMA — SAOPSTENJA

- a) — Da bi se obezbedilo poštovanje zabrana predvi enih u prethodnim poglavljima, potrebno je da komandanti (ili komandiri straže) stražarskih, zaštitnih, osmatra kih itd. jedinica budu snabdeveni jasnim nare enjima.
- b) — U I zoni (Slovenija — anektirane teritorije provincije Rijeka — Dalmacija) ograni enja saobra aja u mestima u kojima vladaju neredovne prilike (paragraf B, glava I), mere predostrožnosti prema stanovništvu (glava II), zabrane u pogledu obale (glava III), zabrane u pogledu pruga (glava IV), zabrane koje se odnose na drumske objekte (glava V), kao i zabrane koje se ti u vojnih zgrada, slagališta i sli no (glava VI), bi e uskla ene (ukoliko se odnosi na primenu) izme u vojnih i politi kih vlasti, i objavljene stanovništvu putem zajedni kih naredaba obeju vlasti, ili putem naredaba jedne od njih.
U slu aju iznenadne ratne potrebe i u slu aju velikih operacija, gore pomenute mere bi e odmah donete, primenjene i objavljene stanovništvu od strane vojnih vlasti. Vojna vlast e upoznati sa ovim politi ku vlast im bude mogu e.
- c) — U I i II zoni, u vezi sa zabranom kretanja u pristaništima, zabranom pristajanja brodova u ovim pristaništima, odnosno odlaska brodova iz njih, sklopi e se stalni ili privremeni sporazumi izme u pretstavnika Kr. vojske i pretstavnika Kr. mornarice, a za II zonu, tako e i sa hrvatskim pristanišnim vlastima, u okviru nadležnosti, da bi se uskladile mere sigurnosti koje se odnose na pristaništa sa merama koje stalno ili privremeno važe na ostaloj obali. U I zoni potrebno je stoga sporazumeti se u pogledu primene sa politi kim vlastima, kao što je to predvi eno u prethodnoj ta ci.
- d) — U II zoni, i u onim ostalim zonama u kojima vojna vlast vrši i civilnu vlast, ova vlast e se ograni iti na to da obavesti hrvatske vlasti, a samostalno e izdati naredbe stanovništvu.

- e) — U III zoni, vojna vlast će se upravljati, po ovome pitanju, prema hrvatskim političkim vlastima onako kako je **predviđeno** da se u I zoni upravlja prema italijanskim **političkim vlastima**.
- f) — Na kraju svake naredbe koju izdaju vojne vlasti ima se ispisati naročito uoči:

„Ko iskida, ošteti ili zamrlja ovu naredbu, biće progonjen prema postojećim odredbama. Ako bude uhvaćen na delu, biće streljan.“
- g) — Da bi se izbegli neugodni incidenti, sa pomenutim ograničenjima, zabranama, itd. imaju se upoznati svi italijanski i hrvatski vojnici.

GLAVA VIII

JEDINICE ZA VRŠENJE SLUŽBE OBEZBEĐENJA

GLAVA IX

DRŽANJE VOJNIH LICA SA GLEDIŠTA SIGURNOSTI

- a) — Jedinice, odeljenja i pojedinci koji vrše napred pomenutu službu sigurnosti moraju svakom prilikom postupati **najenergije i najodlučnije**.
- b) — Isti stav treba odmah da zauzmu i jedinice, odeljenja i pojedinci određeni za ostale službe (operacije — zaštita javnog poretka — obuka — posebne službe — teška služba — itd.) kada jedinice, odeljenja i pojedinci o kojima je reč, **ili drugi na dohvatu**, budu napadnuti, ugroženi ili vređani.
- c) — Isto tako i grupe vojnika, kao i eventualni usamljeni vojnici, oslobođeni svake službe, koji budu napadnuti, ugroženi ili vređani, moraju se **najenergije držati**.
KADA BILO KOJI VOJNIK U OPASNOSTI UZVIKNE:
„DRUGA ARMIIJA, OVAMO!“, SVI PRIPADNICI ARMIJE KOJI GA ČUJU, MORAJU PRITRATI I POMOĆI DRUGU PO SVAKU CENU.
- d) — **Neka se zna dobro da neodmerenost u reagovanju, izvršena iz dobroj namere, neće nikad biti kažnjena.**
Naprotiv, biće bespoštedno kažnjeni oni koji pokažu strah i tromost, a pre svega oni koji ne priteknu u pomoć drugu u opasnosti.

DRUGI DEO :

UPUTSTVA ZA ODBRANU GARNIZONA ITD.

TRE I DEO
KARAKTERISTIKE
DEJSTVA USTANIKA
POSTUPAK
KOJI TREBA DA PRIMENIMO

GLAVA I

SREDINA U KOJOJ DEJSTVUJE PROTIVNIK

— Sredina mu je prilično sigurna, pošto stanovništvo, htelo ne htelo, neposredno ili posredno, daje ustanicima obaveštenja o našoj dislokaciji i o našim pokretima.

Ova inženjerska, udružena sa karakteristikama zemljišta, pogodnog za zasede, nesumnjivo olakšava neprijatelju akciju.

GLAVA II

KAKO SE BORI NEPRIJATELJ

— Njegova akcija se svodi na dva različita ali nerazdvojiva principa: **iznenađenje** — **gerila**.

On teži da dejstvuje:

— **sigurnim udarcem** i to koriste i se, kako je gore rečeno, obaveštenjima i terenom;

— **ne angažuju i se do kraja**, jer mu nedostaju, bar za sada, snaga i sposobnost za manevrisanje „na veliko“. Ovo daje približnu sliku o pozitivnim protivnikovim mogućnostima, ali tako i o njegovim **negativnim** mogućnostima.

— Najveći deo operacija koje je on izvodio do sada karakterišu se:

— zauzimanjem taktički pogodnih položaja (uzvišenja koja dominiraju putem — tesnaci — naselja — mostovi — tokovi reka — šume — itd.);

— rasporedom na širokom frontu, bilo po grupama ili pojedinačno, da bi se stvorio utisak da ima više u snagu od stvarne, da predstavlja manji cilj, da sprema i da ga obično;

— slabim rasporedom u dubinu, bilo usled nedostatka rezerve, bilo zbog neodgovarajuće izvežbanosti;

— iznenadnom akcijom na otvorenom ili još više — puštaju i neuznemiravano prolaziti — protiv glavne snage naših kolona, sa

ciljem da je raspar a i da pokuša da operiše na bokovima i u pozadini njenih pojedinih delova;

— vatrom pretežno upravljenom na vidnije i zbijenije ciljeve u najkritičnijem momentu, a to je onda kada kolona prolazi iz marševske formacije u borbeni raspored;

— blagovremenim izvlačenjem iz borbe, im se ispolji brz i živ otpor naših snaga i im se pojavi mogućnost za neprijatelja da bude opkoljen.

Osim toga, moguće je (pošto se to dešavalo kod svih „ustanaka“) da neprijatelj koncentriše — sa vremenom — svoje snage, da ih organizuje u bata'ljone, itd., te da preduzima izvođene veštice operacija.

Ova mogućnost ne treba da impresionira, čak obratno. Dešava se, stvarno, da ustanici sakupljeni u mase postaju nepokretni, izgube karakteristike koje im daju prednost, te dolaze u situaciju da se mogu mnogo lakše „uhvatiti“ i poturiti.

GLAVA III

SREDINA U KOJOJ MI OPERISEMO

— Ona je uopšte neprijateljska: meštani, ko više, ko manje, protivnici raspoloženi, — teren pun zaseda, — klimatski uslovi esto onemogućavaju ili otežavaju upotrebu nadmoćnih sredstava kojima mi raspolažemo.

Ovo zahteva od nas da primenjujemo niz mera koje će trajno obezbediti, oko naših jedinica i oko njihove akcije, jedan dovoljno siguran ambijent.

— Ovaj ambijent treba stvoriti u svakoj prilici: ne samo u vreme operacija i prilikom izviđanja i praćenja, već i za vreme redovnog rada trupe.

— On se uglavnom stvara putem:

— ubeđenja, dobro ukorenjenog u svima nama, da nas neprijatelj može napasti svakog trenutka, u svakoj prilici, a naročito onda kad ga najmanje očekujemo;

— gvozdene volje da se reagira udarom na udar i stoprocentno;

— obaveštajne službe i uvažavanja tajne;

— mera za obezbeđenje;

— mera za odbranu.

GLAVA IV

KAKO TREBA DA SE BORE NAŠE JEDINICE

— Treba priznati — kao što je već rečeno — da su naši neuspesi skoro uvek posledica:

— iznenađenja (u pogledu obaveštavanja ili taktički);

— nedovoljnog ili slabog protivdejstva naših jedinica. Tamo gde nije bilo iznenađenja ili gde je protivdejstvo bilo kako treba, neprijatelj je uvek potpuno tužen.

— Svakako je potrebno da se prilikom vođenja operacija imaju u vidu izvesna osnovna načela koja niže izlažemo:

A) Izviđanje

- a) — Uvek kada atmosferske prilike dozvoljavaju, treba vršiti prethodno i sadejstvujuće vazdušno izviđanje. Međusobno proučavanjem vazdušnih snimaka daje odlične podatke o neprijateljevoj dislokaciji i uređenju, i to mnogo bolje nego što se to obično misli.
Svaki put kad je moguće, snabdeti starešine fotografijama (koje su snimile eskadrile za vazdušno osmatranje) zone kroz koju treba proći.
- b) — Izviđanje zemljišta radije poveriti jedinicama koje raspolažu naročito pokretljivošću u (skijaši u snežnim predelima — konjanici na neravnom zemljištu — oklopni automobili i tenkovi na putevima i pogodnom terenu). Može biti zgodno, katkada, da se izviđajući zadaci poveru lokalnim stanovcima⁴ na koje se može sigurno računati, a koje su pod komandom naših odabranih ljudi.
- c) — Na drugoj strani, teško je u vršenju efikasnog izviđanja naročito ispresecanom zemljištu i opasnom, može katkada zahtevati da se služba izviđanja spoji sa službom obezbeđenja na maršu (prethodnica).
- d) — U svakom slučaju potrebno je:
  - da jedinica kojoj je povereno izviđanje bude jaka, tj. sposobna da sama vodi borbu onoliko vremena, koliko se pretpostavlja da može ostati sama;
  - da bude manje udaljena od glavnine nego u normalnim prilikama;
  - da raspolaže sredstvima za vezu (po mogućstvu radijem).

B) Obezbeđenje u kretanju i na mestu

- a) — Svaka kolona ili deo kolone, kako na maršu tako i na zastanku, imaju se smatrati uvek da su usamljeni i izloženi napadu na 360 stepeni po horizontu.
Najveća pažnja mora se posvetiti mestima koja su pogodnija za zasedu: naselja — tesnaci — šume — čukove — doline.
- b) — Snažne prethodnice
Snabdevene — svaki put kad je moguće — tenkovima, oklopnim automobilima i oklopnim kamionima, u većem broju bliže celu.

⁴ Bande locali — misli se na belogardiške jedinice.

- Pojane — svaki put kad je moguće — minobaca ima i brdskim topovima, koji se kreću prema centru rasporeda
- c) — Kada je potrebno (teren na bokovima pošumljen ili dominiraju i — prolaz kroz tesnace, kao što su **planinski** klanci, mostovi i sl. no), pribe i **bojom obezbeđenju**. Uopšte bolje je izvršiti ga pomoću stalnih jedinica koje ostaju na položaju, **frontom u polje**, sve dok deo koji se štiti ne prođe.
- d) — Kroz sumnjiva naselja prolaziti tako da se može odmah reagirati na napad koji bi potekao iz kuća.
Stoga: po jedan red se kreće sa svake strane ulice sa napunjenom puškom u ruci, posmatraju i prozore i krovove na suprotnoj strani;
— stalni odeljci treba da zaštite uju bok, frontom u polje, zapreavaju i puteve koji vode ka ovome kojim se kolona kreće;
— ili da mobilne grupe slede pokret kolone paralelnim putevima, ili — u slučaju zbijenog naselja — poljem — uz ivicu naselja.
- e) — **Zaštitnice, takođe snažne**, formirane kao predstraže (ta . b) ali sa delovima isturenim u suprotnom smislu.
(Takođe moraju da budu **jaki** odredi za praćenje, **koji** moraju biti uvek sastavljeni od organskih jedinica).
- f) — Osim prethodnice, bojni delovi i zaštitnice kolone, to jest osim jedinica određenih da osiguraju kolonu kao celinu, svaki drugi deo kolone mora imati svoju prethodnicu, svoju zaštitnicu, i — ako je potrebno (vidi pod c) — bojni jedinice ili odeljenja.
Tako naprimer, bataljon u prethodnici jedne kolone — pretpostavimo — puka ima jednu svoju malu zaštitnicu i — ako je potrebno — svoje bojni osiguranje.
- g) — Kako u glavnini, tako i u jedinicama za obezbeđenje, artiljerija, komore i „prtljag“ moraju se nalaziti bliže centru rasporeda da bi bile što bolje zaštićene.
- h) — Mora se izbegavati održavanje veze između delova kolone i predaja izveštaja i naredjenja putem pojedinaca, koji bi lako mogli biti uhvaćeni od strane neprijatelja. Služiti se, naprotiv, odeljenjima na njihovom elu je odgovorni komandant.
Uostalom, napred navedena veza može se najčešće održavati okom i putem radija.
- i) — S obzirom na opštu prirodu zemljišta, i s obzirom da neprijatelj ne raspolaže — sem izuzetno — artiljerijom, otstojanja između pojedinih delova kolone i između delova ovih, biće znatno smanjena u odnosu na normalna.

- 1) — Pri „dužim zastojima“, koji se vrše iz bilo kojih razloga, treba:
  - primeniti mere „zašti enog zastoja“;
  - staviti na položaj jedan deo automatskog oružja, minobaca a i topova sa ljudstvom spremnim da ga odmah upotrebi; •
  - držati deo preostalih trupa pod oružjem i prikupljeno. Ovo kako u celoj koloni tako i u pojedina nim njenim delovima.
- m) — Prilikom dužeg zadržavanja (naprimer radi preno išta), potrebno je, kao u Africi, zauzeti u naseljima, na dominiraju im položajima ili u sredini prostrane ravnice raspored u vidu „otporne ta ke“ i preduzeti iste mere kao u II delu. To jest:
  - jedinice na periferiskom položaju (sa automatskim oružjem, minobaca ima i topovima spremnim za otvaranje vatre okrenute frontom u polje, na 360 stepeni, i zaštiene „malim stražama“;
  - unutrašnje popune i rezerve, uvek spremne;
  - ostale trupe, komore, „pntljag“ i komande u centru.
- n) — Iz istih razloga iznetih u pogledu obezbe enja na maršu, otstojanja u obezbe uju em rasporedu na mestu bi e znatno smanjena u odnosu na normalna.

C) NAPAD

- a) — Nastojati da se što brže omogu i prelaz iz marševskog u borbeni raspored, izbegavaju i ili svode i na minimum nagomilavanje i zastoje.
GDE TO TEREN OMOGU AVA — A PREDVI A SE BORBA — KRETATI SE SA BO NO OBEZBE ENIM JEDINICAMA (sistem koji olakšava uzajamno obezbe enje i brzo razvijanje).
- b) — Imati uvek, naro ito ako je u pitanju krilo, raspored po dubini, koji jedini omogu ava manevar (dok elna jedinica postavljena na frontu dejstvuje vatrom, one pozadi manevrišu, sa težnjom da opkole neprijatelja).
- c) — Koristiti široko nadmo nost u materijalu i naoružanju, ime raspoložemo u ve oj meri nego neprijatelj. Ovo navodi na to da se pribegne što je više mogu e:
  - 1.) — sadejstvu vazduhoplovstva;
  - 2.) — upotrebi tenkova, oklopnih automobila i oklopnih kamiona;
  - 3.) — intervenciji artiljerije i minobaca a od 81 mm.**ŠTO SE TI E SADEJSTVA VAZDUHOPLOVSTVA, IMATI DOBRO NA UMU DA JE NIEGOV DOPRINOS TESNO VEZAN SA TA NIM PRETHODNIM SPORAZUMOM, SA ODRŽAVANJEM VEZE I SA OBELEŽAVANJEM SOPSIVENIH POLOŽAJA.** •

U pogledu upotrebe artiljerije i minobaca a setiti se dveju stvari: jedan deo ovih sredstava, **uveliko decentralisan**, mora biti odre en za manje akcije; drugi deo (naro ito artiljerija ve eg dometa i mo i), **prikupljen**, namenjen za zajedni ko dejstvo. Kao opšti kriterijum za iskoriš a vanje naših mo njih sredstava imati u vidu slede a na ela:

- borba koju vodimo nije dvoboj u kome se oružje mora izjedna iti sa neprijateljskim, niti je to normalan rat u kome se upotrebljena sredstva — usled opšteg ekonomisanja — imaju prilagoditi obimu ciljeva;
  - ve je borba koja se naprotiv može uporediti sa kolonijalnom borbom, u kojoj treba stvoriti kod neprijatelja utisak jasan i brz o našoj nadmo nosti i o neumoljivosti našeg otpora;
  - iz toga proizlazi korist od masovne upotrebe snažnih sredstava tako e i protiv sasvim nesrazmernih ciljeva, koriste i se moralnom ranljivoš u neprijatelja.
Navodim jedan primer:
  - Kolona na maršu je na-osnovu vazdušnog izvi anja i izvi anja sa zemlje itd. utvrdila da su neprijateljska odeljenja posela jedan brežuljak;
  - centar je rasturen a njegovi pojedini delovi vrlo neta no se mogu uo iti;
  - stoga nije korisno da se bombarduje iz vazduha i da se tu e artiljerijom srednjeg kalibra;
  - T— ipak, u toku borbe, korisno je baciti na nj neku veliku bombu i uputiti nekoliko snažnih artiljerisk h rafala;
  - ovo zato što neprijatelj — koji zna da ne raspolaže sli -nim sredstvima, niti pak sredstvima koja se mcgu uporediti sa našim — trpi na taj na in **moralan** udarac koji je mnogo ve i od materijalno pretrpljenih gubitaka.
- d) — Pre pokreta, na ta kama obaveznog prolaza, posasti položaje prate im oružjem i artiljerijom, koji treba da budu spremni za dejstvo ako se neprijatelj osmotri.
- e) — Zabraniti svako beskorisno pucanje li nim i automatskim oružjem. Obu iti vojnike da pucaju samo kad postoji **opravdan razlog**.
Pešadiska municija je skupocena a snabdevanje sa njom ne može uvek biti brzo.
Obaveštava se stoga (da ne bi izbila sumnja u pogledu onoga što je re eno u ta . c) o upotrebi mo njih napadnih sredstava) da neure ena i nesrazmerna vatra pešadije, ne samo što ne e proizvesti na neprijatelja moralni efekat na koji se misli u pomenutoj ta ki, ve e proizvesti suprotan efekat.
-

D) Odbrana

- a) — Ako se vodi u naseljenim mestima (emu treba težiti iz opšte poznatih razloga), upravljati se prema onome što je izloženo u II delu.
- b) — Ako se vodi — silom prilika — na otvorenoj prostoriji, koristiti se svakim drugim takti kim uporištem koje nudi teren (uzvišenja — šume — stenovite zone — tokovi reka — itd.).
- c) — Imati na umu da naše automatsko oružje, ako njime rukuju vrste ruke, ima takve defanzivne sposobnosti, da može — u devet slu ajeva od deset — samo uništiti svaki neprijateljev pokušaj.
- d) — Ako smo prinu eni na povla enje, izvršiti ga u ešelonima, uz široku podršku artiljerije i prate eg oružja, **odre uju i prethodno linije zadržavanja**, izabravši ih na malom razmaku.

GLAVA V

POSTUPAK KOJI TREBA PRIMENITI PREMA USTANICIMA I PREMA STANOVNICIMA KOJI IH POMAŽU

- a) — Ovo se odnosi na ustanike uhva ene sa oružjem u ruci (ili bez oružja ali pod takvim uslovima da se može shvatiti da su u estvovali u oružanoj borbi), na civile koji su na bilo koji na in pomagali ustanike (kao obaveštajci, održava i veze, snabdeva i, itd.), i na stanovništvo koje je na bilo koji na in sara ivalo sa neprijateljem (obaveštenjima, snabdevanjem, davanjem stana, sklanjanjem oružja i municije, sabotazom na našu štetu, itd.).
Osim toga se odnosi na vreme kad su operacije u toku.
- b) — U pogledu postupka koji treba primeniti prema ustanicima i stanovništvu u napred navedenim slu ajevima, važi e posebno izdate odredbe.

Komandant general
Mario Roatta

I. DODATAK CIRKULARU BR. 3 C

(U vezi sa glavom V TRE EG DELA uklju iti u cirkular posle 63 str.)

POSTUPAK KOJI TREBA PRIMENITI PREMA STANOVNIŠTVU

I — Pojedinci

- a) — Za vreme **vo enja operacija** smatra e se kao ustanici (vid: dole) za borbu sposobni muškarci, koji, iako nisu zate eni s oružjem u ruci:

POSTUPAK KOJI TREBA PRIMENITI PREMA USTANICIMA

— Postupak koji treba primeniti prema ustanicima uhvaćenim sa oružjem u rukama (i — po analogiji — prema civilima navedenim po'd a) u ta . 1 ovog dodatka regulisan je i bi e i dalje regulisan zasebno izdatim odredbama.

BR. 146

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 5 MARTA 1942 GOD. KOMANDI DRUGE ARMIIJE O PARTIZANSKOM NAPADU NA STANICU VERD I OPERACIJAMA ITALIJANSKIH JEDINICA OD 2 DO 22 FEBRUARA 1942 GODINE¹

IZVESTAJ O PARTIZANSKOJ AKCIJI NA ZELEZNIČKU STANICU VERD I O REAKCIJI TRUPA ARM. KORPUSA

Uvod

Period koji se proteže do polovine decembra obeležen je sveim usavršavanjem naše obaveštajne organizacije.

Putem mnogobrojnih primerno ocenjenih i brižljivo proverenih vesti koje je primila komanda armiskog korpusa, stekao se jasan utisak o znatnoj aktivnosti koju u Ljubljani vrše rukovodioci Osvobodilne fronte.

U mesecu decembru stekli smo utisak — baš putem obaveštajne mreže — o mogućnosti povratka ustanikih grupa u brdovitu zonu južno od Ljubljane.

„Vesti dobijene iz raznih izvora nagoveštavale su mogućnost da su se ostaci bandi potu enih od strane nemačkih jedinica u zoni Litija, sklonili u brdovite predele Krma (UQ — CU), i da e do i do priliva drugih elemenata iz Ljubljane.

Tako su obaveštajni organi armiskog korpusa stekli utisak da bi najugroženija zona mogla da bude zona Cerknica (TN — CH), upravo zona koja se nalazi u trokutu Cerknica—Borovnica—Rakitna.

Da bi postigla jedinstvo u rukovo enju, uzevši vrsto u ruke uzde obaveštajne službe, komanda arm. korpusa je pojačala kontakt

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani. Izveštaj je poslat se propratnim aktom br. 02/1504 od 5 marta 1942 godine.

sa diviziskim obaveštajnim sekcijama i odredila im zadatke s obzirom na mogućnost svake od njih.

Diviziji „Granatieri“ — budu i da se nalazila na licu mesta posebno je stavljeno u zadatak da pojača vršenje pretresa u gradu, kao i službu prikupljanja podataka putem konfidenata koji su se imali ubaciti među zatvorenike i to u zatvoreni kom odelu.

Ovaj precizan, skoro u detaljima izvršen rad, bio je upotpunjen izviđanjima koja su izvršile trupe direktno potčinjene armiskom korpusu, graničnoj straži i diviziji „Granatieri“, sa tačno određenim objektima i ciljevima.

Posledica tih mera bio je sukob od 16 januara, koji se desio u blizini Kožljeka (TP — CQ) između jedne jedinice granične straže i jedne ustanike grupe², kao i jedno kratko arkanje između nekoliko skijaša i rušilačkih delova koji su uzeli učesništvo u akciji po direktnom naređenju armiskog korpusa.

Iz ispitivanja zarobljenika, koje su sledećeg dana vršili kr. karabinjeri iz Logateca, saznalo se o postojanju jednog logora od četiri barake u kome boravi oko 60 ustanika³ i koji se nalazi na oko 1000 m severno od Kožljeka.

Poznati stav policiskih organa direktno potčinjenih Visokom komesarijatu nije dozvolio da se iskoristi to veoma važno obaveštenje, jer je o istom saznala divizija „Granatieri“ tek posle više uzastopnih traženja i to 10 dana posle hvatanja ustanika.

Ipak, saznajući da se u jednoj relativno stešnjoj zoni nalazi ustanikački logor, armiski korpus je ispitao mogućnost i pogodnost jedne efikasne akcije izvođenja koja bi se stavila u zadatak diviziji „Granatieri“ na osnovu sigurnih obaveštenja.

Međutim, naveče 1-ga, došlo je do ustanikačke akcije na železnu stanicu Verd.

I

Partizanska akcija na stanicu Verd i naša neposredna reakcija

Prvog februara uveče, jedna partizanska banda — za koju se smatra da je ona ista protiv koje se bila pripremala akcija naznačena u uvodu — napustila je logor da bi napala stanicu Verd⁴.

Iz završene istrage proizlazi da je glavni cilj napada bio taj da izbače iz šina voz-cisternu koji je morao proći kroz Verd 2 februara između 1 i 2 sata.

Naređenje za akciju banda je primila iz Ljubljane u nedelju 1 februara, ujutro.

¹ Delovi Trećeg partizanskog bataljona „Ljubo Šercer“

² Logor Trećeg partizanskog bataljona „Ljubo Šercer“

⁴ O toj akciji partizanskog bataljona „Ljubo Šercer“ vidi dok. br. 27.

Bandom nazvanom „Ljubo Šercer“ (1)⁵ komandovao je neki Zdravko“, koji je za potinjene komandante imao ve poznate komuniste Mirka“, Jožu, Dakija*, Franca, Ahaca“ i Antu¹⁰.

Banda, koja je imala 80 ljudi, krénula je iz logora 1 februara, oko 19 asova.

Jedan deo je bio obu en u bele skijaške uniforme, drugi u sivozelene uniforme, tre i u uniforme bivše jugoslovenske vojske, a e tvrti u civilu. Svi su nosili crvenu zvezdu.

Pre nego što su napustili logor, koji se sastojao od etiri barake, ustanici su zakopali suvišnu municiju i postavili jednu minu ispod koplja za zastavu koja je ostala razvijena.

Banda je bila naoružana sa 3 mitraljeza, 24 puškomitraljeza, sa po 400 metaka svaki, jedn'm neutvr enim brojem jugoslovenskih pušaka i pištolja sa mnogo metaka i ru nim bombama.

Iz logo-a (videti prilog 1) partizani su se uputili u Padež (TN—CS), gde su otpo inuli, pa su otputovali u 21,30 asova, pošto su u tom mestu ostavili ran eve i 4 ustanika.

Iz Padeža su stigli u Verd prošavši kroz mesta Pokojiš e (TN—CS) i Zavrh (TN—CU).

Stigavši u blizinu cilja, podelili su se u dve grupe:

— jedna, od 20—25 ljudi, trebala je da napadne stražarsko mesto na podvožnjaku u blizini stanice, zaposednuto od 9 grenadira;

— druga, od 50—55 ljudi, trebalo je da napadne samu stanicu, u kojoj se nalazio 21 grenadir, me u kojima 2 oficira.

• •

2 februara, oko 1,10 asova, jednu grupu bande — koja je ve bila upotpunila svoj raspored — primetila je jedna patrola koja se po završetku službe vra ala u baraku.

Na poziv patrola: „Stoj, ko ide?“ odgovoreno je rafalom iz puškomitraljeza.

Patrola je odmah odgovor'la na vatru, sklonivši se blagovremeno u prostojiru u kojoj su se nalazili ostali grenadiri.

⁵ U originalu ispod teksta stoji slede a primedba: „(1) bivši jugoslovenski poru nik, nekadašnji komandant ustani kog polubataljona koji je sa injavao bandu koja je napala Lož 19 oktobra 1941 i bila uništena od strane jedinica divizije „Granatieri“, a on zarobljen i osu en na smrt. Streljan je 22 decembra 1942 godine.“

O napadu Krimskog bataljona na Lož vidi Zbornik tom VI, knj. 1, dok. br. 54 i 175, a o streljanju narodnog heroja Ljube Šercera, Zbornik, tom VI, knj. 1, dok. br. 80 i 212.

⁶ Miloš Zidanšek-Zdravko

⁷ Mirko Bra i

⁸ Stanko Semi -Daki ,

⁹ Dušan Pirjevec-Ahac

¹⁰ Ante Novak

Videvši da su prime eni, ustanici su otvorili žestoku vatru i to naročito na prozore stani ne prostorije u kojoj su se nalazili vojnici.

I zaista, na prozoru su ranjeni p. poručnik Frisaldi i dva vojnika, dok su reagovali pušanim vatrom i bacanjem ručnih bombi.

U isto vreme izvršen je napad i na stražarsko mesto u blizini stanice.

Grenadiri su zauzeli rov, iz koga su se valjano suprotstavljali napadu, pretrpevši ukupne gubitke od tri ranjena.

Onesposobivši oba garnizona da im ne smetaju u postizanju glavnog cilja, partizani su upali u stanicu, uništili uređaje i pomoću jednog eksplozivnog punjenja oštetili oko 80 cm koloseka koji spaja parnu i neparnu šinu, i to baš u blizini sredine skretnice.

U ekaonici su se nalazili stariji kaplar Mario Carmorai iz II/1 grenadirskog artiljerac Angelo Peretti iz 17. art. grupacije granične straže i inženjerac Umberto Tabarroni iz XXII sektora, koji su otkrivali neko prevozno sredstvo da ih odveze u Vrhniku.

Napad je bio u punom jeku kada je stigao voz sa cisternama.

Njegov dolazak poslužio je kao poziv svim ustanicima, koji se bacili na njega sa svim raspoloživim oružjem, zaboravivši čak i zarobljenog vojnika, koji je u međuvremenu uspeo da umakne.

Sredstva koja su upotreбили da oštete voz pokazala su se neefikasnim: prekid na pruzi nije imao nikakvog uticaja na kretanje voza, a jako puškaranje napravilo je samo nekoliko rupa na tri cisterne i pričinilo neznatnu štetu lokomotivi.

Nisu pretrpeli nikakvu štetu ni osoblje iz pratnje (4 cr. košulje železnice milicije) ni vozovođa koji je, primetivši na vreme napad, ubrzao kretanje konvoja, izbegavši odmah vatreno dejstvo ustanika.

Bila su skoro dva sata kada su ustanici, videvši da je promašen njihov glavni cilj, otpočeli da se vraćaju, stigavši ponovo u Padež.

Na mestu napada ostavili su jednog mrtvog.

Rupe na trima cisternama bile su zapuštene na stanici Logatec, gde se voz zaustavio radi utvrđivanja štete.

I pored toga što je stanica bila odmah izolovana usled pričinjene štete telefonskim i telegrafskim aparatima, ipak je brzo nastala uzbuna u Vrhniku, gde se eksplozija jasno čula.

Međutim, ta obavještenja dobijena su od 91. sanitarne sekcije koja se nalazila u naselju Verd.

Na osnovu tih obavještenja, komanda armiskog korpusa, budući da se nalazila u blizini mesta napada, postarala se za neposredno upućivanje dveju manevarskih jedinica i naredila sledeće:

- upućivanje jedinica o kojima se radi i to:
- jedne u stanicu Verd;
- jedne na Štampetov Most;

— upu ivanje jednog jakog odeljenja iz 91 sanitarne sekcije u cilju zapre avanja prilaza iz stanice i obezbedenja pokreta jedinici koja je upu ena u samu stanicu;

— davanje uzbune obližnjim garnizonima, sa naro itim osvrtom na garnizon u Borovnici, koji se nalazi na jednom od pravaca kojim e se verovatno ustanici povu i.

— Armiski korpus obavestio je komandu divizije „Granatieri ' o uputstvima koja je izdao, da bi divizija mogla preduzeti mere za vršenje akcije, pošto se radi o zoni njene nadležnosti.

Zadatak jedinica: goniti ustanike, prinuditi ih na borbu, uništiti ih zajedno sa onima koji su ih na bilo koji na in pomagali ili im pružali uto ište. Jednom re ju, vršiti odlu nu i primernu represivnu akciju.

* * *

Nare ene operacije su odmah po ele, i nešto posle 2 asa grenadirska jedinica je ve bila stigla na stanicu Verd.

Jedinica upu ena kod Stampetovog Mosta izdvojila je jedan svoj deo za poja anje u Verd, a ostatak zadržala za vršenje jednog brzog iš enja izme u vijadukta i stanice Verd.

Komandant jedinice u Verdu, pošto se upoznao sa situacijom, postarao se:

— da o isti okolnu zonu, gde je pronašao leš ubijenog ustanika, jedan revolver sa dobošem, dve ru ne bombe i nekoliko neprijateljskih letaka;

— da obavesti svog komandanta bataljona;

— da prikupi ranjenike, ije je stanje bilo zadovoljavaju e, kod sviju bez izuzetka;

— da poja a patrole i obližnja stražarska mesta.

Od ovog trenutka rukovo enje akcijom preuzela je komanda divizije „Granatieri", koja je na~edila:

— komandi V inžinjeriskog železni kog bataljona

— komandi II/l grenadirskög

da jedinicu ve upu enu u Verd, poja anu inžinjeriskom jedinicom i jednim vodom iz jed'nice upu ene na Štampetov Most, pošalju u neposredno gonjenje ustanika.

Tako je ovim nare enjem potvr eno nare enje koje je ve izdao armiski korpus i koje je u toku potpunog izvršenja.

Komanda divizije odlu ila je tako e da ubrza planiranu akciju iš enja zone Krim ek, verovatno mesto povla enja ustanika, da bi im se presekao put prema toj zoni, završilo njihovo uništenje i ka- znenom akcijom uništila organizacija u selima.

U me uvremenu je banda, nezadovoljna r avim ishodom akcije, stigla pred zoru, sva prikupljena, u Padež, gde je svako uzeo svoj prtijag.

Inženjerac, koji je bio zarobljen na stanici, najpre je bio odveden u jednu kr mu u Padežu, a zatim otpr en na domak Borovnice i tu pušten na slobodu.

U Padežu (prilog 1) banda se podelila u grupe da bi otišla na po inak. Jedna grupa od 20 ljudi pošla je u Zavrh (TN—CU), druga u Pristavu (TP—CS), tre a u pravcu juga (verovatno u Dobec ili Goru), a etvrta je ostala u Padežu.

Zdravko i Mirko, u pratnji jednog tre eg ustanika, pošli su u Kožljek (TP—CK).

Mešovita grenadirska i inženjeriska jedinica, pod komandom kapetana Nardija iz II bataljona 1 grenadirskog puka, neprekidno slede i tragove ustanika, stigla je ujutro na raskrsnicu kod Zavrha.

Ovde se razdvojila: grenadiri su nadirali prema Pokojiš u, a inženjerci prema Zavrhu, sa zadatkom da pretresu ta dva naselja i o iste zonu.

Stigavši u blizinu naselja, inženjerci su primetili nekolicinu ustanika koji su pokušali da beže.

Otvorili sii vatru i izazvali jako protivdejstvo sa ustani ke strane, koje je ranilo jednog inženjerca.

Grenadiri, još uvek na putu prema Pokojiš u, dotr ali su kad su uli pucnjavu i pokušali da zapre e ustanicima povla enje. Primitivši na vreme dolazak novih trupa, ovi su ponovo otpo eli da beže.

Šestorici od njih uspelo je da umaknu, ostali su se sklonili u zgradu, u kojoj su se bili spremili na po inak. Zbog toga je ova zgrada bila opkoljena i zapaljena.

Požar je prouzrokovao jaku pucnjavu, koja je poticala od eksplodiranja municije koju je banda sa sobom nosila, i primorao petoricu još živih ustanika (dvojica su bila ranjena) da izi u napolje i da se predadu.

Leševi ostale trojice ustanika prona eni su u prostorijama pretresenim za vreme požara.

Prema izjavama petorice zarobljenika ustanovljeno je da su pod ruševinama uništene zgrade ostali zatrpani leševi druge etvorice ustanika i jedne žene.

Po nare enju armiskog korpusa, koji je hitnom i blagovremenom intervencijom omogućio ovaj prvi efikasan rezultat, streljana su etvorica ustanika, a peti je zadržan kao obaveštajac, jer je bio upoznat sa mnogim stvarima.

U Zavrhu je bilo zadržano 25 lica, koje je komanda divizije "Granatieri" pustila na slobodu, budu i da se nije moglo utvrditi ništa što bi ih teretilo.

Ova prva faza, kao posledica direktne intervencije komande armiskog korpusa, dala je ukupno slede e rezultate:

- ubijeno je 14 ustanika, što je za 8 utvr eno a za 6 verovatno;
- dvojica su zarobljena i zadržana kao obaveštajci i vodi i;

— zaplenjeno je mnogo materijala, izme u ostalog: 3 puške, 1 pištolj, 3 cevi za puškmitraljez, 7 ru nih bombi, ebad i hrana; — u požaru je uništeno još materijala, izme u ostalog: 3 puške, 2 puškmitraljeza, mnogo metaka i raznog materijala.

Na našoj strani: samo lakše ranjen 1 oficir i 7 vojnika.

Dok su se vršile opisane operacije otpo ela je akcija iš enja, planirana od strane divizije „Granatieri“, kojoj je armiski korpus potvrdio nare enja da mora operisati krajnjom odlu noš u. —

U akciji je u estvovala mobilna grupa iz 2 grenadirskög puka (550 ljudi) sa pravcem Preserje—Rakitna — zona Krim ek, k?o i dve ete iz V inžinjeriskog železni kog bataljona (oko 250 ljudi) sa pravcem Borovnica — zapadna padina Krim eka, da bi se zatvorio prolaz i duž neprohodne zapadne padine predela Krim ek—Sop, prema liniji Sabo evo—Brezovica — dolina Prusnice.

Komandant: **p. pukovnik Carignani iz 2** grenadirskög puka.

U prvim popodnevnim asovima vršeno je zauzimanje rasporeda i bilo je mogu e otpo eti sa iš enjem sumnjive zone, uprkos jako r avim atmosferskim prilikama (sneg i bura).

Manevarska grupa iz 2 grenadirskög puka smeštena je da preno i u Rakitni, u o ekivanju jedne nove akcije koju je trebalo vršiti sutradan na osnovu obaveštenja dobijenih od ustanika koji su zarobljeni u Zavrhu.

Ta obaveštenja, dobijena 2 februara ,pored toga što su omogućila rekonstrukciju dogaja u gore nazna enom smislu, omogućila su tako e da se utvrdi da se logor za kojim se tragalo nalazi južnije od ve nazna ene zone, i to baš u gornjem delu doline Prusnice (jugoisto no od Borovnice).

To ta no obaveštenje dala je komanda divizije mobilnoj grupi iste ve eri 2-og februara, s nare enjem da izvrši upad u logor, prikupi zakopanu municiju, razruši barake, kazni pilane koje su dale drvo za izgradnju baraka, kao i sela koja su bandi pružaiia uto ište.

Na osnovu nare enja koje je izdala komanda divizije „Granatieri“, mobilna grupa je 3 februara operisala u tri kolone (prilog 3). -

Prva se uputila ka logoru, slede i stazu koja od Rakitne vodi u Zupeno.

Stigavši u blizinu naselja Pikovnik, primetila je u daljini dva skijaša, od kojih je jedan bio bliži a drugi dalji, koji su se, ugledavši vojnike, dali u bekstvo.

Onog bližeg su dostigli i uhvatili, a drugi je, iako ranjen, uspeo da se izgubi strmoglavivši se niz jednu jaku padinu. —

Kasnije se saznalo — iz izjave zarobljenika i izveštaja „Slovenskog poro evalca“ — da je taj ustanik koji je pobjegao bio vođa bande, Zdravko¹¹, koji je kasnije umro usled zadobijenih povreda. —

U logor se stiglo u prvim popodnevnim časovima; on je na en potpuno pust, bez ikakvog znaka da je u njemu ma ko boravio za poslednja 24 časa. —

Bilo je o igledno da su se ostaci bande razbežali i vratili u svoja sela. —

U sredini logora nalazila se uzdignuta zastava, a u podnožju iste jedna velika mina, postavljena tu o igledno sa ciljem da pogodi Italijane koji bi eventualno prodrli u logor.

I zastava i mina su odmah uklonjene. —

Prema podacima zarobljenika, pronađena su takođe i dva sanduka s municijom, zakopana u blizini baraka. —

Pošto je uništila logor, jedinica je krenula prema Borovnici, zapalivši usput jednu od pilana koja je dala drvo za izradu baraka, kao i nekoliko kuća u naseljima Pikovnik (TR—CQ), Beč (TR—EQ) i Pristava, u koje se sumnjalo da su pružale utočište ustanicima. —

Druga kolona se uputila prema Kožljeku, u blizini koga je sreća i uhvatila jedno lice australijanske narodnosti, kod koga je nađeno 36 srpskih metaka... To lice je streljano na licu mesta.

U Kožljeku nije pronađeno ništa značajno, zbog čega se jedinica ograničila na paljenje nekoliko kuća za koje su stanovnike postojale osnovane sumnje.

Iz Kožljeka je jedinica pošla u Padež, koji je doživeo istu sudbinu, a kasnije se priključila drugoj koloni. —

Treća kolona je pošla iz Rakitne u Borovnicu, krećući se zatim u susret prvim dvema kolonama, sa kojima se spojila u Ohonici (TP—CU), ne primetivši ništa novo. —

Iz Ohonice je prikupljena mobilna grupa stigla u Borovnicu, da bi se zatim vratila u Ljubljano.

Akcija mobilne grupe dala je ukupno sledeće rezultate:

— ubijena su 2 ustanika, među kojima vođa bande Zdravko;

— zarobljen je 1 ustanik, koji je postao naš vodič;

— zaplenjena su 2 sanduka sa municijom, jedna zastava i jedna mina, i uništen jedan logor.

¹¹ Miloš Zidanšek-Zdravko, poginuo je kasnije, 7 februara 1942 god., kad je u selu Hribarjevo, sev.-zap. od Velikih Bloka, slušao najšao na jednu italijansku patrolu.

II

Naknadne operacije

Sada je već bilo očigledno da se 5 februara banda rasturila i da su se ustanici vratili svojim kućama. —

Smatraju i da je potrebno izvršiti brižljivo i precizno išćenje zone, komandant divizije je naredio da se isto izvrši na osnovu daljih obaveštenja koja bi mogao prikupiti, i to po evod 'j februara. —

Snage:

- 2 čete iz 2 grenadirskog puka i 30 pukovskih skijaša;
- 1 četa iz IV bataljona crnih košulja i 20 skijaša iz bataljona;
- 100 skijaša sa skijaškog kursa armiskog korpusa.

Rukovodilac operacije, koja je ujedno imala i karakter zimske obuke: pukovnik Silvestri, komandant 2 grenadirskog puka. —

Dana 9 februara zauzet je po etni raspored i izvršeno **povezivanje** (prilog 4)¹². —

Dana 10 februara o išćena je zona koja se pominje u prilogu 5. —

Obrazovano je 10 kolona koje su formirali skijaši, vojnici sa krpeljama i pešaci. —

Kolone 2, 4, 5, 6, 7 i 10 nisu primetile ništa neobično.

Prva, prepoznavši u Padežu krčmu u kojoj je bio zadržan zarobljeni stariji kaplar-inžinjerac, zapalila je istu i uhapsila vlasnika i 25 osumnjičenih meštana. —

Treća je u Pristavi i Lašćama uhapsila drugih 5 lica.

Osma, stigavši u Topol, bila je iz daljine napadnuta hicima iz vatrenog oružja, i premda se odmah uputila u pravcu odakle su dolazili hici, nije uspela da stigne napadača, usled ranih atmosferskih prilika (sneg i bura). —

Dana 11 februara išćenje se ponovo nastavilo (prilog 6). —

Od 10 kolona:

— treća je pronašla nedaleko od pilane, blizu logora koji je uništila mobilna grupa, jedan šaržer za pušku „Mauzer“;

— osma je u Gori otkrila i zapalila sklonište ustanikovo; Zdravka i uhapsila 5 lica;

— deveta je, u blizini Stražišća, prikupila mnogo uniformi jugoslovenske vojske i vojni materijal koji su bili zakopani u snegu, u blizini jedne kuće koja je zapaljena; pored toga, uhapsila je 4 lica;

— ostale kolone nisu primetile ništa neobično.

Dana 12 februara, posle 4 dana boravka na otvorenom prostoru pod nepovoljnim atmosferskim prilikama (sneg, bura, temperatura između — 9 i — 15 stepeni), jedinice su se vratile u svoja sedišta.

¹¹ Skice nisu sačuvane.

Rezultati:

— uhapšena 42 lica, prikupljeno mnogo jugoslovenskih uniformi i vojne opreme;

— uništeno sklonište voje bande i nekoliko sumnjivih kuća.

Ah je najbolji rezultat bio materijalni i moralni doprinos trupa, koje su dale dokaza o fizičkoj izdržljivosti i uzvišenom shvatanju dužnosti.

Iz rezultata ovog zadnjeg ispitivanja i iz naknadno prikupljenih obavještenja moglo se zaključiti da nije bilo neverovatno postojanje jedne razgranate ustaničke organizacije u zoni V. Bloke (UK—CH) — Sodražica (VH—CK) — Lož (UK—CF), s obe strane granice izmeću divizije „Granatieri” i zone Logatec, organizacije za koju je izgledalo da vodi i potpomaže kriminalnu aktivnost oružanih bandi u istovoj zoni južno od Borovnice.

Da bi se pristupilo hapšenju voje organizacije, bilo je naredeno vršenje odgovarajućih operacija vojne policije.

Operacije koje su bile određene za 14 i 15 februar bile su — zbog slabe prohodnosti terena — odložene za 20 februar.

U njima su učestvovali: jedna grenadirska jedinica, jedna rušilačka eta, jedna jedinica iz IV bataljona crnih košulja i skijaški arm. korpusa.

Dana 22-og, pod tehničkim rukovodstvom poručnika kr. karabinjera Navarija i 15 mobilisanih kr. karabinjera jedinice su opteretile naselja, navedena u prilogu 7, i poele vršiti predviđene pretrage i hapšenja.

Akcija je delimično bila osujećena zbog jedne neblagovremene i samoinicijativne intervencije Javne bezbednosti.

Ipak je bilo moguće uhapsiti 9 teže kompromitovanih lica, privoriti 5 rođaka opasnih odmetnika i zapleniti ratni materijal i hranu.

III

Zaključak

Ukupni rezultati operacija vide se iz priloga 8.

Ti rezultati su vrlo značajni ne samo zbog moralnog efekta kod stanovništva već naročito zbog materijalnog efekta.

Delimično uništenje bande i potpuno rasturanje njenih ostataka nesumnjivo su ponovo uzdigli naš prestiž i dobro stavili do znanja da je faza ubećivanja odlučno ustupila mesto neumoljivoj represivnoj akciji protiv pripadnika partizanske organizacije u Sloveniji.

General armiskog korpusa,
komandant

— Mario Robotti —

**OBJAVA NEMA KOG SEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 6 MARTA 1942 GOD. O STRELJANJU DESET
TALACA POVODOM NAPADA NA DVOJICU NEMACKIH
VOJNIKA¹**

O B J A V A

28 februara i 4 marta 1942 dva pripadnika nema ke vojske napadnuta su i ranjena od komunisti kih bandita.

6 marta 1942 u Mariboru su streljani slede i komunisti ki razbojnici zbog u eš a i potpomaganja naoružanih komunisti kih bandi.

Blasius Röck, rod. 11 novembra 1914, student medine, u poslednje vreme u Šoštanju,

Albert Tschas, ro . 4 aprila 1907, ekonom i posednik pilane, Straže 2, kod Mislinja,

Josef Hanschitsch, rod. 18 septembra 1902. kroja u Gomilskom,

Otto Jemz, rod. 11 oktobra 1908, elektri ar, Gornja Radgona,

Josef Jurcher, ro . 31 marta 1892, bivši žandarmeriski inovnik, Drešinja Vas,

Stanislaus Irschitz, ro . 24 marta 1909, suvlasnik trgova ke radnje, Straže 43, kod Mislinja,

Ludwig Tschater, ro . 17 avgusta 1918, rudar, Migojnica,

Franz Sawrl, ro . 28 januara 1921, student, Straže 21, kod Mislinja,

Adolf Petschetschnik, ro . 10 aprila 1903, stolar, Lukovica, kod Šoštanja,

Leopold Supantschitsch, ro . 5 oktobra 1910, elektromonter, Ojstriška Vas 19, kod Celja.

Maribor , 6 marta 1942

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani. 23 marta 1942 god. streljali su okupatori i slede e drugove: Jožef Mam, Ivan Bizjak (Bisjak), Peter Sergan (Schergan), Franc Sunda (Schunda), Martin Zagošan (Sagoschan), Ivan Hanželi (Hanschelitsch), Ludvik Cop (Tschop), Emil Haložan (Haloschan), Hugo Kokalj (Kokal) i Cixil Gerjovi (Gerjowitsch).

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA OD 13 MARTA 1942 GOD. KOMANDI DRUGE ARMIJE O
GRA ENJU ŽICANIH PREPREKA OKO LJUBLJANE, VRŠENJU
RACIJA U LJUBLJANI I NAPADU NA KOLONU ŠEFA ITALI-
JANSKE VOJNE MISIJE PRI VLADI NDH¹**

Telegram

Od komande XI armiskog koipusa V. p. 46, 13 marta 1942/XX
Komandi Druge armije

02/1737. Bilten o poznatim operacijama dana 13 marta.

Prvo. Spoljni pojas Ljubljane: Nastavljeno je sa radovima na postavljanju elektri nog osvetljenja, poja anju položaja za oru a i kompletiranju ži ane prepreke².

Drugo. Ju erašnji opšti i lete i pretresi: južni dea grada Ljubljane; gostione i du ani nisu još pretraženi. Jedinice koje su sudelovale: Tre i bataljon Prvog grenadirskög puka za zapre avanje puteva, Prvi bataljon Prvog grenadirskög puka za ku ne i lete e pretrese. Ukupno 4215 pritvorenih, od kojih 137 uhapšenih, me u kojima 123 lana OF i 8 lica koja su htela izbe i pretres...

Tre e. Specijalni pretresi: Prilikom upada radi zarobljavanja dvojice opasnih ustanika, prime enih da se kriju u de jem vrtu u Trnovu, jedan od njih je prona en u ugljarnici za centralno grejanje i uhapšen. Pošto je zatim pokušao da beži, dva vojnika su odmah otvorila vatru i ubila ga.

etvrto. Razne vesti.

a) — Ju e su vojnici koji su pratili voz iz Metlike uhapsili u Ljubljani jednog železni ara koji je u blizini zahoda u kolima uzeo jedan paket sa publikacijama subverzivnog karaktera, koji je prethodno našao jedan vojnik i hotimi no ga ostavio tamo gde je i bio da bi se pronašao krivac.

b) — No as, u blizini železni ke pruge kod Mla eva (VK—CZ, 100.000 karta Ljubljana), nepoznata su lica ispalila nekoliko hitaca iz puškomitraljeza, bez posledica. Pretpostavlja se da su ti hici biii namenjeni dvema lokomotivama koje su dolazile iz Ljubljane u pravcu Novog Mesta.

c) — Danas oko 16 sati, izme u Višnje Gore i Grosuplja, napadnuta su rafalima iz vatrenog oružja dva vojna automobila³ koja su išla iz Zagreba za Ljubljanu. Prema dosada primljenim vestima

¹ Dokumentat u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 143.

³ Vidi dok. br. 27.

proizlazi da se u automobilima vozilo osoblje italijanske kr. misije u Zagrebu. U automobilu koji je bio na elu, i koji je bio iznenada napadnut vatrom, poginuli su major Picchiato i karabinjer Mercurel.

Drugi automobil, u kojem se nalazio general Oxilia, uspeo je da se povu e u Višnju Goru. Nare eno je da se odmah uputi na lice mesta jedna eta crnih košulja iz Višnje Gore, jedna eta crnih košulja iz Grosuplja i jedna eta grenadira na kamionima iz Ljubljane, sa zadatkom da prona u i unište ustanike, kao i da prate u Ljubljanu generala Oxiliu, koji treba da produži za Rim. Naknadno u dostaviti detaljnije vesti.

General **Robotti**

BR 149

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA" OD 19 MARTA 1942 GOD. KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOOG KORPUSA O IŠ ENJU ZONE MOKREC¹

B/4541/ op. protokola

V. p. 81, 19 marta 1942-XX
u 17 sati

KOMANDA PESADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA"

Odeljenje na elnika štaba
Otsek za operacije i službe

Predmet: Izveštaj

Komanda XI arm. korpusa		
Stab		
Operativno odeljenje		
Došlo (	20	3 42
Br. 24511	kat. M.	Kl. 12

KOMANDI XI ARMISKOOG KORPUSA

Iz mnogobrojnih obaveštenja primljenih od 1. grenadirsköög puka proizlazi:

Da je vršena, a delimi no je još u toku, akcija iš enja itave zone brda Mokrec (karta 1:100.000 UM—CS), uprkos teškom terenu, koji je ispresecan, šumovit, pokriven visokim snegom.

¹ Dokument u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

U blizini lovačke kuće turjačkog grofa, na Mokrcu, došlo je do sukoba između izviđačke patrole IV bataljona crnih košulja i grupe ustanika koja čini od oko 20 ljudi". Naši gubici: jedan vodnik crnih košulja poginuo, kod neprijatelja: jedan ustanik ubijen. Zaplenjeno: jedan alpinski ranac sa mecima i vojnički jugoslovenski šinjel.

Spomenuta lovačka kuća je porušena, kao i kuće koje pripadaju pilani u naselju Zaga-Mokrec i naselje Sv. Marija na Kurešeku (osim crkve), pošto je utvrđeno da je grupa našla prošlih dana u tim mestima svoje utočište.

Svi muškarci pomenutih predela pritvoreni su u cilju utvrđivanja.

Akcija izviđanja i išćenja, koja ima za cilj da se otkriju i unište ustanici, nastavlja se.

Divizijski general,
komandant
(Taddeo Orlando)
Taddeo Orlando

(M. P.)

BR. 150

IZVEŠTAJ VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU OD 24 MARTA 1942 GOD. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA U RIMU O POLITIČKOJ SITUACIJI¹

Lični sekretarijat
501/2/pov.

Poverljivo
Dupli omot

Politička situacija.

24 mart 1942/XX

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
kabinet

Rim

GLAVNOJ UPRAVI JAVNE BEZBEDNOSTI

Rim

U vezi mog akta br. 476(7; pov. od 20 tekućeg po predmetu „cirkular 3 c“² komande 2 armije i današnjeg telegrama br. 498(2) pov., smatram da je nužno i potrebno javiti sledeće:

1) Sistem koji primenjuju vojne vlasti u cilju kažnjavanja ne-naoružanog seoskog stanovništva paljenjem sela, masovnim hapšenjem

¹ Vidi primedbu 2 uz dok. br. 37.

² KoDija originala u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

³ Vidi dok. br. 145.

njem sposobnih ljudi i pljenjenjem celokupne pokretne imovine, a da se u ve ini slu ajeva nema nikakvih pozitivnih dokaza o krivici samog stanovništva, dao je i dava e slede e rezultate:

a) Svi mladi ljudi teže da napuste sela i, da bi izbegli hapšenje i interniranje ili streljanje, sklanjaju se po šumama, gde mogu postati elementi, koji e biti spremni, hteli ili ne hteli, da se uklju e u ustani ke grupe.

b) Stanovništvo, koje smatra da je nepravедno kažnjeno, postaje potpuno neprijateljski raspoloženo prema nama i pita se zašto vojne jedinice ne pokušaju da unište oružane ustani ke grupe ve kažnjavaju stanovništvo.

2) Deputacije vi enih ljudi iz mesta gde vojne vlasti povla e svoje garnizone, uporno traže da mesta i dalje ostanu pod njihovom zaštitom, preklinju i da ih ne ostavljamo na milost i nemilost oružanih komunisti kih grupa protiv kojih nemaju sredstava da se brane i što posle trpe od naših represalija.

Ovim se jasno pokazuje da samo stanovništvo nema ništa zajedni kog sa ustanicima, jer bi u tom slu aju sa zadovoljstvom gledalo povla enje naših vojnih garnizona.

3) U vezi paljenja mesta, o emu je javljeno u gore citiranom telegramu, prilažem izveštaj koji mi je podnio komesar Sreskog na elstva i slažem se u potpunosti sa njegovim pravilnim posmatranjem stvari.

4) Ja neosporno želim da sara ujem sa vojnim vlastima, ali sam ipak primoran da istaknem da Komanda 2 armije izdaje nare enja i postupa u ovoj Kraljevskoj provinciji kao da ima svu vlast „generalnog guvernera“, zaboravljaju i da ovde postoji jedna politika koja ima sva prava jedne vlade, zaboravljaju i Kraljevski dekret od 3. maja o obrazovanju ove Provincije kao i Du eov dekret od 19. januara o saradnji izme u politiki kih i vojnih vlasti i, na kraju, uputstva koja je u tom pogledu izdala sama Komanda armije.

Ali i pored toga postoji injenica da metodi koje primenjuju vojne vlasti pokazuju potpuno nepoznavanje situacije u ovoj pokrajini kao i potpuno pomanjkanje svakog politiki kog shvatanja.

Uzimam slobodu da ponovno napomenem da se po mom mišljenju zaštita javnog reda u ovoj Provinciji treba vršiti na slede i na in:

- a) stalnim nadgledanjem granica;
- b) održavanjem garnizona koji ve postoje u centrima pokrajine;
- c) gonjenjem oružanih grupa za koje sada proizlazi da ne prelaze ukupnu ja inu od 500 ljudi;
- d) uništenjem istih grupa putem iš enja, ne ekaju i da se reaguje samo u slu aju njihovih napada, kada je vrlo teško da naše protivdejstvo može posti i konkretne rezultate:

e) uo enjem jednog „bezobzirnog gerilskog rata“ tj. bore i se protiv ustanika njihovim vlastitim sistemom.

5) Vojna vlast je nastojala da potpuno preuzme na sebe zaštitu javnog reda na teritoriji pokrajine. Dokumentima je potvr eno da se od dana kada je preuzela tu zaštitu, situacija pogoršala zbog metoda koji je primenjivala i sve više e se pogoršavati ako vojna vlast bude i dalje "nastavila da vrši po injene greške.

6) Razmatranjem gornjega postaju o igledne sve teške e koje se pojavljuju u upravljanju Provincijom, kao i ozbiljan odraz pomenutih metoda ne samo na politiki, ve tako e i na ekonomski i administrativni život iste Provincije³.

1 prilog

Visoki komesar:
(Emilio Grazioli)

* Nesuglasice izme u pretstavnika italijanskih civilnih i vojnih vlasti u pogledu metoda održavanja „javnog reda“ protežu se od 1941 godine. Pošto su bili u nemogu nosti da zaustave nezadrživo ja anje Narodnooslobodila kog pokreta slovena kog naroda, oni se uzajamno okrivljuju ukazuju i na „greške“, ali su saglasni u tome da italijanska okupaciona vlast treba svim sredstvima da uništi Narodnooslobodila ki pokret

Takav teror, koji oštro kritikuje u svom izveštaju, prvi je uveo sam Grazioli za vreme svoje neograni ene vlasti u Ljubljanskoj pokrajini.

BR. 151

IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA OD 28 MARTA 1942 GOD. O NA INU VRŠENJA
PRETRESA I RACIJA U LJUBLJANI¹

15

pov. 7—12

KOMANDA KR. KARABINJERA XI ARM. KORPUSA

Br. 18/15 pov. prot.

Vojna pošta 46, 28 mart 1942-XX

Odgovor na akt br. 6/376 pov. od 23 teku eg

Predmet: Politi ka situacija u Ljubljani

KOMANDI KR. KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

U operacijama za razoružanje stanovništva Ljubljane-, koje su vršile trupe divizije „Granatieri di Sardegna“, u estvovala su 61 i 62 mešovita sekcija kr. karabinjera iste divizije kao i jedna formacijska sekcija ja ine 60 ljudi uzetih iz 209, 210 i 375 sekcije koje su na službi u Glavnom stanu ovog armiskog korpusa, a ija je komanda poverena poru niku g. Mariju Rossi;u.

Pomenutim vojnicima kasnije je pridodano još 20 ljudi, kao poja anje, "iz 37 i 38 sekcije divizije „Isonzo“.

Tim jedinicama bilo je stavljeno u zadatak da primaju i uvaju u naru itim prostorijama kasarne Vittorio Emanuele III — upotrebljenim za privremeni zatvor — sva lica uhapšena iz specifi nih razloga, kao i zaplenjeni materijal.

Kapetanu g. Vitu Guarigliu, komandantu kr. karabinjera gore pomenute grenadirske divizije, bilo je stavljeno u zadatak da preko konfidenata dozna za sve Slovence koji su na bilo kakav na in vršili neprijateljsku aktivnost. Uhapšena lica, koja su u razne kasarne malo po malo pristizala na stotine i stotine, morala su prolaziti ispred nekolicine karabinjera i, dok je jedan od njih, koji govori slovena ki, tražio li ne isprave, konfidenti, obu eni u uniforme i na zgodan na in izmešani sa drugim vojnicima, pokazivali su osobe odgovorne za neprijateljsku i kriminalnu aktivnost.

Pored toga su pripadnici mobilisanih karabinjera hapsili još mnoge Slovence okrivljene za prevratni ku aktivnost, vrše i tako e i odgovaraju e pretrese po stanovima.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

¹ Vidi dok. br. 143 i 148.

Zbog velikog broja prepoznatih osoba za koje su uvanje morali biti upotrebljeni svi raspoloživi karabinjeri, pojačani grenadirskim vodovima, i pošto su se, kao što je već javljeno, morali vršiti mnoga pojedina na hapšenja i odgovaraju i kućni pretresi, a tako će i popunjavati spiskovi za oko dve hiljade osoba koje su dosad upućene u koncentracione logore, mobilisani karabinjeri zaista nisu mogli primiti na sebe još i druge zadatke.

U pogledu toga, dužnost mi je da javim da su se svi karabinjeri, bez razlike, prilikom vršenja raznih službi, zalagali na najizražaista dostojan pohvale i da je, zahvaljujući njihovom požrtvovanju i odličnom osećaju dužnosti, bilo moguće izvršiti sve mnogostruke zadatke više nego nesrazmerne s obzirom na mogućnosti samo tri sekcije — a da se pritom nije desila ni najmanja nezgoda . . .

Komandant kr. karabinjera,
p. pukovnik
— Luigi Brucchiatti —
(paraf)

BR. 152

OBJAVA NEMA KOG GENERALLAJTNANTA RÖSENER-A OD
31 MARTA 1942 GOD. O STRELJANJU DVADESET TALACA U
BEGUNJAMA¹

O B J A V A

U poslednje vreme komunisti i banditi izvršili su ponovo više prepada. U više slučajeva, upotrebom sile i pod pretnjom smrtno-kazne, pljačkane su životne namirnice, stoka, odelo itd.

Banditi su ubili:

Mezek-a Franca, koji je stanovao u Knapama br. 2,
Zidoven-a Franca, koji je stanovao u Slatini br. 14, i
Dolenc-a Josifa, koji je stanovao u Gabrškoj Gori.

Ubijeni su ostavili iza sebe više nezbrinute dece, i dosad se ni u kom slučaju nisu politički isticali.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. Prema saopćenim podacima (objave okupatorskih vlasti o streljanju) okupatori su u februaru i martu 1942 god. izvršili još i ova streljanja:

12 februara 1942 god.: Ivan Zabnikar, Ernst Pečnik, Alojz Gracar, Ivan Tolar, Jožef Križnar, Franc Luks, Andrej Lindov, Ivan Mrak, Maks Rabič, Kristijan Račan, Ivan Skumav, Franc Skumav, Jemelj Kobilšek, Jakob Logar, Miha Presel i Jožef Novak.

2. marta 1942 god.: Jožef Rosmann, Jožef Seško, Franc Logar, Andrej Miklavčič, Anton Berič, Gregor Jelenc, Stanislav Rant, Peter Markovič (Markowitz), Milan Košenina i Filip Krašna.

U cilju odmazde streljani su 31. III. 1942 u kaznenom zavodu u Begunjama dole navedeni komunisti ki razbojnici, koji su bili lanovi komunisti kih bandi, u estvovali u mnogobrojnim razbojništvima i ubistvima, koji su, dalje, kao lanovi OF (slovena ke Osvobodilne fronte), u estvovali na sastancima i sednicama na kojima je raspravljano o delima sabotaže i ubistvima, i koji su, na kraju, kao kuriri, stajali u vezi sa bandama, ovima prenosili izveštaje i snabdevali ih namirnicama, odnosno privodili istima nove lanove bandi. To su:

1. Pipan Johann,	roden	26. 12. 1899,
2. Zlate Johann,	„	10. 12. 1914,
3. Grum Andreas,	„	16. 10. 1923.
4. Brajc Franz,	„	9. 12. 1914,
5. Ben an Viktor,	„	10. 9. 1903,
6. Herzog Josef,	„	4. 2. 1914,
7. Pfeiffer Franz,	„	7. 2. 1894,
8. Fojkar Anton,	„	18.10. 1908,
9. Tomasin Johann,	„	23. 11. 1884,
10. Ažmann Mirko,	„	23. 3. 1922,
11. Sušnik Johann,	„	21. 6. 1910,
12. Znidar Johann,	„	30. 12. 1920,
13. Znidar Josef,	„	13. 1. 1918,
14. Zupan Peter,	„	22. 2. 1913,
15. arman Slavko,	„	3. 6. 1920,
16. Eržen Stefan,	„	16. 9. 1917,
17. Brežar Karl,	„	22. 12. 1921,
18. Benedi i Stefan,	„	26. 12. 1907,
19. Koblar Franz,	„	19. 12. 1889,
20. Bizjak Franz,	„	12. 9. 1903,
21. Aljan i Gottfried,	„	7. 11. 1910,
22. Kukovi Martin,	„	5. 11. 1911,
23. Zirovnik Johann,	„	31. 10. 1913,
24. Poljanec Johann.	„	26. 8. 1906,
25. Seijak Luzian,	„	21. 6. 1910,
26. Dolenc Philipp,	„	27. 4. 1906,
27. Jereb Josef,	„	27. 4. 1915,
28. ebelnik Emil,	„	9. 2. 1902,
29. Rožmann Johann,	„	29. 8. 1902.

Sem toga, u vremenu od 20 do 27.111.1942, u oblasti Škofje Loke, nema ka policija je uništila dve bande². Iz jedne bande streljano je 5 bandita, više njih je zarobljeno, a ve i broj je delimi no teže ranjen.

¹ U martu 1942 god. nalazi se štab Cankarevog bataljona kod svoje Selške ete. Na putu iz Selške Doline za Jelovicu, eta se zadržala nekoliko dana u Huje evju, kod Planice, blizu Crngroba. 27 marta 1942 god., Nemci su etu. koju je neki izdajnik pokazao, opkolili sa više od

Iz druge bande streljano je 19 bandita. Ove bande su u poslednje vreme izvršile mnogobrojna razbojništva i ubistva, te su tako izvršiooci dela dobili svoju zasluženu kaznu.

Viši SS i policiski komandant u
XVIII vojnoj oblasti, potpisao
Rösener
SS grupenfirer i general-
lajtnant policije

BR. 153

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 3 APRILA 1942 GOD. O STRELJANJU TRI-
DESET TALACA U MARIBORU¹

O B J A V A

U noć 3 aprila 1942 komunisti ke bande su napale i ubile, na kukavi ki na in, 3 rodoljubiva Donjoštajerca, među kojima 2 žene. 3 aprila 1942 u Mariboru su streljani slede i komunisti ki teroristi:

Franz Mrawliak, ro . 2 avgusta 1917, trgovac, Šoštanj,
Johann Mutz, ro . 24 juna 1917, bravarski pomo nik, Ruše
br. 152, kod Maribora,
Franz Pachor, ro . 17 januara 1919, asovni arski pomo nik,
Mozirje br. 13, okrug Celje,
Felix Kotzian, ro . 9 juna 1911, kroja ki pomo nik, Grabe br. 36.
okrug Ptuj,
Franz Oreschnik, ro . 30 marta 1900, pomo ni radnik, Godeninci
br. 42, opština Središ e, okrug Ptuj.

1000 vojnika. Ceta je izdržala borbu dva sata, povla e i se prema vrhu brda. Nemci su imali prili no mrtvih, a partizani pet žrtava. Da se izbave iz teške situacije, a i borcima je ve ponestalo municije, komanda je odlula da se probiju jurišem. Proboj je uspeo. Prilikom juriša i u borbi poginulo je 15 najboljih boraca, me u kojima narodni heroj Stane Zagar, lan Glavnog štaba slovena kih partizanskih odreda (podaci: „Borec“ 1942, br. 3, str. 77).

Pomenuta druga grupa jeste neka manja grupa Poljanske ete, u Poljanskoj Dolini, koja je, tako e usled izdajstva, pretrpela nekoliko gubitaka.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

U Štajerskoj su 30 marta streljani i slede i drugovi: Leopold Berce (Berze), rudarski inženjer, Jernej Kajtner (Keitner), Jožef Fluks, Franc Umek, Ivan Hanželi (Hanschelitsch), Karei Kani (Kanitsch), Roman Binder, Edvard Buhmajster (Buchmeister), Johan Vranjek (Vraniek) i Stanislav Husu.

Johann Nemetz, ro . 22 novembra 1912, bivši jugoslovenski žandarm, Cven br. 4, kod Ljutomera,

Fortunat Tertsche, ro . 3 jula 1903, zemljoradnik, Št. Florian br. 2, opština Šoštanj,

Ludwig Wegl, ro . 28 aprila 1893, limarski pomoćnik, Kaplja Vas br. 29, opština St. Pavel, okrug Celje,

Valentin Mastnak, ro . 5 februara 1898, zemljoradnik, Sv. Miklavž br. 4, opština Pondor, okrug Celje,

Franz Lontschar, ro . 25 januara 1893, poljoprivredni radnik Sv. Miklavž br. 8, opština Pondor,

Franz Juchart, rođ. 21 februara 1911, sin posednika, Orla Vas br. 12, opština Bràslavèe, okrug Celje,

Boris Petsche, ro . 27 maja 1924, student, Maribor, Nagy:eva ulica 18.

Ferdinand Schketa, ro . 13 maja 1889, zemljoradnik, Orla Vas br. 12, kod Braslovec, okrug Celje,

Johann Glinschek, ro . 8 marta 1923, student, Maribor, Gornja gospodska ulica 18,

Lukas Stergar, ro . 13 oktobra 1890, tesar, Straže br. 8 okrug Celje,

Rudolf Ploch, ro . 12 aprila 1895, mlinarski pomoćnik, Središ e br. 147, okrug Ptuj.

Emil Pawlitsch, ro . 9 marta 1916, nameštenik, Maribor, Andreas-Hofergasse br. 9.

Franz Ornik, ro . 25 oktobra 1919, student teologije, Maina br. 13, okrug Ptuj,

Josef Naprudnik, ro . 12 avgusta 1923, sin posednika, Griže br. 23, okrug Celje,

Albert Wogrinetz, ro . 27 marta 1904, kazandžija, Maribor-Studenci, Werksteihenstrasse br. 6,

Johann Jilemnitzky, ro . 16 maja 1914, mehani ar, Maribor, Lendgasse br. 4.

Friedrich Potekew, ro . 16 septembra 1915, rudar, Trbovlje-Loke br. 478,

Johann Prosenz, ro . 24 oktobra 1909, trgova ki putnik, Trbovlje br. 82,

Ludwig Achtig, ro . 3 avgusta 1914, opštinski nameštenik, Griže br. 84, okrug Celje,

Anton Stampar, ro . 30 decembra 1907, šef saobra aja, Središ e br. 39, okrug Ptuj,

Blasius Matko, ro . 30 januara 1939, zemljoradnik, Dobrovlje br. 29, okrug Celje,

Josef Knifitsch, ro . 1 oktobra 1898, trgovac, Ruše br. 183, okrug Maribor,

Blasius VViget, ro . 25 februara 1925, mesar. Ruše br. 154, okrug Maribor,

Franz Pirz, ro . 1 januara 1925. frizerski u enik, Trbovlje-Loke
br. 506,
W Albin Tschater, ro . 3 februar.- 1916, rudar, Griže br. 1, opština
gt Pavel, okrug Celje.
Maribor, 3 aprila 1942

Šef civilne uprave u Donjoj
Štajerskoj

BR. 154

IZVEŠTAJ KOMANDE TRŠ ANSKE GRUPE KARABINJERA OD
5 APRILA 1942 GOD. O PARTIZANSKIM NAPADIMA NA ITALI-
JANSKE OFICIRE KOD AMBROŽI A, BLIZU KOŠANE¹

po v. 7—12 Teritorijalna legija kraljevskih karabinjera
r 25 u Trstu
Tršanska grupa

Br. 60/250 div. prot. Poverljivo.

Predmet: Šifrirani telegram

Trst, 5 aprila 1942-XX

»"Ministarstvu unutrašnjih poslova	Rim
Glavnoj inspekciji za ratnu službu	Rim
' Glavnoj komandi kr. karabinjera	Rim
[Kraljevskoj prefekturi	Trst
Komandi divizije kr. karabinjera „Postrengo"	Milano
Komandi Druge brigade kr. karabinjera	Milano
E Komandi vojne zone	Trst
r Kraljevskoj kvesturi	Trst
i na znanje:	
F Komandi kr. karabinjera Druge armije	V. P. 10
E Komandi grupe kr. karabinjera	Ljubljana
k Komandi grupe kr. karabinjera	Rijeka
r Komandi grupe kr. karabinjera	Gorica
r. Komandi grupe kr. karabinjera	Pula
Komandi kr. karabinjera	.Sušak
Komandi kr. karabinjera XI arm. korpusa	V. P. 46
¹ Komandi ete kr. karabinjera	Postojna

, 4 aprila 1942., oko 15 asova, u mestu Ambroži kod Košane
(Trst), rezeryni poru nik Žani Giacomo, sin Fausta i Icoli Angele,

f ¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

ro en 24 maja 1882 u Ponte Vico (Brescia), oženjen, privremeni komandir ete u Postojni, zajedno sa brigadirom pešakom Londei Giuseppom, sinom Pietra i Calozzi Giovane, ro enim 15 februara 1905 u Verbaniji (Pesaro), oženjenim, komandrom stanice u Košani, i sa još dva karabinjera iz iste stanice, vra aju i se iz Suhor.a i Ostrožnoga Brda, gde su vršili istragu povodom otmice poreskog inovnika iz Postojne (koju su izvršile poznate oružane bande), u momentu kad su stigli do službenih kola koja su uvala druga dva karabinjera, pali su u zasedu² koju im je postavilo 20 ustanika. Oficir, podoficir i 4 karabinjera energino su reagovali, zametnuvši vatreni sukob, u kome su poru nik Zani i brigadir Londei bili ubijeni.

Preostali vojnici su se i dalje borili, sve do prekida dodira sa ustanicima, koji su, koriste i teren, uspeli da umaknu tako da ih nisu mogli prona i ni prilikom nasilnog izvi anja koje su vršile grani na milicija i trupe obližnjih garnizona, na vreme obavestene od strane dvojice preostalih karabinjera koji su stigli u mesto 20 minuta kasnije.

I dalje se vrše nasilna izvi anja uz u eš e trupa ostalih rodova oružja, pod upravom funkcionera Glavnog inspektorata za ratne službe. Major Jacchi.—

(M. P.) Komandant grupe
major
— Amedeo Jacchi —
A. Jacchi

¹ 31 marta 1942 god., kod Suhorja blizu Košane, Piv anska eta je likvidirala fašistu C. Mecozzi-a, poreskog egzekutora. 4 aprila, nekoliko partizana iz iste ete napalo je italijanske oficire koji su vršili istragu.

BR. 155

**ZAPOVEST ZANDARMERISKOG NACELSTVA U KRANJU OD
9 APRILA 1942 GOD. POVODOM NAPADA NA GRANI NU
STRAŽU U ŠT. OŽBALTU¹**

**ZANDARMERISKO NACELSTVO
KRANJ**

Kranj, 9 aprila 1942 godine.

ZAPOVEST NA ELSTVA BR. 10

1) Prepad na grani nu stražu St. Ožbalt, srez Kamnik.

6 IV 1942, u 22 asa i 15 minuta, izvršen je napad na grani nu stražu St. Ožbalt². Tom prilikom uzete su 2 austriske neprepravljene kratke puške, 3 zelena šinjela, jedan stari austriski šinjel, jedan ku ni kaput i jedna zelena bluza. Stražara je zapaljena. **Zandarmi** su se za vreme prepada nalazili van stražare. Mora se ra unati s tim da e banditi, prurušeni u uniforme nema ke policije, pokušati da vrše zlo ine. S ovim treba upoznati funkcionere partije koruškog „Volksbunda“ i opštinske komesare.

2) Mere bezbednosti.

Hitno!

Veza: Rešenje komandanta žandarmerije u Celovcu br. 1184/42 od 3 IV 1942 god.

Komandant mi je strogo zamerio zbog sporog izvršenja mera bezbednosti. S obzirom na napad na grani nu stražu St. Ožbalt, upozoravam komandire straža da su odgovorni za to, da sa svom ozbiljnoš u preduzmu sve mere bezbednosti i da ih odmah okonaju. Otsada u komandire, ma na kom službenom položaju se oni nalazili, najstrože kažnjavati za svaki utvr eni propust u preduzimanju važnih mera bezbednosti.

Naro ito skre em pažnju da se dobro obezbede i prozori na gornjim spratovima. Rešetke na prozorima treba pregledati i proventi da li je onemogueno svako provla enje kroz njih.

U mere bezbednosti spada tako e i ispravno zamra enje.

Lica u slabo zamra enim ili uopšte nezamra enim prostorijama služe kao dobre mete.

Razumljivo je samo po sebi, da se u dane u kojima se u ve ojeri ra una sa mogu noš u prepada izbegava svaki nepotrebnislužbeni boravak van kasarne posle pada mraka. Sa ve erom u gostionicama treba po mogu stvu završiti pre pada mraka i na veri se zadržati što kra e vreme.

¹ Original u Muzeju narodnog oslobo enja u Ljubljani (XXVII/4, fase. 2, mapa 1).

² Akciju na St. Ožbalt je izvršila patrola Kamni ke ete pod komandom Matije Blejca (vidi dok. br. 69).

4) Naziv „partizani“.

Da se teroristi kim akcijama bandita ne bi dao izgled neke vrste herojske borbe, na elno ne treba ni govoriti ni pisati o „partizanima“ ve samo o bandama i sli no.

Potpis: (ne itak)
Zandarmer, kapetan

BR. 156

OBJAVA ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA DONJU ŠTAJERSKU OD
11 APRILA 1942 GOD. O STRELJANJU TRIDESET TALACA
U MARIBORU¹

O B J A V A

U no i na 11 april 1942 komunisti ke bande izvršile su razbojni ka dela i pritom, na podmukli na in, ubile tri radnika koji su, verni svojoj domovini, vršili svoju dužnost.

Zbog u estvovanja i potpomaganja naoružanih komunisti kih bandi streljani su 11 aprila 1942 slede i zlo inci:

Heinrich Pogatschnig, rod. 9 jula 1882, fabrikant, Ruše br. 176, okrug Maribor,

Dr Josef Potrata, ro . 25 avgusta 1900, lekar, Griže br. 47, okrug Celje,

Ing. Wladimir Jan, ro . 11 jula 1912, rudarski inženjer, Trbovlje-Loke br. 13, okrug Trbovlje,

Albert Ribisel, ro . 4 jula 1910, bivši jugoslov. policiski inovnik, Maribor,

Johann Konhaisler, ro . 1 maja 1923, rudarski radnik, Maribor,

Ignaz Hriberschek, ro . 31 oktobra 1912, rudarski radnik, Migojnica br. 96, okrug Celje,

Matthias Weselko, ro . 14 decembra 1919, stolarski pomo nik Središ e br. 52, okrug Ptuj,

Konrad Bogdan, ro . 28 januara 1914, bravarski pomo nik, Središ e br. 234, okrug Ptuj,

Josef Pirtoschek, ro . 20 marta 1879, bivši finansiski inovnik, Straže-Valdek br. 6, okrug Maribor,

¹ Original, na nema kom jeziku, u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

7 aprila 1942 god., u Štajerskoj, Nemci su kao taoce streijali i slede a lica: Franc Stare, Franc Kugoni (Kugonitsch), Ivan Ahac (Achatz), Jožef Sternad, Teodor Klemenc, Ivan Oštir (Oschtir), Konrad Cernec (Tschernetz). Ivan Skornšek (Skornscheck), Anton Kregar i Rafael Petri (Petritsch).

Soran Eigner, ro . 12 februara 1921, elektro-mehani ar, Ruše
br. 80, okrug Maribor,
Robert Schiander, ro . 19 januara 1917, obu arski pomo nik,
Kaplja Vas br. 30, opština Pondor, okrug Celje,
Johann Skale, ro . 13 decembra 1918, keiner, Maribor, Wieland-
gasse br. 14,
Alexander Skerlak, ro . 8 marta 1922, keiner, Maribor, Lu-
terova ulica br. 7,
Ignaz Petek, ro . 11 aprila 1905, železni ki nameštenik, nestal-
nog boravka,
Franz Juriaschewitz. ro . 1 decembra 1906, opštinski sekretar,
Središ e br. 221, okrug Ptuj,
Franz Godetz, ro . 14 februara 1903, mašinovo a, Sv. Pongrac
br. 41, okrug Trbovlje,
Julius Betschela, ro . 24 oktobra 1921, student, Ruše br. 156,
okrug Maribor,
Ignaz Borko, ro . 28 jula 1918. zemljoradnik, La a Vas br 3,
okrug Ptuj,
Martin Jeschownik, ro . 6 novembra 1894, posednik. Plešivec
br. 17, opština Velenje, okrug Celje,
Anton Jagritsch, ro . 27 maja 1911, kova ki pomo nik, Griže
br. 42, okrug Celje,
Nikodemus Koschenina, ro . 12 septembra 1923, pisar, Ruše,
okrug Maribor,
Karl Antloga, ro . 16 oktobra 1913. sin posednika, Dobrina,
okrug Celje,
Bartholomeus Wontschina, ro . 12 avgusta 1894, livac u Celju.
Trnovlje br. 147,
Josef Philipitsch, ro . 3 marta 1914, trgova ki nameštenik
Grabe br. 42, opština Središ e, okrug Ptuj,
Anton Miklautz, ro . 1 marta 1881, posednik, Mozirje br. 13.
okrug Celje,
Martin Oroschen, ro . 8 novembra 1903, privrednik, Sv. Stefan
kod Hrastnika, okrug Trbovlje.
Fridrich Malis, ro . 22 aprila 1917, rudarski radnik, Migojnica
br. 42, okrug Celje,
Cyrill Deschelak, ro . 3 jula 1916, kova ki pomo nik, Maribor,
Urbanova ulica br. 6,
Alois Supanz, ro . 1899, rudarski radnik, Migojnica br. 30,
okrug Celje,
Georg Kraschowitz, ro . 7 oktobra 1912, trgovac. Žalec, okrug
Celje.

Maribor, 11 aprila 1942

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

BR. 157

IZVEŠTAJ ZANDARMERISKE STANICE U BEGUNJAMA OD
14 APRILA 1942 GOD. ŽANDARMERISKOM OKRUGU U RADOVLJICI
O MANIFESTACIJAMA SLOVENA KOG STANOVNIŠTVA
NA OKUPATORSKOM GUBILIŠTU U DRAGI, U GORENJSKOJ¹

ZANDARMERISKA STANICA BEGUNJE,
OKRUG RADOVLJICA — KORUŠKA

Begunje, 14 aprila 1942 godine

Br. 326

ŽANDARMERISKOM OKRUGU

u Radovljici.

Predmet: Civilna lica obilaze
gubilište u dolini Drage

Izveštavaju da je na gubilištu u dolini Drage dosada sahranjeno 152 pogubljena lica bandi². U početku obilazili su ove grobove samo pojedini srodnici pogubljenih, a delimično tako i lica koja bi slučajno došla u dolinu Drage. U poslednje pak vreme, posle svakog pogubljenja, a uglavnom nedeljom i praznikom, pojavljuju se na gubilištu itavi karavani iz raznih delova Gorenjske, polazivci i cvece na grobove i tamo pale svece. Tako isto, na grobovima su pronađene pojedine cedulje sa natpisom, kao: Pozdrav Joži itd.

U dolini Drage, oko 2 km severno od gubilišta, koje se nalazi jedva 10 koraka pored puta, nalazi se spomenik kuća koja je otvorena leti i zimi. Draga je od vankada bila za okolinu lepo izletničko mesto, i sa dolaskom toplijeg godišnjeg doba može se očekivati da će izletnici u ovu dolinu biti sve češći. Zbog toga dolinu Drage posećuju i inozemna lica koja nisu srodnici pogubljenih. Sva ova lica koja u dolinu Drage dolaze samo radi izleta — obilaze i uvek i gubilište, odnosno grobove pogubljenih, svaki put kada budu došli u tu dolinu.

Komandir žandarmerijske stanice
(potpis nečitljiv)

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani (XXVII-fasc. 2, mapa 1).

* Iz gestapovske mučionice slovenačkog naroda u Begunjama, skoro svakodnevno, nemački okupatori su odvozili taoce i masovno ih streljali na pomenutom gubilištu. O pojedinim streljanjima slovenačkih boraca za slobodu izdavali su letke, u kojima su obavestavali stanovništvo o broju ubijenih talaca i zašto su ih streljali. Posle oslobođenja u Begunjama uređen je muzej i podignut lep spomenik na gubilištu u Dragi.

OBJAVA NEMA KOG GENERALLAJTNANTA RÖSENER-A OD
17 APRILA 1942 GOD. O STRELJANJU PEDESET TALACA U
BEGUNJAMA¹

O B J A V A

U no i na 16 IV 1942² jedna komunisti ka banda prodrila je u selo Zgornji Brnik kod Cerklja i ubila iz zašede 3 pripadnika nema ke oružane sile i 2 Slovenca³.

17 IV 1942 pretседnika opštine Jesenice⁴ Karla Luckmann-a i folksdoj era Jokelja Andreas-a iz Koroške Bele ubili su komunisti iz zasede.

Kao prve mere odmazde streljani su dole navedeni komunisti:

1 Bernik Stanislaus, ro . 7 XI 1913, sa stanom u Trži u, Valvasorstrasse br. 13,

2 Dolinar Franz, ro . 4 X 1903, sa stanom u Trži u, Ulrich — Huttengasse br. 18,

¹ Original, na slovena kom i nema kom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

Pošto Redakcija nije u mogu nosti da objavi sva dokumenta o streljanju talaca, ona daje, ovom prilikom, imena talaca streljanih 16 maja 1942 u Gorenjskoj, povodom napada na tri izdajnika: Jožef Cvar, Albert Vergi, Ivan Vergi, Jožef Papier, Ivan Papier, Alojz Debeljak, Oton Bergant, Ivan Ivankovi , Andrej Aleš, Anton Lužnar, Anton Župan. Ivan Pukmajster (Puckmeister), Jožef Lazar, Ivan Lazar, Jemej Lazar, Pavel Ganter, Jožef Vrani ar (Vranitschar), Danijel Reje , Stanislav Srnid i Ladislav Smuk.

² Datum akcije ne slaže se sa izveštajem nema kog žandarmeriskog poglavarstva Kranj od 15 aprila 1942 god. (Muzej narodnog oslobo enja, XXVII-3, fase. 2/1) koji navodi da je akcija bila izvršena 14 aprila u 21 as.

³ Akciju je izvršila Kokrška eta u no i 14/15 IV. Kokrška eta je organizovana, na inicijativu partiske organizacije u Sen urju, krajem decembra 1941 god. i u prvoj polovini januara 1942 godine. Sa injavali su je meštani iz Voglja, Šen urja i okoline. Ve inom se nalazila na padinama planine Krvavec. 22 marta eti se priklju ila grupa od 8 boraca koja je sredinom januara otišla iz Cankarevog bataljona preko Save i logorovala u Udinom Borštu, izme u Nakla i Golnika. Posle spajanja obeju grupa po etkom aprila 1942 god., Kokrška eta brojala je 52 borca sa 3 puškomitraljeza, dok su ostali borci bili naoružani puškama. Komandir ete bio je Lojze Hrovat, politi ki komesar Anton Štefe-Kostja. Cetu su 16 aprila 1942 u Udinom Borštu napali Nemci. Tom prilikom razbila se na tri grupe. Skupina od 13 boraca bila je uništena u jami, blizu Okroglog (vidi dok. br. 76), a skupina od 5 boraca prilikom nema kog napada 16 aprila; ostali, pod komandom Franca Siška, inili su i dalje Kokršku etu. Kad se formirao Kokrški odred, po etkom juna 1942, eta je bila jezgro njegovog Drugog bataljona (podaci: Vinko Hafner, Ivan Bertoncelj i Franc Stefe).

⁴ Vidi dok. br. 161.

3 Mahne Johann, rod. 28 III 1910, sa stanom u Dolini kod Trži a br. 138,

4 Mauri Vladislav, ro . 24 X 1915, sa stanom u Trži u, Quellenweg br. 8,

5 Žarmann Franz, ro . 29 I 1907, sa stanom u Trži u, Neuhausgasse br. 13,

6 Ster Josef, ro . 26 I 1898, sa stanom u Trži u, Krainburgerstrasse br. 98,

7 Arhar Johann, ro . 9 I 1912, sa stanom Svetje br. 42,

8 Jezeršek Pauf, ro . 8 I 1922, sa stanom u Kranju, am Hang br. 85,

9 Golob Peter, ro . 27 II 1878, sa stanom u Praprotnu br. 6.

10 Marki Leopold, ro . 29 VIII 1904, sa stanom u Suhoj,

11 Strehovec Johann, rod. 21 I 1919, sa stanom u Falkendorfu" br. 115,

12 Strsiž Johann, ro . 6 V 1922, sa stanom u Hotovljama br. 25,

13 Konschek Johann, ro . 20 II 1920, sa stanom u Ljubljani,

14 Kutin Andreas, ro . 11 XI 1909, sa stanom u Stražiš u br. 212,

15 Godez Thomas, ro . 15 XII 1905, sa stanom u Bohinjskoj Bistrici br. 117,

16 Pestotnik Michael, ro . 27 IX 1903, sa stanom u Koštanju,

17 Benedik Franz, ro . 30 XI 1885, sa stanom u Stražiš u br. 160,

18 Zvab Rado, ro . 8 VIII 1922, sa stanom u Stražiš u br. 277,

19 Rakovec Alois, ro . 19 VI 1899, sa stanom u Struževu br. 8,

20 Jahn Marjan, ro . 22 I 1922, sa stanom u Kranju, am Hang br. 135,

21 Reteli Anton, ro . 14 V 1913, sa stanom u Kranju, Felsendorf,

22 Ert Johann, ro . 22 X 1919, sa stanom u Kranju, am Strand br. 4,

23 Zlatnar Milan, ro . 20 XI 1912, sa stanom u Stražiš u br. 140,

24 Gross August, ro . 20 VIII 1914, sa stanom u Kokrici br. 57,

25 Dolenc Ciril, ro . 2 VII 1903, sa stanom u Orehku br. 18,

26 Šifrer Anton, ro . 8 VI 1911, sa stanom u Zabnici br. 42,

27 Kova Franz, ro . 19 X 1911, sa stanom u Zgornjim Pirniamama br. 133,

28 Bergant Ludwig, ro . 14 VIII 1906, sa stanom u Senici br. 4,

29 Jenko Franz, ro . 29 I 1922, sa stanom u Falkendorfu 28,

30 Pestotnik Josef, ro . 11 III 1911, sa stanom u Koštanju,

31 Vranka Cäcilia, ro . 29 XI 1921, sa stanom u Koštanju br. 5.

32 Barteli Johann, ro . 9 IX 1914, Kranj, sa stanom Geller.felserstrasse br. 22,

33 Pajer Slavko, ro . 21 XI 1918, sa stanom u Šen urju br. 173

⁵ Redakcija nije mogla utvrditi koje naselje nema ki okupator naziva ovim imenom.

Bekanntmachung

In der Nacht zum 15. 4. 1942, etwa um 23 Uhr, wurde in der Ortschaft Oberberg bei Zwickau ein Verbrechen begangen. Der Täter ist ein Angehöriger der Wehrmacht, der sich als **Karl LUCKMANN** ausgibt. Der Verbrechen ist die Ermordung von **JOSEF Andreas** aus Karzin. Die Tat wurde durch den Angehörigen der Wehrmacht **Karl LUCKMANN** begangen. Die Tat wurde durch den Angehörigen der Wehrmacht **Karl LUCKMANN** begangen. Die Tat wurde durch den Angehörigen der Wehrmacht **Karl LUCKMANN** begangen.

1. BEUNK Stanislaus, geb. 7. 11. 1918 geboren, Neumarkt, Vohla, Kreis 18 wohnhaft
2. DOBLINER Franz, geb. 4. 10. 1903 geboren, Neumarkt, Ulrich-Hausgasse 10 wohnhaft
3. MAJONE Johann, geb. 5. 1910 geboren, Dulau No. 158 bei Neumarkt wohnhaft
4. MAJONE Vladimir, geb. 24. 10. 1910 geboren, Neumarkt, Qualitätsweg 8 wohnhaft
5. ZADMANN Franz, geb. 30. 1. 1907 geboren, Neumarkt, Neumarktstr. 13 wohnhaft
6. STUB Josef, geb. 1. 1898 geboren, Neumarkt, Kreuzberggasse 93 wohnhaft
7. ADHARD Johann, geb. 1. 1912 geboren, Siedel 48 wohnhaft
8. HEDERER Paul, geb. 1. 1899 geboren, Kreuzberg am Hang 69 wohnhaft
9. GÖTTSCHEW Franz, geb. 5. 1898 geboren, Finkenweg No. 6 wohnhaft
10. HÄGERL Leopold, geb. 8. 1908 geboren, Zwickau wohnhaft
11. STEPHANOVIC Johann, geb. 1. 1913 geboren, Falkenberg No. 114 wohnhaft
12. STREIBER Johann, geb. 9. 1912 geboren, Hainberg No. 29 wohnhaft
13. KÖNIGSBERG Johann, geb. 9. 1908 geboren, Zwickau wohnhaft
14. KLITZ Andreas, geb. 11. 11. 1899 geboren, Wart No. 212 wohnhaft
15. GÖTTSCHEW Franz, geb. 11. 1899 geboren, Weiden, Finken No. 117 wohnhaft
16. PESTOVNIK Michael, geb. 2. 1901 geboren, Zwickau wohnhaft
17. BENDERER Franz, geb. 31. 1. 1901 geboren, Wart No. 180 wohnhaft
18. ZVAD Radu, geb. 4. 1901 geboren, Wart No. 227 wohnhaft
19. BÄCKELER Adolf, geb. 10. 1898 geboren, Zwickau No. 1 wohnhaft
20. JÄHN Martin, geb. 1. 1901 geboren, Zwickau No. 1 wohnhaft
21. BERTEL Anton, geb. 19. 8. 1901 geboren, Kreuzberg, Falkenberg No. 29 wohnhaft
22. KUT Johann, geb. 19. 8. 1901 geboren, Kreuzberg, am Strand No. 1 wohnhaft
23. ZLATNAR Milan, geb. 11. 9. 1911 geboren, Wart No. 140 wohnhaft
24. GROSS August, geb. 8. 1904 geboren, Kutzsch 57 wohnhaft
25. DOLENC Carl, geb. 2. 9. 1907 geboren, Derschau No. 18 wohnhaft
26. SPRENG Anton, geb. 8. 1901 geboren, Derschau No. 49 wohnhaft
27. KOVAC Franz, geb. 19. 10. 1901 geboren, Oberberg No. 143 wohnhaft
28. BERGMANN Ludwig, geb. 18. 10. 1901 geboren, Zwickau No. 4 wohnhaft
29. HENKE Franz, geb. 1. 1901 geboren, Falkenberg 99 wohnhaft
30. PESTOVNIK Michael, geb. 11. 1. 1901 geboren, Zwickau wohnhaft
31. VILHARNA Gotcha, geb. 10. 10. 1901 geboren, Kutzsch No. 8 wohnhaft
32. BARTHEL Johann, geb. 1. 9. 1904 geboren, Kreuzberg, Götterberggasse 22 wohnhaft
33. DANIEL Siegfried, geb. 11. 1901 geboren, bei Oberberg No. 173 wohnhaft
34. ZAN Josef, geb. 2. 1901 geboren, Kreuzberg, am Hang No. 117 wohnhaft
35. DRONKOWICZ August, geb. 14. 11. 1901 geboren, Kreuzberg, Hainberggasse 11 wohnhaft
36. DOLIC Johann, geb. 11. 11. 1901 geboren, Kutzsch, Kreuzberggasse 51 wohnhaft
37. MEJNER Christian, geb. 26. 11. 1901 geboren, Seifersdorf No. 47 wohnhaft
38. SUTER Johann, geb. 26. 11. 1901 geboren, Seifersdorf No. 65 wohnhaft
39. GÖTTSCHEW Franz, geb. 5. 1897 geboren, Zwickau, Weidenstrasse 44 wohnhaft
40. KAYMANN Johann, geb. 2. 1901 geboren, Kreuzberg No. 55 wohnhaft
41. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 224 wohnhaft
42. PESTOVNIK Michael, geb. 2. 1901 geboren, Zwickau, bei 49 wohnhaft
43. DANIEL Siegfried, geb. 11. 1901 geboren, Zwickau No. 10 wohnhaft
44. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Kreuzberg, am Hang No. 117 wohnhaft
45. WOLFF Theodor, geb. 19. 12. 1877 geboren, Kreuzberg No. 209 wohnhaft
46. KILIAN Johann, geb. 25. 10. 1908 geboren, Weidenstrasse 89 wohnhaft
47. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
48. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
49. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
50. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft

Objava

V noći sa 15. 4. 1942. u približno 23 sati izvršen je zločin u Orštu Oberberg kod Zwickaua. Žrtva je bio pripadnik Wehrmachta, koji se predstavio kao **Karl LUCKMANN**. Zločin je izvršio pripadnik Wehrmachta **Karl LUCKMANN**. Zločin je izvršio pripadnik Wehrmachta **Karl LUCKMANN**.

1. BEUNK Stanislaus, geb. 7. 11. 1918 geboren, Neumarkt, Vohla, Kreis 18 wohnhaft
2. DOBLINER Franz, geb. 4. 10. 1903 geboren, Neumarkt, Ulrich-Hausgasse 10 wohnhaft
3. MAJONE Johann, geb. 5. 1910 geboren, Dulau No. 158 bei Neumarkt wohnhaft
4. MAJONE Vladimir, geb. 24. 10. 1910 geboren, Neumarkt, Qualitätsweg 8 wohnhaft
5. ZADMANN Franz, geb. 30. 1. 1907 geboren, Neumarkt, Neumarktstr. 13 wohnhaft
6. STUB Josef, geb. 1. 1898 geboren, Neumarkt, Kreuzberggasse 93 wohnhaft
7. ADHARD Johann, geb. 1. 1912 geboren, Siedel 48 wohnhaft
8. HEDERER Paul, geb. 1. 1899 geboren, Kreuzberg am Hang 69 wohnhaft
9. GÖTTSCHEW Franz, geb. 5. 1898 geboren, Finkenweg No. 6 wohnhaft
10. HÄGERL Leopold, geb. 8. 1908 geboren, Zwickau wohnhaft
11. STEPHANOVIC Johann, geb. 1. 1913 geboren, Falkenberg No. 114 wohnhaft
12. STREIBER Johann, geb. 9. 1912 geboren, Hainberg No. 29 wohnhaft
13. KÖNIGSBERG Johann, geb. 9. 1908 geboren, Zwickau wohnhaft
14. KLITZ Andreas, geb. 11. 11. 1899 geboren, Wart No. 212 wohnhaft
15. GÖTTSCHEW Franz, geb. 11. 1899 geboren, Weiden, Finken No. 117 wohnhaft
16. PESTOVNIK Michael, geb. 2. 1901 geboren, Zwickau wohnhaft
17. BENDERER Franz, geb. 31. 1. 1901 geboren, Wart No. 180 wohnhaft
18. ZVAD Radu, geb. 4. 1901 geboren, Wart No. 227 wohnhaft
19. BÄCKELER Adolf, geb. 10. 1898 geboren, Zwickau No. 1 wohnhaft
20. JÄHN Martin, geb. 1. 1901 geboren, Zwickau No. 1 wohnhaft
21. BERTEL Anton, geb. 19. 8. 1901 geboren, Kreuzberg, Falkenberg No. 29 wohnhaft
22. KUT Johann, geb. 19. 8. 1901 geboren, Kreuzberg, am Strand No. 1 wohnhaft
23. ZLATNAR Milan, geb. 11. 9. 1911 geboren, Wart No. 140 wohnhaft
24. GROSS August, geb. 8. 1904 geboren, Kutzsch 57 wohnhaft
25. DOLENC Carl, geb. 2. 9. 1907 geboren, Derschau No. 18 wohnhaft
26. SPRENG Anton, geb. 8. 1901 geboren, Derschau No. 49 wohnhaft
27. KOVAC Franz, geb. 19. 10. 1901 geboren, Oberberg No. 143 wohnhaft
28. BERGMANN Ludwig, geb. 18. 10. 1901 geboren, Zwickau No. 4 wohnhaft
29. HENKE Franz, geb. 1. 1901 geboren, Falkenberg 99 wohnhaft
30. PESTOVNIK Michael, geb. 11. 1. 1901 geboren, Zwickau wohnhaft
31. VILHARNA Gotcha, geb. 10. 10. 1901 geboren, Kutzsch No. 8 wohnhaft
32. BARTHEL Johann, geb. 1. 9. 1904 geboren, Kreuzberg, Götterberggasse 22 wohnhaft
33. DANIEL Siegfried, geb. 11. 1901 geboren, bei Oberberg No. 173 wohnhaft
34. ZAN Josef, geb. 2. 1901 geboren, Kreuzberg, am Hang No. 117 wohnhaft
35. DRONKOWICZ August, geb. 14. 11. 1901 geboren, Kreuzberg, Hainberggasse 11 wohnhaft
36. DOLIC Johann, geb. 11. 11. 1901 geboren, Kutzsch, Kreuzberggasse 51 wohnhaft
37. MEJNER Christian, geb. 26. 11. 1901 geboren, Seifersdorf No. 47 wohnhaft
38. SUTER Johann, geb. 26. 11. 1901 geboren, Seifersdorf No. 65 wohnhaft
39. GÖTTSCHEW Franz, geb. 5. 1897 geboren, Zwickau, Weidenstrasse 44 wohnhaft
40. KAYMANN Johann, geb. 2. 1901 geboren, Kreuzberg No. 55 wohnhaft
41. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 224 wohnhaft
42. PESTOVNIK Michael, geb. 2. 1901 geboren, Zwickau, bei 49 wohnhaft
43. DANIEL Siegfried, geb. 11. 1901 geboren, Zwickau No. 10 wohnhaft
44. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Kreuzberg, am Hang No. 117 wohnhaft
45. WOLFF Theodor, geb. 19. 12. 1877 geboren, Kreuzberg No. 209 wohnhaft
46. KILIAN Johann, geb. 25. 10. 1908 geboren, Weidenstrasse 89 wohnhaft
47. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
48. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
49. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft
50. HILF C. Adolf, geb. 1. 1901 geboren, Wart No. 91 wohnhaft

Der Höhere **ff**- und Polizeiführer im Wehrkreis XVII
gez. **Rösener**
ff-Gruppenführer und Generalleutnant der Polizei

Fotokopija dokumenta br. 158

- 34 Zan Josef, ro . 2 II 1903, sa stanom u Kranju, am Han*
br. 111,
- 35 Okrojsnik Leopold, ro . 14 XI 1905, sa stanom u Jesenkama.
Hirschkogelgasse br. 17,
- 36 Iskra Johann, ro . 11 XII 1914, sa stanom u Koroškoj Beli.
Krainburgergasse.br. 51,
- 37 Mezek Gottfried, ro . 20 X 1912, sa stanom u Zirovnici br. 47,
- 38 Svetina Franz, ro . 28 X 1911, sa stanom u Zirovnici br. 63,
- 39 Robi Paul, ro . 23 IV 1897, sa stanom u Jesenicama, Velde-
serstrasse br. 64,
- 40 Kavalar Marian, ro . 2 II 1915, sa stanom u Javorniku br. 82,
- 41 Frli Paula, ro . 20 I 1919, sa stanom u Stražiš u br. 324,
- 42 Bertonceli Johann, ro . 4 XII 1938, sa stanom u Javorniku
br. 42,
- 43 Smukavec Martin, ro . 26 I 1906, sa stanom u Dobravi br. 10
- 44 Jelene Aleš, ro . 10 X 1913, sa stanom u Javorniku br. 110,
- 45 Wolf Thomas, ro . 19 XII 1877, sa stanom u Javorniku br. 209,
- 46 Oman Johann, ro . 28 X 1908, sa stanom u Blejskoj Dobravi
— Vintgar br. 87,
- 47 Pinter Rudolf, ro . 16 IV 1914, sa stanom u Stražiš u br. 91,
- 48 Hafner Franz, ro . 14 X 1922, sa stanom u Stražiš u br. 59.
- 49 Hafner Maria, ro . 19 I 1895, sa stanom u Stražiš u br. 59,
- 50 Hafner Maria, ro . 29 XI 1914, sa stanom u Stražiš u br. 59

Viši SS i policiski komandant u
XVIII vojnoj oblasti
potp. Rösener
SS grupenfirer i generallajtnant
policije

BR. 159

**TELEGRAM KOMANDANTA GRUPE KARABINJERA U GORICI
OD 19 APRILA 1942 GOD. GRUPI KARABINJERA U LJUBLJANI
O BORBI NA NANOSU¹**

Telegram

grupi karabinjera

u

Ljubljani

Primljeno u 22.30 asova

SS Ljubljana Gr. Gorica

11 88 19 19 10

Br. 69/2 poverljivo AP

Br. 69/2 T. Na dan 18 t. m. u 8.30 asova, kolona od oko 700 ljudi, od kojih 100 kraljevskih karabinjera, sukobila se kod kuće Pistentijevih na Nanosu (Vipava)² sa približno 50 dobro naoružanih ustanika. U sukobu su poginula 4 vojnika, a etvorica ih je ranjeno. Zarobljena su 2 ustanika sa oružjem a 2 su ubijena³. Akcija se nastavlja pod komandom komandanta odbrane Udine. — Komandant grupe, potpukovnik kr. karabinjera Viero.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani (164-seg 72).

² O borbi Vipavske i Pivanske ete na Nanosu vidi dok. br. 63.

³ Vidi dok. br. 63. Italijanski okupatori organizovali su proces pred Specijalnim sudom za zaštitu države u Rimu, gde su, me u ostalima, sudili i nekim partizanima zarobljenim u pomenutim akcijama. Od prisutnih optuženika, 9 drugova su streljali, maloletne osudili na 30 godina zatvora, a u odsutnosti osudili na smrt i narodnog heroja Janka Premrla-Vojka i Karla Masla, komandira Brkinske ete.

164/7-2
109

TELEGRAMMA

BRZOJAVKA

OPERAZIONE DI GRUPPO A UDINE

DA - IZ	No. Svednja brojave	Quali- fica Mista	Parole Sig- nific.	PRESENTATO PREDANA		INDICAZIONI D'UFFICIO SILUZZENPODATEI	RICEVUTO - DOELA		ESISTENTE SVEJILI
				ore obiti	min min.		ore obiti	min min.	

1188 19 1940

5978 880000

N.69/2 S. 18 corrente ore 8,30 colonna circa 700 uomini cui 100 carabinieri reali scontravasi località Casa Pesenti Monte Nanga Vipacco con circa 50 ribelli bene armati punto Durante conflitto cadevano 4 soldati et altri 4 feriti punto Vennero catturati 2 ribelli con armi et altri 2 uccisi. Operazione continua sotto direzione comandante difesa Udine - Comandante Gruppo tenente colonnello carabinieri reali VIERO

Fotokopija dokumenta br. 159

**IZVEŠTAJ ZAMENIKA KOMESARA JAVNE BEZBEDNOSTI
TRŠ ANSKE POKRAJINE OD 20 APRILA 1942 GOD. TRŠ AN-
SKOM PREFEKTU O BORBI NA NANOSU U SLOVENACKOM
PRIMORJU¹**

EKSELENCIJI PREFEKTU

Trst

Od funkcionera Javne bezbednosti koji je upućen u Goricu i Vipavu radi veze sa snagama koje operišu na²... Nanosa, stigao je slede i izveštaj:³

Prema direktnim proveravanjima koja su vršena kako u Gorici tako i u zoni Vipava, situacija se može izložiti na slede i na in:

Prilikom nasilnog izvištanja koje je vršeno u subotu 18 tekućeg⁴, ubijeno je 5, a zarobljeno 7 ustanika, od kojih je jedan teško ranjen i nalazi se u bolnici u Gorici.

U istoj operaciji ubijena su 4 vojnika (jedan pešak, dva bersaljera i jedan alpinac) a druga 4 ranjena, od kojih jedan teško i život mu je u opasnosti.

Ustanička banda za koju se s razlogom može smatrati da je sačinjavaju 55 ili 60 lica⁵, ista je ona banda koja je opljačkala poljoprivredno imanje barona Ecenomo u Prevali, jer su u ustaničkom logoru pronađena dva vola, bicikl, kožni transmisioni kaiš, suhomesnata roba, žito i drugo, sva roba opljačkana sa pomenutog imanja. Od 7 zarobljenih ustanika, dole navedeni su iz Tršanske pokrajine:

1) Vinci (ranije Gustin i) Franc⁶, seljak, sin Franca i pokojne Marije Gustin i, rođen 23-11-1909 u s. Neverki kod Šmihela, blizu Postojne, sa stanom u br. 20;

2) Šrebot Franc, seljak, sin Josipa i pokojne Marije Zafret, rođen 29-XII-1920 u Hrastju kod št. Petra na Krasu, nastanjen u Staroj Sušici br. 3 kod strica Franca Šreбота;

3) Kaluža Karei, seljak, sin pokojne Ivana i Marije Fidel, rođen 24-VI-1911 u Novoj Sušici kod Šmihela, blizu Postojne, sa stanom u br. 23;

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani

¹ Ne itko

* Citava ova rečenica napisana je mastilom.

⁴ O borbi na Nanosu vidi objašnjenje uz dok. br. 63.

⁵ Pivanska i Vipavska eta

• Italijanske fašističke vlasti menjale su nasilnim putem imena Slovenaca u Slovenačkom Primorju.

4) Krešak Josip, kovač, sin pok. Mihaela i Marije Krešak, rođen 12-11-1922 u Novoj Sušici kod Šmihela, blizu Postojne, sa stanom u br. 16;

5) Bele Anton, sin pok. Luke i Frančiške Zorman, rođen 27-V-1913 u Slavinj, nastanjen u Ljubljani — Vodovodna cesta br. 26.

Jutros je na groblju u Gorici, pomoću uhapšenog Vincija, koji je, kao što se čini, spreman da nam se poverava, identifikovano 5 mrtvaca pomoću nadimaka koje im je dao vođa bande, i to su:

1) — Ivo iz provincije Gorica, kuvar bande; sahranjen pod brojem 368.

2) — Kaučič Anton iz Ljubljane, mitraljezac bande, sahranjen pod brojem 369.

3) — Milan, strelac bande, sahranjen pod br. 370.

4) — Türk, mitraljezac bande, sahranjen pod br. 371.

5) — Milko iz provincije Gorica, zamenik komandanta bande, sahranjen pod br. 372.

U ustaničkom logoru pronađen je jedan vojni mitraljez tipa „SIA“, koji je izgleda odnesen sa jednog stalnog vojnog položaja u Gorici kojim pre par meseci, zatim 5 karabina, 7 ručnih bombi i oko 700 metaka za karabin.

Ustaničnici kao znak za raspoznavanje nose jednu crvenu petokraku zvezdu na tamnosivoj osnovi, iznad boja bivše jugoslovenske zastave.

Nasilna izvišnja, koja su vršena od strane oko 1830 vojnika pod njihovim rukovodstvom komandanta armiskog korpusa iz Udina, nastavljaju se bez prekida. Ustaničnici, koji su razbijeni i oskudno snabdeveni hranom, gone u stopu vojnici na padinama Nanosa prema Vipavi.

Danas oko 11 časova poljski radio, dodeljen vojnicima koji se nalaze na koti 857, objavio je da su zarobljena još 2 ustanika, koji su izjavili da među njihovim preostalim drugovima ima mnogo ranjenika.

Vojna komanda će nastaviti operacije izvišnje dok svi ustaničnici ne budu potpuno uništeni ili pohvatani.

Zarobljeni ustaničnici nalaze se već u zatvoru u Gorici, na raspoloženju tamošnje kvesture, koja će sutra otpočeti da vrši prva ispitivanja.

Iako nailazim na znatne poteškoće u održavanju kontakta sa vojnim vlastima, ipak ću na svaki način pokušati da blagovremena dostavljam sve novosti koje iskrsnu tokom izvišnje i ispitivanja, naročito što se tiče provincije Trst.

Trst, 20. IV. 1942.-XX

Zamenik komesara Javne bezbednosti
(potpis ne itak)

BR. 161

OBJAVA NEMA KOG GENERALLAJTNANTA RÖSENER-A OD
I 21 APRILA 1942 GOD. O HAPŠENJU PEDESET PORODICA U
OPSTINAMA JESENICE, JAVORNIK I KOROŠKA BELA¹

O G L A S

Pored ve ranije objavljenog pogubljenja 50 komunista, kao
dalje mere odmazde za podmukle komunisti ke atentate na pret-
sednika opštine Jesenice

Karla Luckmann-a

i folksdoj era

Jakelja Andreas-a

iz Koroške Bele

uhapšeno je 50 porodica sa podru ja opština Jesenice, Javornik i
Koroška Bela. Uhapšeni su isklju ivo rodbina komunisti kih ban-
dita, koji su odbegli, i, kako je dokazano, ve godinama komunisti ki
nastrojena lica.

U slu aju ako bi se desila nova komunisti ka ubistva i atentati
na podru ju ovih opština, uhapšene porodice bi e iseljene, odnosno
protiv njih e se preduzeti još oštrije mere.

Viši SS i policiski komandant u
XVIII vojnoj oblasti

potp. Rösener

SS grupenfirer i generallajtnant
policije

¹ Original, na slovena kom i nema kom jeziku, nalazi se u arhivi
Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

BR. 162

IZVEŠTAJ KOMESARA U OPŠTINI SELA PRI KAMNIKU OD 21 APRILA 1942 GOD. ZEMALJSKOM VE U OKRUGA KAMNIK O PARTIZANSKOJ AKCIJI NA AUTO NEMA KOG TONFILMA I O UNIŠTENJU MOSTA U PODHRUŠKI, U TUHINJSKOJ DOLINI-

Opštinska uprava
Sela kod Kamnika
Br. 392

Sela, 24 aprila 1942 god.

Zemaljskom ve u zemaljskog okruga u Kamniku
i ispostavi ureda državne propagande

na **Bledu**

Odnosi se: na sedmodnevni izveštaj.

Podnosim slede i sedmodnevni izveštaj:

III. Narožite napomene: Za vreme noći od 20 na 21 i od 21 na 22 tek. meseca, komunisti u ovoj opštini stupili su u akciju i izvršili razne zločine. Ove bande su 21-og u 1 čas i 30 minuta, u s. Sela, zapalile auto tonfilma, koji je u to vreme stajao na putu; isti je potpuno izgoreo². Te iste bande opet su istog dana, od 23 do 24 časa u Podhruški, preteterisale drumski most, potom tu nanele svežnjeve drva i zapalile ga. Sem toga, one su poskidale sve opštinske i mesne table sa natpisima, kao i sve plakate, i bacile u vatru.

U ovim zločinima delima sarađivalo je 48 komunista. Svi su bili naoružani mitraljezima i puškama. Posle uništenja mosta i svih predmeta koje su tamo dovukli, komunisti su, u zbijenom stroju, odmaršovali drumom prema Zgornjem Tuhinju, pevaju i pesmu „Hej Sloveni“. Bili su odeveni u razne uniforme.

Alois Steklassa
opštinski komesar

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Akciju je izvršila grupa boraca Kamničke ete.

BR. 163

OBJAVA VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU I KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOGR KOPRUSA OD 24 APRILA 1942 GOD. O STRELJANJU TALACA¹

**VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
I
KOMANDANT XI ARMISKOGR KOPRUSA,**

obzirom da se na teritoriji pokrajine još uvek pojavljuju svirepi zloini od strane ubica u službi komunizma i

smatraju i da je neodložno potrebno da se takve zloine pojavje uguše svim sredstvima u cilju zaštite i odbrane javnog reda i mirnog života stanovništva,

daju na **znanje:**

Ako se, od danas pa dalje, izvrši još kakvo ubistvo ili pokušaj ubistva protiv pripadnika oružanih snaga, policiskog kora ili državne vlasti, italijanskih državljana ili slovena kih civilnih lica koja, bilo kako, verno sara uju sa vlastima i pokoravaju se njihovim naređenjima, kao i protiv državljana drugih, savezni kih i prijateljskih država,

bi e, u slučaju da se utvrde — po pitanju gore pomenutih zlodela — pobude politike prirode ili bilo kakve štete ugledu države i ako se 48 sati posle zloina kog ina ne na u krivci, streljana — po mogućnosti u mestu gde se zloinstvo izvršilo — lica za koja se utvrdilo da su pristalice komunizma ili je utvrđeno da potpomažu delatnost protiv državnih vlasti.

Obim represalija odredi se u srazmeri sa težinom izvršenog zloinstva i objavi se plakatom.

Ljubljana, 24 aprila 1942-XX

General, komandant
XI armiskog korpUSA
Mario Robotti

Visoki komesar
za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

Objavljeno putem plakata i u dnevnim listovima Ljubljanske pokrajine.

BR. 164

PROGLAS VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU I KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 28 APRILA 1942 GOD. O STRELJANJU TALACA POVODOM PARTIZANSKOG NAPADA NA VOJNI VOZ KOD RADOHOVE VASI¹

**VISOKI KOMESAR
za Ljubljansku pokrajinu**

i

**KOMANDANT
XI armiskog korpusa**

O b j a v l j u j u :

No u 26 aprila, banda ustani kih komunista izdajni ki je pucala u Radohovoj Vasi na naš vojni voz, ubila dva vojnika i ranila ostale².

Pošto je prošlo 48 sati, a nisu prona eni oni koji su izvršili zločin, bilo je odre eno da se. radi izvršenja odredbi proglosa od 24 aprila, strelja 6 lica sigurno krivih za komunisti ku delatnost.

Presuda je izvršena danas u 8 asova.

Ljubljana, 28 aprila 1942-XX

**Visoki komesar za
Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli**

**General, komandant
XI armiskog korpusa
Mario Robotti**

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Napad na vojni voz kod Radohove Vasi izvršila je Druga grupa slovena kih partizanskih odreda 26 aprila 1942 god., uve e. Tom prilikom ranjena su etiri italijanska vojnika, od kojih dva teško.

Streljani su slede i drugovi: Franc Majcen iz Mokronoga, Franc 2lajpah iz Mokronoga, Franc Kodri iz Mokronoga, Janez Kramar iz Trži a, Nikola Tatalovi iz Ljubljane i Franc Turnšek iz Ljubljane (podaci: ONO Sentvid kod Sti ne).

Prema podacima Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani, tako e na osnovu objave o streljanju talaca (dok. br. 163), Italijani su streljali u Ljubljani, na vojnom strelištu, 1 maja 1942 god., Ernesta Eipperera, iz Ljubljane i Mirka Gašperina, iz Ljubljane.

BR. 165

**SAOPŠTENJE KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKO
KORPUSA OD 29 APRILA 1942 GOD. O PROGLAŠENJU VAN-
REDNOG STANJA U NEKIM PREDELIMA LJUBLJANSKE PO-
KRAJINE¹**

Fonogram

V. P. 46—29 IV 1942-XX

Od komande XI armiskog korpusa
Visokom komesaru za Ljubljansku pokrajinu
02/3356 op.

U vezi s usmenim sporazumom postignutim danas ujutru izme u
na elnika štaba XI armiskog korpusa i pretstavnika Visokog kome-
sara za Ljubljansku pokrajinu, javljam da e danas biti objavljen
proglas kojim se-od današnjeg dana uvodi vanredno stanje u zoni
izme u opštine Sodražica, Loški Potok, Ko evska Reka, Fara,
Mozelj, Ribnica, Dolenja Vas, Ko evje i okolina, i u zoni izme u
opštine Draga i njenih zaselaka, sve do abra, opštine Stari Log i
njenih zaselaka, sve do sela Hinje.

General Robott
M~

Za ta nost prepisa
na elnik štaba, pukovnik
— A. Gallo —
Gallo

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.
¹ Paraf Marja-a Robotti-a

BR. 166

SAOPŠTENJE KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA OD 3 MAJA 1942 GOD. O GRUPISANJU PARTIZANSKIH
JEDINICA I PROGLAŠENJU VANREDNOG STANJA U NEKIM
PREDELIMA LJUBLJANSKE POKRAJINE¹

Ru ni fonogram

Hitno
poverljivo
V. P. 46, 3 maja 1942-XX

Od komande XI armiskog korpusa
Visokom komesaru za Ljubljansku pokrajinu

02/3477. Iz raznih se obaveštajnih izvora javljaju i potvrđuju ve-
sti o grupisanju znatnih bandi ustanika ija bi namera bila da kon-
centrisano deluju izvana prema Ljubljani. Prema poslednjim ve-
stima, na Pogledu i južno od Ljubljane sakupilo se oko 14.000 par-
tizana.²

U vezi s time naredio sam da moje trupe danas o iste, jedno-
vremenom akcijom, slede e zone:

Molnik — Pogled; Poljane — Loški Potok; Ko evje — Ribnica.
Još sam naredio da se isto kao i u zoni južno od Ko evja proglasi
vanredno stanje i na teritoriji slede ih opština i sela:

Orije (UK—DH) — Podmolnik — Podlipoglav (US—DH) —
Ipavec (VH—DH) — Selo — Lipoglav (VH—DE) — Rep e (US—DE)
— Pleše.

(M. P.)

General Robotti

Za ta nost prepisa
na elnik štaba, pukovnik.
— Annibale Gallo —
Gallo

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Broj partizana je preteran; on izražava pani an strah Italijana
uo i partizanske ofanzive u Ljubljanskoj pokrajini.

BR. 167

IZVEŠTAJ VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU EMILIJA GRAZIOLI-A OD 8 MAJA 1942 GOD. ITALIJANSKOM MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O POLITIČKOJ I VOJNOJ SITUACIJI U POKRAJINI¹

Predmet: Vojno-politička
situacija pokrajine.

Poverljivo — Dupli omot
8-V-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Kabinet

i na znanje:

GEN. UPRAVI JAVNE BEZBEDNOSTI

792

Rim

U cilju tačnog izlaganja događaja, kako bi se iskustvo moglo koristiti u budućnosti, a ne u cilju nekorisnih i neumesnih optuživanja, saopštavam sledeće:

1. Izvršenje plana „Primavera“ koje je naredila komanda Druge armije, a o čemu se spominje u mojim izveštajima br. 476/7 pov. i 501/2 pov. od 20-og, odnosno 24-og marta t. g.², dalo je više nego nepovoljne rezultate, koje sam ja izložio u pomenutim aktima i usmeno ponovo potvrdio, i to:

a) Ispuštena je iz ruku „vlast“ nad teritorijom i onemogućena zaštita stanovništva i, prema tome, ukočen je administrativni i ekonomski život u više nego jednoj trećini pokrajine.

b) Data je ustanicima široka mogućnost da u napuštenim krajevima stvaraju uporišta za odmaranje, nabavljanje namirnica, prisilno regrutovanje ljudstva, a pored toga, samim bandama je omogućeno gotovo nesmetano kretanje i pružene sve mogućnosti da se skupe u velike formacije i vrše određene važnije akcije.

c) Inicijativa je prepuštena isključivo ustanicima, kojima je omogućeno da nesmetano biraju datum, mesto i način operisanja protiv nas.

d) Znatno je opao naš prestiž i velika je neizvesnost u pogledu efikasnosti i borbenosti jedinica.

2) Ustvari, odbranbeni objekti, izgrađeni na periferiji garnizona, na samim zgradama vojnih sedišta, u ovom glavnom mestu

¹ Original, u rukopisu, u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

* Vidi primedbu br. 3 uz dok. br. 150.

i u raznim centrima, stvorili su kod trupa, u ve ini slu ajeva, jedan isklju ivo „odbranbeni" stav. Ova naglo stvorena odluka, nastala precenjivanjem neprijatelja, izazvala je neko „nervozno" stanje, koje se esto izražava na na in koji sigurno nije u skladu sa duhom naših slavnih oružanih snaga.

3) Hrvatska granica, na koju sam viie puta skretao pažnju vojnih vlasti, kao što se vidi iz mog akta br. 117/M/l od 3 marta t. g., ostala je prakti no skoro nezašti ena, jer je nadgledaju isklju ivo jedinice kr. finansiske straže i grani na milicija, koje su upu ene tamo na moj zahtev, posle povla enja sa nema ke granice — u ja ini od oko 1000 ljudi, na dužini od 160 km.

Kao što je javljeno, kad se pojavila opasnost od uvla enja ustanika sa hrvatske teritorije, najvažniji vojni garnizoni bili su odmah povu eni u dubinu od 30—40 km, ostavljaju i nezašti ena i izložena opasnosti mala bo na odeljenja kr. karabinjera, kr. finansiske straže i grani ne milicije.

Vojne vlasti su javile da nisu dobile traženu snagu (oko 5000 ljudi) koju bi rasporedile na istoj granici.

Sa hrvatske teritorije ustani ke grupe bez ikakve smetnje produžavaju sa uvla enjem na teritoriju ove pokrajine i postepeno e predstavljati sve ozbiljniju opasnost za uznemirivanje naših jedinica.

4) Pošto se pokazalo da je primenjeni „sistem" pogrešan i da je prouzrokovao i mnogo gubitaka, potrebno ga je promeniti, ne ekaju i još ve e štete, i to na slede i na in:

a) Boriti se protiv ustanika primenjuju i njihove vlastite „metode" ili ta nije „gerilski rat" koji e voditi pokretljive i dobro naružane jedinice koje su sposobne da bar osam dana krstare šumom ne brinu i se za povratak u sedište.

b) Pove ati broj garnizona, koji ne treba da budu suviše veliki s ciljem da se ovlada doti nim mestima i obrazuju uporišta za jedinice u nasilnom izvi anju, koje e ujedno vršiti funkciju „zvona za uzbunu" i funkciju obaveštajnih centara.

c) Kad se stupi u kontakt sa ustanicima, ne treba ga gubiti sve dok se isti potpuno ne unište, niti se zadovoljavati malim uspesima koji ne mogu rešiti situaciju.

d) Uspostaviti pre ašnje stanje na hrvatskoj granici da bi se spre ila dalja uvla enja, i proterati preko granice, ili, po mogu stvu, uništiti ustanike koji sii upali na teritoriju. Obrazovati na svaki na in, i to odmah, jednu liniju koja e zadržavati ta uvla enja.

Za taj cilj bila bi dovoljna snaga XI armiskog korpusa, iako je ista sada smanjena na oko 40.000 ljudi, zajedno sa postoje im policijskim snagama i sa poja anjima za koja je javljeno da su upu ena. Potrebna je, me utim, odlu nost pri njihovoj upotrebi i sloboda akcije.

Pored toga, treba još imati u vidu da vojne vlasti ne raspolažu nijednim tenkom ili oklopnim automobilom, da su ta sredstva potrebna za nadgledanje komunikacija i zaštitu auto-kolona i da su sredstva za vezu, automatska oružja i motorna vozila uopšte neispravna.

Visoki komesar

BR. 168

OBAVEŠTENJE GLAVNE KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA U RIMU OD 9 MAJA 1942 GOD. O POJAVI ZASTAVA NARODNOOSLOBODILA KOŠ POKRETA U SLOVENACKOM PRIMORJU I O POTREBI OPREZNOSTI PRILIKOM NJIHOVOG SKIDANJA¹

55

pov. 7—12

GLAVNA KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA

I

Odeljenje službi

Br. prot 30/15

Rim, 9 maja 1942-XX

Predmet: Aktivnost ustanika
u Juliskoj Krajini

Adrese izostavljene

1) Na dan 1 maja o. g. jedan karabinjer i jedan fašista, skidaju i nekoliko bivših jugoslovenskih zastava sa komunisti kom crvenom zvezdom, izvešanih na drve u zaseocima Škrbina i Volji Kamen (Gorica), ranjeni su od eksplozije jedne mine, ali ne teško.

Ova mina — punjena običnim barutom — bila je vezana električnom žicom za koplje zastave i eksplodirala je u trenutku kad je zastava skidana.

2) Ovo se javlja radi znanja i da bi potinjeni vojnici, razmešteni u Juliskoj Krajini o tome vodili računa prilikom uklanjanja amblema i drugih predmeta koje ostave ustanici, naročito ako su namerno upadljivi, imaju i tako u vidu da bi se ustanici mogli koristiti i minama veoma lako.

General armiskog korpusa,
glavni komandant,
potpisan: Reno Gambelli

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. Komanda karabinjera Jedanaestog armiskog korpusa poslala je akt, u prepisu, svim potinjenim jedinicama.

**IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U ZAGORJU OD 9 MAJA
1942 GOD. O NAPADU PRVOG ŠTAJERSKOG PARTIZANSKOG
BATALJONA NA ŽELEZNI KU PRUGU BLIZU ZAGORJA I
RUDNI KU ŽICANU ŽELEZNICU¹**

ZANDARMERISKA STANICA ZAGORJE, OKRUG TRBOVLJE,
DONJA ŠTAJERSKA

Br. dn. 683

Zagorje, 9 maja 1942 god.

DRŽAVNOJ TAJNOJ POLICIJI, EKSPozITURA

u Trbovlju

Predmet: Atentat eksplozivom na železni ku
prugu i ži anu železnicu u Zagorju.

9 V 1942 god. u 0,0 asova izvršen je atentat eksplozivom na železni ku prugu Zagorje—Sava², izme u 389 km i 389/01, oko "i^xfa km udaljeno od stanice Zagorje. Na koloseku pravca Zagorje—Sava, na desnoj tra nici u sredini šine, duge 15 metara, razoren je eksplozivom komad šine od 30 cm. Oko 20 metara dalje od ovog mesta, na jednoj drugoj šini, bilo je, isto tako, pri vrš eno jedno eksplozivno punjenje, koje pak nije eksplodiralo.

Eksploziv je bio pri vrš en na spojnica ma šina, izme u glave šine i postolja. Eksplozivno punjenje, koje nije eksplodiralo odstranila je i odnela železni ka policija iz Zidanog Mosta.

Ljudski životi nisu ovim atentatom bili neposredno ugroženi. Materijalna šteta iznosi oko 800 RM. Saobra aj se mogao uspostaviti ponovo 9 V 1942 u 8 asova.

9 V 1942, oko 0,30 asova, izvršena su 3 atentata eksplozivom na dva stuba ži ane železnice rudnika uglja u Zagorju, i to u blizini istovarne stanice Cilenca. Stubovi nose brojeve 22 i 23 i na svakom su bila pri vrš ena po dva eksplozivna punjenja. Jedno eksplozivno punjenje na stubu br. 23 nije eksplodiralo i uklonjeno je. U vreme eksplozije na istovarnoj stanici Cilenca stajala su dva stražara rudni ke zaštite Zagorje, na koje je pucano iz mitraljeza i, verovatno, iz pištolja. Oba stražara odgovorila su vatrom od 5 do 8 minuta, posle ega su se banditi udaljili. Prema podacima stražara, jedan od bandita verovatno je pogo en, jer su se uli jauci.

Eksplozivno punjenje sa stuba br. 23, koje nije eksplodiralo, uklonili su rudni ki stražari i predali patroli zaštitne policije koja je stigla na mesto atentata. Eksplozivno punjenje, koje je policija

¹ Original u arhivi Muzeia narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 123.

uklonila, sastoji se iz dvaju komada eksploziva velicine 8X5X4 cm, sa eksplozivnim upaljačem i vrpcom za paljenje. Eksplozivno punjenje je spakovano u pergamentnu hartiju i zavezano vrpcom.

Uklonjeni eksploziv težio je oko 20 dkg. Materijalna šteta od eksplozije ceni se na 250 RM. Iako su oba stuba oštećena, pogon žičane železnice nije bio prekinut.

Istraga zaštitne policije, pol. bat. 72/2 u Zagorju, koja se odmah pojavila na licu mesta u svrhu gonjenja atentatora nije dosada dala nikakvih rezultata. Ispitivanja se nastavljaju, i pozitivni rezultat biće naknadno saopšten.

Komandir stanice
Strauch
žand. nared.

ZANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE	
Uloženo	
knjiženo	11 maja 1942
Dn. br.	1014 p r i l o g a
B. Hirschhofer	

BR. 170

NARE ENJE KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA OD 10 MAJA 1942 GOD. O PREDUZIMANJU MERA ZA
ODBRÀNU LJUBLJANE¹

OM
KOPIJA

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

OPERATIVNO ODELJENJE

V. p. 46, 10 maj 1942-XX

Br. 02/3744 op.

Predmet: Odbrana Ljubljane. —

KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI
DI SARDEGNA"
KOMANDI INŽINJERIJE IX ARMISKOG
KORPUSÀ

i na znanje:

VISOKOM KOMESARIJATU ZÀ LJUBLJANSKU
POKRAJINU
KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE „ISONZO"
KOMANDI GRANI NE STRAŽE XI ARMISKOG
KORPUSA

S obzirom na mogu e pogoršanje situacije, želim da se odmah
obrazuje jedna komisija pod predsedništvom komandanta ljubljans-
skog garnizona, ili umesto njega, pod predsedništvom jednog oficira
u inu generala, jednog lana kojeg e Visoki komesarijat izvoleti
da odredi i pukovnika Notarija, komandanta inžinjerije XI aimiskog
korpusa.

Ova komisija treba, po ev od ponedeljka 11 t. m., da prou i
mere za odbranu varoši pod slede om pretpostavkom: „Napad parti-
zanskih snaga na Ljubljanu i jednovremeni ustanak komunisti kih
elemenata u unutrašnjosti grada (peta kolona)."

Pomenuta studija treba da bude detaljna i potpuna, a pre svega
takva da bude odmah prakti no primenljiva i to sa brzinom koju
situacija zahteva.

U vezi s tim upozoravam, da svi radovi i pripreme svih vrsta
moraju otpo eti istovremeno sa razvitkom prou avanja, kako bi
mogli biti dovršeni, posle dovršenja same studije, u što kra em
vremenu.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

CMs
COPIA

COMANDO XI CORPO D'ARMATA

UFFICIO OPERAZIONI P.M.46, 10 maggio 1942/XX
N.02/3744 op.
Oggetto: Difesa della città di Lubiana.-

AL COMANDO DIVISIONE FANTERIA "GRANATIERI DI SARDEGNA"
AL COMANDO GENIO IX CORPO D'ARMATA

e per conoscenza:

ALL'ALTO COMISSARIATO PER LA PROVINCIA DI LUBIANA
AL COMANDO DELLA DIVISIONE FANTERIA "ISOVZO"
AL COMANDO GUARDIA ALLA FRONTIERA XI CORPO D'ARMATA

In vista dei possibili aggravamenti della situazione, desidero che sia subito costituita una Commissione presieduta dal Comandante del Presidio di Lubiana, od in sua vece da un ufficiale generale, da un membro dell'Alto Commissariato vorrà compiacersi di designare e dal col. Notari, Comandante del Genio dell'XI Corpo d'armata.

Questa Commissione deve iniziare da lunedì il corrente lo studio per l'applicazione dei provvedimenti di difesa per la città in base al seguente supposto: "attacco in forze dei partigiani contro Lubiana e contemporanea insurrezione degli elementi comunisti all'interno della città (5ª Colonna)."

Lo studio in parola deve essere dettagliato e con lesto, e soprattutto deve essere tale da poter consentire la sua pratica attuazione subito e con tutta la rapidità che le contingenze richiedono.

A questo riguardo preciso che i lavori e gli apprestamenti, di qualunque genere siano, dovranno essere messi in opera anche contemporaneamente allo svolgimento dello studio si che il loro completamento segua a brevi sime distanza la fine dello studio stesso.

Nella esecuzione dello studio e dei relativi lavori si terrà presente che nessun ostacolo, per quanto possa apparire delicato, dovrà trattenere la Commissione quando ciò si rilevi indispensabile al raggiungimento dello scopo.

IL GENERALE DI CORPO D'ARMATA
COMANDANTE
F.to Mario Bobotti

F.c.c.
IL COLONNELLO CAPO DI S.M.
F.to ANNIBALE Galle

F.c.c.
IL CAPO DELLA SEGRETERIA
(Dott. Pillirone)

Prilikom prouavanja i izvršavanja odgovaraju ih radova, imati u vidu da komisija ne sme stati ni pred kakvom, bilo i delikatnom, preprekom, ako se pokaže da je ovo neophodno za postizanje cilja.

General armiskog korpusa,
komandant

Potpisan Mario Robotti

Za ta nost prepisa:

Na elnik štaba

pukovnik

— Annibale Gallo —

Za ta an prepis:

Sef sekretarijata

(Dr Pillirone)

Pillirone

BR. 171

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA" OD 10 MAJA 1942 GOD. KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA O BORBI NA HRIBU¹

NAJHITNIJE

Br. 7608 op. prot.

V. p. 84, 10 maj 1942-XX

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA"

Odeljenje na elnika štaba

Sekcija za operacije i službe

- Predmet: Napad na logor kod Skodlara.

Komanda XI armiskog korpusa štab Operativno odeljenje		
Datum prijema	11 maj 1942-XX	
Br. 3769	Kategor. m	Vrsta 12

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA

Vojna pošta 46

Veza: akt 7506/op. od 8 maja

Dalja proveravanja su omogu ila da se ustanovi slede e:

Na dan 7 t. m. u 5 asova, posle pokreta izvršenih u savršenom redu i tišini, sve jedinice su zauzele dodeljene im položaje, zaokružuju i tako zonu gde je trebalo da se nalazi glavni logor. U 5.45 asova mobilna grupa Drugog grenadirskog puka otpo ela je napad u dve kolone.¹

U 6.30 asova desna kolona uspela je da stupi u dodir sa ustanicima i odmah je otvorila vatru, na koju su ustanici odgovorili mitraljezima, smeštenim na višim položajima².

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

* Po etkom maja u Polhograjskim Dolomitima bile su slede e partizanske jedinice: Horjulska eta i školski logor, formiran po nare enju Glavnog štaba, koji je brojao oko 170 boraca od kojih 40 nenaoružanih. Imali su 4 puškomitraljeza.

Italijani su 7 maja ujutro po eli sa napadom prema partizanskim položajima Klju —Skodlar—Hrib. u sastavu: mobilna grupa Drugog puka

Dok je pristizala i druga kolona, jedan vod desne kolone, odvažnom obilaznom akcijom, uspeo je da zauzme položaj koji su držali banditi, a ovi su se prebacili na viši položaj, još više unazad.

Mobilna grupa Drugog grenadirskog puka zapoela je zatim napad na ovaj drugi položaj, zaobišavši ga sa leve strane.

Napad je bio naporan i težak od samog početka, usled prirode terena, iznenadnog stupanja u akciju novih mitraljeza i nadmošnosti neprijateljskog položaja.

Tek posle podne, posle upotrebe minobaca i jednog topa kal. 65/17, ija efikasnost beše znatno ograničena šumom, položaj je mogao biti osvojen.

Ostale neprijateljske snage, prinuđene da se povuku, naglo su izmakle, iskorišćujući i teren. Grenadiri ih nisu mogli dostići, iako su odmah prešli u gonjenje.

Pukovnik Latini, posle učestvovanja u zauzimanju položaja, stigao je, sa jednim delom mobilne grupe, u Dvor (gde su stajali automobili) istim putem kojim su ranije prošli ustanici.

Puk. Polverosi, sa ostalim ljudstvom i sa zaplenjenim materijalom, uputio se prema Belici, pošto je, primetivši na udaljenju male grupe ustanika u bekstvu, otvorio na njih vatru mitraljeskim rafalima.

Dok se kolona Latini vraćala, kolona Polverosi, stigavši u Belicu pred mrak, odlučila je da se zaustavi u selu, iz koga je više puta u toku noći otvarala vatru na ustanike koji su kružili oko-

sa jednim vodom mitraljezaca, topom 65/17 i bacačima mina 81, manevarska jedinica Drugog bataljona Prvog puka, sastavljena iz jedne čete strelaca, jednog voda strelaca i jednog voda mitraljezaca, i jedan bataljon granične straže. Partizanske jedinice uspešno su odbile italijanski napad na položaje Ključa. Uveče, partizanske jedinice povukle su se na nove položaje.

Jednu italijansku kolonu, koja se prebacila do sela Dvor, kada se ukrcavala u kamione, napale su partizanske jedinice, a na padinama ispod sela Hruševa, na drumu Dvor—Ljubljana, istu kolonu je napao odred Narodne zaštite iz okolnih sela, u kojima su bili 30 ljudi naoružanih sa 13 pušaka, 2 mitraljeza i 1 puškomitraljezom. Otvorivši dobro organizovanu vatru na italijansku kolonu po dubini, naneli su neprijatelju vrlo velike gubitke (vidi dok. br. 175). Poginuo je komandant italijanske kolone pukovnik Latini.

Pobeda Narodne zaštite iz Hruševa jedna je od najvećih pobeda odeljenja Narodne zaštite i jako je odjeknula kako u okupatorskim redovima tako i kod stanovništva, a njen značaj utoliko je važniji što se borba vodila u neposrednoj blizini Ljubljane (podaci: ital. depeša u vezi sa ovom borbom i izjave učesnika).

Posle ovih borbi, usled jakog pritiska od strane Italijana, partizanske jedinice prebacile su se na sektor Kožljeka, i u estvovale u borbama oko Iga. Vratile su se na svoj sektor 30 maja.

linom, onemogu avaju i im svla enje mrtvih i ranjenih.

Kao što je poznato, dobivši vest o napadu na kolonu Latini, ppuk. Carignani je alarmirao i sakupio sve raspoloživo ljudstvo Drugog grenadirskog puka (oko 700 ljudi) i pošao u Dobrovu, gde se utvrdio za odbranu. Odmah je detaširao jedinice, koje su u toku cele noći, duž puta za Belicu, držale neprijatelja na odstojanju. Tako su spaseni jedan oficir i jedan podoficir, obojica ranjeni.

U zoru 8. t. m. stigla je mobilna grupa Prvog grenadirskog puka, koja je odmah posela Gradišće i Veliki Vrh, u cilju zatvaranja dobrovskog tesnaca uz zaštitu jedne baterije Trinaestog artiljeriskog puka, koja je stigla oko 7.30. i rasporedila se u blizini Stranske [Vasi],

U 7.30. asova, Drugi grenadirski puk zauzeo je kotu 639 i stigao do Zadela. Međutim stigla je vest da se kolona Polverosi zabarikadirala u naselju Belica.

Ljudstvo treće grupe Polverosi, sa kojom je Carignani stupio docnije u vezu, izvijestilo je iz Belice okolni predeo.

Sa više uzastopnih autokolona, zaštiti enih sa posednutog grebena, kao i vatrenim naletima baterije 75/27, preduzete su mere da se u međuvremenu izvuku leševi koji su ležali na putu — međukojima i leš pukovnika Latinija — i 11 ranjenika.

Grupa Carignani, obrazovavši defanzivni bok u Zadelu i vrsto zauzevši Veterni Hrib, otišla je u Belicu i uspostavila, tako oko podne, stvarnu vezu sa kolonom Polverosi.

Da bi se omogućilo izvlačenje materijala koji je bio u Belici i motornih vozila koja su ostala duž puta zajedno sa automobilom pukovnika Latinija, preduzete su mere:

- da se posednu visovi koji sa juga dominiraju putem Belica — Dobrova, radi zaštite pokreta duž puta;
- da se u Belicu uputi jedna autokolona sa brojnim motornim kolima i jakom pratnjom;
- da se pokret ove autokolone koordinira sa vatrom baterije 75 iz Dobrove i jednog topa 65/17, postavljenog na k. 609, koje je dejstvo upravljeno na ustanike grupe koje su primene na uzvišenjima severno od puta.

Jedna jedinica mobilne grupe Drugog grenadirskog puka, u jednom docnijem napadu na kosu Zadel (TP—DL), uništila je dva napuštena ustanička logora.

U toku izvlačenja zone ubijena su još tri ustanika, kojima su oduzete puške. Pronađeni su još leš starijeg kaplara iz Prvog grenadirskog puka, koji je poginuo u napadu dan ranije.

Dosada utvrđeni gubici, zajedno sa već saopštenim, iznose:

- 32 mrtva, od kojih 2 oficira;

—• 78 ranjenih, od kojih 6 oficira.

Nedostaju još podaci za tri grenadira.

Naknadno u dostaviti pojedina ne predloge o nagraivanju za izvršena hrabra dela.

(M. P.)

Diviziski general,
komandant
(Taddeo Orlando)
Taddeo Orlando

BR. 172

PROGLAS VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU I KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 11 MAJA 1942 GOD. O STRELJANJU 10 TALACA U LJUBLJANI¹

VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
i
KOMANDANT XI ARMISKOG KORPUSA

Na osnovu proglasa od 24 aprila 1942-XX

STAVLJAJU DO ZNANJA:

Dana 7 maja t. g. u mestu Srednja Vas naoružani komunisti su mu ki napali jedan automobil, ugrabilj i ubili italijanskog građanina, profesora Nano i jednog Slovenca.

Na osnovu uputstava iz proglasa od 24 aprila t. g., pošto je istekao propisani rok a nisu pronaeni izvršioi zločina, nareeno je da se strelja 10 lica za koja je utvrjeno da su odgovorna za terorističku i komunističku delatnost².

Streljanje je izvršeno danas u 8 asova.

Ljubljana, 11 maja 1942-XX.

General komandant
XI armiskog korpusa
Mario Robotti

Visoki komesar
za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

¹ Originad u Muzeju narodnog osloboenja u Ljubljani.

* Tom prilikom bili su streljani: Ignacij Gregori . iz Ambrusa, Rudolf Rotar, iz Broda (Smihel), Nedeljko Ždralovi , iz Prijedora, Viktor Rotar, iz Broda (Smihel), Ivan Fric, iz Ljubljane, Rafael Zakrajšek, iz Ljubljane, profesor Josip Šeško, iz Slovenske Vasi, Ferdinand Komarc, iz Ljubljane, Anton Jakli , iz Poznikova i Jernej Gašperši , iz Zadvara. Streljali su ih na vojnom strelištu u Ljubljani.

BR. 173

PROGLAS VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU I KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 12 MAJA 1942. GOD. O STRELJANJU 9 TALACA U LJUBLJANI¹

**VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
i
KOMANDANT XI ARMISKOG KORPUSA**

Na osnovu proglasa od 24 aprila 1942-XX

STAVLJAJU DO ZNANJA:

Na uo i 6 maja t. g., naoružani komunisti su ugrabili u mestu Bistrici 7 slovena kih civila, od kojih su 3 na ena mrtva.

Slede e no i teroristi su ubili na teritoriji Rovta jednu ženu koja je odbila da se pridruži njihovoj zlo ina koj delatnosti².

Dana 8 teku eg ustani ki elementi su u blizini Zagradeca mu ki napali jedan autobus koji vrši javnu službu i ubili jednog karabinjera i jednog Slovenca.

Istog dana, nekoliko komunista, koji su upali u jednu radionicu, oštetili su strojeve i, prete i oružjem, naredili radnicima da napuste posao.

Na osnovu uputstava iz proglasa od 24 aprila t. g., pošto je istekao propisani rok a nisu prona eni izvršio ci gore navedenih zlo ina, nare eno je da se strelja 9 lica za koja je utvr eno da su odgovorna za teroristi ku i komunisti ku delatnost³.

Streljanje je izvršeno danas u 6.30 asova.

Ljubljana, 12 maja 1942-XX

General, komandant
XI armiskog korpusa
Mario Robotti

Visoki komesar
za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

² U stvari, ova žena je radila za italijanske vlasti.

³ Streljani su slede i drugovi: Viktor Kerin, iz Križa, Rudolf Graši . iz Kranja, Rudolf Sigulin, iz Trsta, Alojzij Puterle, iz Ljubljane, Anton Stražišar, iz Stražiš a. Peter Kogoj, iz Podmeleca, Florjan Gorniršek, iz Vitovlja, Zorko Zivec, iz Ljubljane i Boštjan Pretnar, iz Trži a. Streljali su ih na vojnom strelištu u Ljubljani.

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA DONJU
ŠTAJERSKU OD 13 MAJA 1942 GOD. O STRELJANJU DVADESET
TALACA U MARIBORU¹

O B J A V A

Naoružane komunisti ke bande ponovo su podlo ubile jednog
lana vermanšafta štajerskog hajmatbunda i potpuno oplja kale
imanje jednog rodoljubivog seljaka.

13 maja 1942, zbog potpomaganja ovih bandi, streljani su sle-
de i komunisti ki z l o i n c i :

Johann Bergletz, rod. 14. oktobra 1912, rudar i limar, Trbovlje-
Retje br. 4,

Leopold Kozmel, rod. 15 novembra 1912, molerski pomo nik,
nestalnog boravišta,

Heinrich Sinkowitsch, rod. 1 jula 1912, poštanski inovnik, Celje,
Schmuckgasse br. 11,

Stanislaus Prislán, rod. 3 septembra 1906, stolar, Smarjeta br. 34,
okrug Celje,

Alois Joger, rod. 16 juna 1885, seljak, Podlipovica br. 14, okrug
Trbovlje,

Josef Joger, rod. 1 novembra 1917, selja ki sin, Podlipovica
br. 14 , okrug Trbovlje,

Franz Joger, rod.- 26 novembra, 1919, selja ki sin, Podlipovica
br. 14, okrug Trbovlje,

Franz Maroch, rod. 1 aprila 1918, bravarski pomo nik, Maribor
(Studenci) Liliencrongasse br. 31,

Albert Prodentschar, rod. 16 marta 1920, zidar, Zabukovica 52,
okrug Celje,

Johann Krautberger, rod. 5 juna 1909, železni ki radnik, Soštanj,
okrug Celje,

Johann Pergownik, rod. 10 avgusta 1922, zidar, Topolš ica,
c-pština Soštanj, okrug Celje,

¹ Original, na nema kom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narod-
nog oslobo enja u Ljubljani.

28 aprila 1942 god. Nemci su tako e u Štajerskoj streliali dvadeset
talaca; to su: Gvido Pavli (Paulitsch), Franc Kronušek (Kronuschek),
Jožef Obed, Rudolf Vipotnik (Wipotnik), Blaž Prbil (Perbil), Karei Varga
(Warga), Ludvik Friškovec (Frischkowetz), Karei Horvat, Anton Cizej
(Zisei), Henrik Bra un (Bratschun), Ivan Grubi (Grubitsch), Ivan Stam-
par (Stampar), ro . 1899, Ivan Stampar (Stampar), ro . 1917, Jožef Lu-
tkar, Jožef Rep e (Reptsche), Jožef Pav i (Pautschitsch), Jožef Alt,
Gregor Confidenti, Ivan Paul i Franc Pozlek (Posleg).

Franz Farasin, ro . 22 decembra 1918, drumski radnik, Spodnji Jakobski Dol br. 64, zemaljski okrug Maribor,

Franz Lemes, ro . 20 novembra 1914, rudar, Migojnica br. 84, okrug Celje,

Anton Potegev, ro . 16 decembra 1913, radnik, Trbovlje-Loke, br. 478,

Johann Klantschnik, ro . 26 decembra 1920, kroja ki pomo nik, Slovenj Gradec, Brandgasse br. 19, okrug Maribor-okolina,

Josef Golobar, ro . 21 januara 1912, obu arski pomo nik, Polj e br. 8, kod Litije,

Johann Raspotnik, ro . 6 juna 1902, ekonom, Veš ica br. 2, kod Litije,

Eduard Stropnik, ro . 15 septembra 1915, zidar, Skale br. 110, opština Velenje, okrug Celje,

Johann Tobias, ro . 5 decembra 1923, trgova ki u enik, Rogaška Slatina,

Viktor Ökorn, ro . 13 jula 1924, sezonski radnik, Šmarjeta br. 6, kod Celja.

Maribor, 13 maja 1942.

**Sef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj**

216
4

3
4

D.M.

Comando XI Corpo d'Armata

Ufficio **PERSONALE** P.M.n.46 // 1° maggio 1942 Anno XI

N. 05/2525 di prot. Risposta al foglio N. del

OGGETTO: Perdite subite nel fatto d'arme di Dobrova.

AL MINISTERO DELLA GUERRA - Gabinetto- e, per conoscenza	ROMA
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Dir. Sup. Personale Ufficiali-	ROMA
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Dir. Gen. Leva Sottuff. e Truppe- -Divisione Truppe - Sezione 1 ^a -	ROMA
AL MINISTERO DELLA GUERRA -Direz. Generale Servizi Amministrativi	ROMA
AL COMANDO SUPERIORE FF. AA. SLOVENIA-DALMAZIA	P.M.10

Trametto l'elenco nominativo delle perdite subite dai corpi e reparti dipendenti dalle Df. "Granatieri di Sardegna", nello scontro avuto con elementi ribelli il giorno 7 corrente nei pressi di Dobrova.

Alle perdite elencate devono aggiungersi, per lo stesso fatto d'arme, le seguenti:

- carabiniere Mariano DORIA del XIV btg. CC.RR. "Milano" - morto;
- caporale Nello SCHIUMARI
- fante gaf. Luciano BONGIORGI
- geniere gaf. Costantino BREGA

tutti feriti ed appartenenti al XIII settore G.a.P.

In sostanza le perdite possono così riassumersi:

	Morti	Feriti	Feriti lig vi e contusi	Dispensi	
2 ^o Granatieri	29	60	14	3	(1) reparti
1 ^o Granatieri	1	2	-	-	non dipen-
21 ^a cp.F.R.F.	-	2	-	-	senti dalla
161 ^a Autopesante	2	1	-	-	Divisione
XIII G.a.P. (1)	-	3	-	-	
XIV btg. CC.RR. (1)	1	-	-	-	
	<u>33</u>	<u>68</u>	<u>14</u>	<u>3</u>	

In osservanza alle disposizioni in vigore, tutte le segnalazioni del caso sono già state fatte a cotesto Ministero dai corpi interessati.

IL GENERALE DI CORPO D'ARMATA
-COMANDANTE-
-M. Robutti-

Mina: 2/10/42

Si prega di recitare per ogni lettera un solo appesante e di lasciare nella deposit. il numero di prot. e l'Ufficio cui si indirizza.
 C.C. postale N. 0/1000.
 Indirizzo consegnatore: Coppanike

BR. 175

**IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGR KOPRUSA
OD 16 MAJA 1942 GOD. O GUBICIMA U BORBI NA HRIBU I KOI?
HRUŠEVA¹**

KOMANDA XI ARMISKOGR KOPRUSA

V. p. 46, 16 maja 1942-XX

PERSONALNO ODELJENJE

Predmet: Pretrpljeni gubici
u sukobu kod Dobrove

MINISTARSTVU RATA — kabinet . . . . . Rim

i na znanje:

MINISTARSTVU RATA — **Vrhovnoj personalnoj di-**
rekciji za oficire . . . . . Rim

MINISTARSTVU RATA — **Glavnoj regrutnoj**
direkciji za podoficire i ljudstvo, odeljenje za
ljudstvo — Prva sekcija . . . . . Rim

MINISTARSTVU RATA — **Glavna direkcija**
administrativnih službi . . . . . **Rim**

VIŠOJ KOMANDI SLOVENIJA-DALMACIJA P. M. 10

Dostavljam 3 poimeni na spiska a koji se odnose na gubitke ustanova i jedinica pot injenih diviziji „Granatieri di Sardegna“, pretrpljene u sukobu sa ustanicima 7 ov. m., u blizini Dobrove.²

Gubicima iz pomenutog spiska, pretrpljenim u istom oružanom sukobu, treba dodati i slede e:

— karabinjer Doria Mariano iz XIV bataljona kr. karabinjera „Milano“ — mrtav;

— kaplar Schiumari Nello

— vojnik grani ne straže Bingiorgi Luciano

— inžinjerac grani ne straže Brega Constantino koji su ra njeni, a pripadaju XXII sektoru grani ne straže;

— 14 vojnika Drugog grenadirskog puka, koji su lakše ranjeni ili kontuzovani.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (217-4).

² Vidi dok. br. 171.

Ustvari gubici su slede i:

	Mrtvi	Ranjeni	Lakše ranjeni i kontuzovani	Nestali
Drugi grenad. puk	29	60	14	3
Prvi grenad. puk	1	2	—	—
21. eta TRT	—	2	—	—
161. eta teških automobila	2	1		
XXII sektor Grani ne straže (1)		3		
XIV bat. kr. karabi- njera (1)	1			
	33	68~	14	3

(1) jedinice koje ne pripadaju Diviziji.

Postupivši prema naredjenjima koja su na snazi, zainteresovane komande su već poslale ovom Ministarstvu potrebne izveštaje.

General armiskog korpusa,
komandant:

— M. Robotti —

Mario Robotti

BR. 176

PROGLAS VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU I KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 16 MAJA 1942 GOD. O STRELJANJU 6 TALACA POVODOM NAPADA NA VOZ KOD MIRNE PEČI¹

VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU

1

KOMANDANT XI ARMISKOG KORPUSA

Na osnovu proglašenja od 24 aprila 1942-XX²

STAVLJAJU DO ZNANJA:

No u 12 i 13 tekućeg, nekoliko komunista uhvatilo je u mestu Zagradec dva muškarca i dve žene slovenačke narodnosti.

Ujutro 14 tekućeg, u blizini Mirne Peči, nekoliko komunista je gađalo iz vatrenog oružja na putnički voz na pruzi Novo Mesto — Ljubljana i teško ranilo jednog slovenačkog građanina.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 163.

Ujutro 14 tekueg, neki drugi komunisti su, u cilju sabotaze, zapalili jednu pilanu.

Na osnovu proglasa od 24 aprila t. g., pošto je istekao propisani rok a nisu pronaeni izvršioi gorepomenutih zloina, naredeno je da se strelja 6 lica za koja je utvaredeno da su odgovorna za teroristi ku i komunisti ku delatnost³. Streljanje je izvršeno danas u 6.30 asova.

Ljubljana, 16 maja 1942-XX.

General, komandant
XI armiskog korpusa
Mario Robotti

Visoki komesar
za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

• Streljani su slede i drugovi: Maks Pintar, iz Ortneka, Ivan Ho-
evar, iz Gorice, Anton Marine, iz Rajšela, Franc Kirn, iz Brega blizu
Borovnice, Boris Boe, iz Celja i Marjan Sigulin, iz Trsta. Streljani su
u Gramoznoj Jami kod Ljubljane. Pored ovih, Italijani su 13 maja 1942
god. streljali: Jakoba Morela, iz Postojne, Stanislava Dorbeca, iz Litije;
a 15 maja 1942: Karela Ahaca, iz Ljubljane i Karela Gorjana, iz
Ljubljane.

17 maja 1942 streljali su: Alojza Mesojedeca, iz Zdenske Vasi, An-
tona Kocmana, iz Rogateca, Viktora Kocmana, iz Ponove Vasi, Josipa
Kocjana, iz Ponove Vasi, Antona Vidica, iz Male Vasi.

29 maja 1942 streljano je ovih 6 talaca: Martin Gornik, iz Gabro-
veca, Slavo Barbi, iz Metlike, Rudolf Kresse, iz Ko evja. Ludvik Fe-
dran, iz Hudog kod Sti ne, Franc Pihlar, iz Rogoznice i Miroslav Sie-
gel, iz Studenca.

Taoce su streljali u Gramoznoj Jami kod Ljubljane.

Ova dokumenta, zbog nedostatka prostora, ne objavljuje se. Doku-
menta se nalaze u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DIVIZIJE „ISONZO“ OD
19 MAJA 1942 GOD. KOMANDI KARABINJERA JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA O SITUACIJI U JEDINICAMA DIVIZIJE¹**

PEŠADISKA DIVIZIJA „ISONZO“ (14)

Komanda Kraljevskih karabinjera

Br. 1/13 div. prot. Poverljivo — Vojna pošta 59, 19-5-1942-XX
Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva.

KOMANDI KR. KARAB. XI ARMISKOG KORPUSA

Vojna pošta 46

Neprestani prepadi na garnizone, na motorna vozila, patrole, usamljene vojnike, napadi na vozove, na telefonske linije itd., jesu injenice koje ostavljaju izvesne posledice na moral vojnika a tako e i oficira, jer protiv zaseda nema odbrane. Ovo se ozbiljno komentariše i naglašava se da bi te zlo ine trebalo suzbijati sa ve om strogoš u. Nije dovoljno streljati, u cilju represalija, 10, 20, 30 lica, koja e posle nedelju dana biti ve zaboravljena. Trebalo bi ostaviti opipljivija se anja, koja bi uticala' duže vremena i koja bi laivala izvestan strah. Treba pokušati da se, bez prethodne objave, uništi vatrom celo selo gde se dogodi ubistvo, plja ka ili napad. Kad bude stotinama ljudi izgubilo živote i kada preostali izgube svoju imovinu, svi Slovenci e morati da pomisle kako bi sutra svakog od njih mogla sna i ista sudbina.

Za najve a zla, najve e kazne!

Osim toga, komentarišu se sve pripreme koje su izvršene za odbranu naselja, kao i nare enje za defanzivno držanje svih garnizona. Vojnik, koji je obdaren sjajnim ratni kim duhom, više je za ofanzivni sistem. Izvesni znaci nestrpljenja pojavili su se kod malih jedinica. — Pored toga, govori se da bi komandanti trebalo, ako trupe koje se nalaze u zoni nisu, prema njihovom mišljenju, dovoljne da se uspešno odupru podloj aktivnosti partizana, da se osete dužnim da zatraže u Rimu ono što im je potrebno, a ne da ekaju dok nam partizani nanesu ve a zla.

U Italiji ima toliko omladine koja bezbrižno šeta i koja bi se mogla pozvati pod oružje.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

U Italiji ima mnogo trupa koje sada logoruju u raznim delovima kraljevine; zašto da se ne pošalju ovamo? Bilo bi dovoljno svega nekoliko bataljona.

Tako e je nepovoljno komentarisano predloženo nare enje da svi oficiri spavaju zajedno u jednoj odre enoj zgradi. Iako se ovaj postupak može opravdati kao mera predostrožnosti, ipak je to nov dokaz bojazni, ako baš ne emo da upotrebimo re strah. —

S tim u vezi tako e je re eno da prisustvo oficira u raznim ku-ama služi i za kontrolisanje ponašanja mnogih porodica. —

Kapetan, komandant karabinjera
— Enrico Pani —
Pani

(M. P.)

BR. 178

NARE ENJE KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 20 MAJA 1942 GOD. KOMANDAMA DIVIZIJA O OBEZBE-
ENJU GRANICE U VEZI SA NEMACKIM NAPADOM NA DRU-
GU GRUPU SLOVENA KIH PARTIZANSKIH ODREDA KOD
JAN A¹

Hitno

Fonogram

V. P. 46, 20 maj 1942-XX

Od komande XI arm. korpusa
Komandi peš. divizije „Granatieri di Sardegna" (u ruke)
Komandi peš. divizije „Isonzo" (u ruke)
i na znanje:
Komandi grani ne straže XI arm. korpusa (u ruke)

02/4139. Danas e Nemci vršiti operacije iš enja u zoni Prežganje (1:100.00 VM—DK karta Ljubljana) i u zoni Rašica — Gašpar (1:100.000 VO—DL karta Ljubljana; VO—DK karta Ljubljana) protiv ustani ke formacije, jake 150 ljudi, u Prežganju i protiv 500 ljudi² u drugoj zoni. U akciji e u estvovati nema ki bataljon na kamionima, koji e pre i italijansku teritoriju, ulaze i prolazom Št. Vid kod Ljubljane, i sti i u odgovaraju u zonu prolazom Pe ar (1:100.000 VH—DL karta Ljubljana).

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje. 21 G. fase. 16).

¹ Vidi dok. br. 108.

Nare ujem:

- 1) — da jedna eta, na kamionima, divizije „Granatieri“, koja e morati da prati nema ku jedinicu, zatvori prolaz Pe ar i okolinu;
- 2) — da obe divizije pomenute u naslovu, u granicama mogu -nosti, kontrolišu granicu, kako bi se izbegli upadi;
- 3) — da se komanda divizije „Granatieri“ pobrine za vezu sa nema kom komandom u Pe aru;
- 4) — proizlazi da su pomenute partizanske formacije, koje su ušle u nema ku Sloveniju sa italijanske teritorije, u zoni Grosuplje, Višnja Gora zamenjene drugim formacijama, koje su pridošle iz Ko evske.

Preporu ujem najve u opreznost.

Dalja obaveštenja potvr uju da se partizanske grupe, koje su došle sa juga, kojcentrišu na teritoriji Gornje Krke (Žužemberk) i da odavde nameravaju da do u u razne akcione predele, bilo u pravcu zapada (Krim) ili severa (Trebnje), bilo u pravcu severo-istoka.

General Robotti

BR. 179

IZVESTAJ KOMANDE KARABINJERA PEŠADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA“ OD 20 MAJA 1942 GOD. KOMANDI KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKO KORPUSA O SITUACIJI NA TERENU I O MOBILNOM STANJU JEDINICA DIVIZIJE¹

21 PESADISKA DIVIZIJA „GRANATIERI DI SARDEGNA“

Komanda kr. karabinjera

Br. 5/II — poverljivi prot. V. P. 81, 20 maja 1942-XX
Predmet: Izveštaj o duhu i moralu
trupa i stanovništva. —

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA XI ARMISKO KORPUSA

sedište

Akcija ustanika nastavlja se sa sve ve om žestinom. Broj partizana u Sloveniji koju drže Italijani znatno se pove ao. Poslednjih ' petnaest dana pretrpeli smo vrlo teške gubitke. U jednoj zasedi koju

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

su postavili komunisti, herojski je pao pukovnik Latini, komandant Drugog puka „Granatieri di Sardegna“; dalje, palo je 28 grenadira, 2 šofera i 1 karabinjer, i oko 80 ljudi je ranjeno. Ovaj mu ki napad izazvao je kod svih vojnika veliku srdžbu i želju za osvetom.

Partizani vrše i dalje teroristi ke akcije, napade i atentate sa sve ve om žestinom, a ovo se može isklju ivo pripisati injenici da su mnogi mali garnizoni bili povu eni, kako bi se izbegli neprekidni napadi na njih. — Osim toga, trupe su rascepkane radi nadgledanja železnih linija, vešta kih objekata, postrojenja itd., i mali broj jedinica stoji na raspoloženju za borbu protiv ustanika. —

Ovi pak, s druge strane, kao gospodari nekoliko manjih mesta koja su ostala bez vojnika iz gore navedenih razloga, drski zbog ponekog manjeg-uspeha, koji su postigli postavljanjem zaseda, nastavljaju svoju teroristi ku aktivnost, vrše i medu stanovništvom aktivnu propagandu, zastrašuju i ga ubistvima, se enjem kose ženama i pretnjama svima onima koji ispoljavaju simpatije prema Italiji.

(M. P.) Poru nik, privremeni komandant
kraljevskih karabinjera
(Leonardo Navazio)
L. Navazio

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKO
KORPUSA MARIJA ROBOTTI-A OD 20 MAJA 1942 GOD. VIŠOJ
KOMANDI ORUŽANIH SNAGA SLOVENIJA-DALMACIJA O PO-
LOŽAJU ITALIJANSKIH OKUPACIONIH SNAGA U SLOVENIJI
I O POTREBI DOVLA ENJA NOVIH JEDINICA¹

KOMANDA XI ARMISKO KORPUSA

Koncept

Operativno odeljenje
Br. 02/____prot. op.

V. P. 46. . . . maja 1942-XX

Predmet: Situacija u Sloveniji

GLAVNOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA SLOVENIJA-
DALMACIJA

Vojna pošta 10

Smatram da je potrebno da ukratko izložim situaciju u Slove-
niji, onako kako je ja vidim posle brzog razvoja događaja, koje
nisam propustio da svakodnevno izlažem toj komandi.

Potrebno je ista i da se na progresivno pojačanje ustani ke
aktivnosti i na njihov dinamizam, koji se nastavlja sa jednako ubr-
zanim ritmom [*od pre izvesnog vremena*], odgovara smanjenjem
mogućnosti našeg protivdejstva [*zbog osetnog povlačenja snaga koje
su bile potrebne na drugim sektorima, što se, bez svake sumnje,
odrazilo na naš prestiž u ovom slovenačkom stanovništvu, koje
— potrebno je uvek napominjati — može da se savije jedino silom,
i to neumoljivom silom*].

Od zaseda malog broja lica, koja su se sakrivena na ivici šume,
ograničavajući, do pre izvesnog vremena, na uznemiravanje poneke
patrole ili automobila u prolazu, dospeli smo postepeno do akcija
koje stoje na granici između gerile i pravog rata. kao što su: napad
jakim snagama na naše kolone (i mnogobrojne), opsada manjih
garnizona, narednja za predaju. Pored toga, neki nedavni događaji
stvorili su utisak da ovde postoje dve suverene vlasti, što napr.,
dokazuje zadržavanje autobusa usred dana i zatim kontrolisanje
isprava putnika. Ove epizode, premda nisu imale krvavih posledica,
možda su još mnogo teže, s obzirom na sramotu enje, nego gore pome-
nute ratne akcije.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani. Ori-
ginal je koncept, popravljen mastilom, rukom Robotti-a; ove popravke
i dopune uzete su u obzir prilikom uređenja. Tekstovi upisani masti-
lom označeni su znakovima: od: [*], do: [*].

Ovoj vrsti nedela pripada i nedavno regrutovanje ljudi za bande, pljenje stoke za njihove pozadinske službe, objavljivanje kaznenih proglašenja, proglašenja o zabrani železni kog saobraćaja, vršenja trgova ke aktivnosti itd., itd. —

Tu takode treba dodati potpuno razbojni ke i svirepe epizode koje se dešavaju na veliku štetu italijanskog imena (ubijanje... krivih samo zato što nisu mrzeli Italijane, pljačkanje stanova italijanskih i nemačkih državljanina, napadi na civilne automobile i kamione, osumnjici ene da služe italijanskim interesima), epizode koje poti u od karakteristi ne i uro ene svireposti ovog naroda i od dobro poznatog krvolo nog sadizma Balkanaca.

Ovo krvavo gospodovanje ustanika u Sloveniji, ovih ustanika koji [*danas živo*] vrve u itavoj zoni, mora e da doživi jedan dalji nepoželjan porast [*usled izvršenja mog plana o nepoželjnom ali neophodno potrebnom daljem*] smanjenju garnizona, koji, iako dozvoljava da se na sigurniji na in utvr uju trupe, kada se postepeno bude vršio, smanji e, nažalost, još više naše protivdejstvo i dopri-re e da situacija, koju sam predo io, dobije još zamršeniji izgled.

Ja ne želim da precenjujem te pojave i, naravno, ne gubim svoju smirenu jasno u rasu ivanja. Ali specijalan karakter koji je situacija poprimila, i koji se duboko odražava na naš prestiž i na tradicije naše velike države, vrlo je žalostan s obzirom na socijalno-pravni položaj ove zemlje, koja, budu i da je italijanska pokrajina, ima puno pravo² da traži garantije za život stanovništva i zaštitu njihovih imanja kao i svaka druga pokrajina na poluostrvu.

Ovo rezonovanje — koje je uostalom plod najosnovnijeg zdravog shvatanja — jeste ovdašnje rezonovanje sviju, a tako e i Slovenaca koji bi želeli da žive u miru pod zaštitom naše otadžbine, kao i nema kih gra ana (koji, kako sam ja obavešten, uporno na tome nastoje), koji doživljavaju da im se pljačkanje i uništavaju njihovi dvorci i njihova imovina, koju uvek — naro ito no u — nije mogu e efikasno i na vreme braniti.

- 0 - 0 - 0 - 0 -

Jednoj ovakvoj situaciji, o kojoj gore izloženi kratak pregled verujem, može da pruži dovoljno jasnu — ako ne baš potpunu — sliku, može se u ovom trenutku pomo i samo na jedan na in: poveavaju i naše snage [*za onoliko koliko je potrebno da bi se zagarantovao civilni život i civilne službe ne samo u mestima odakle smo povukli naše snage i koja su zatim ustanici zauzeli, ve i u mestima gde se, zbog pomanjkanja vremena, ove službe nisu mogle osnovati*].

^s Re i „ima puno pravo“ Robotti je podvukao i iza njih stavio znak „?!“.

Ja sam prvi svestan raznih teškoća koje mogu iskrsnuti iz ovog povećanja snaga. Ali primoran sam da mislim da se ove teškoće mogu prebroditi, jer zaista nema drugog puta koji bismo mogli slediti [*osim ako ne možemo mirno podnositi situaciju koju vešto iskorišćavaju naši neprijatelji, ija se propaganda koristi našom slabošću*]. U pogledu ovoga moje je ubeđenje vrsto i nepokolebljivo. Ponavljam: drugog puta nema.

Docnije se mogu primeniti ostala sredstva. Možda jedanput, kada drskost i zlo inače kao borbenost ustanika budu slomljeni, možda će se efikasnije pristupiti policijskim operacijama velikog obima. Verovatno će se, ubuduće, razviti borba slična borbi protiv razbojništva, koja omogućuje isključivu upotrebu jakih karabinjerskih odreda, pa i policijskih agenata. Da je zlo još u samom začetku bilo suzbijano i da nije bilo onih kolebanja između odluke o zauzimanju stava i pokušaja smirenja, na čemu je toliko štetno u nedavnoj prošlosti insistirala civilna vlast, ne isključujem da se cilj mogao postići i sa mnogo manjim sredstvima. Ali sada kada ustanička aktivnost lagano ali neumoljivo guta italijansku civilnu i državnu organizaciju koju su političke vlasti bile poele da stvaraju i koja se racionalno razvijala, sada kada se moraju povući stanice karabinjera iz zabačenih mesta, kada je bilo potrebno odgoditi obrazovanje civilne vlasti, razne granice službe i carinsku kontrolu granice, nema drugog izlaza ni drugog spasa nego dejstvovati velikim snagama da bi svojom jačinom uravnotežile prednost koju ustaničke bande postižu svojom neverovatnom pokretljivošću, svojim savršenim poznavanjem mesta, prirode terena i vegetacije, i na kraju — mora se reći — svojom divljom odlučnošću i svojim inicijativnim duhom. —

Bilo je potrebno da sve ovo jasno izložim.

Skoro je izlišno dodati da sam, izlažući ovo, bio mnogo više potstaknut željom da opet vidim uspostavljanje naše ugrožene suverenosti, nego li namerom da makar kako smanjim svoju odgovornost kao komandant italijanskih trupa u Sloveniji. —

Zaključak: upozoravam da je potrebno da mogu odmah i u celini raspolagati mojim dvema divizijama [*da ih mogu osloboditi od odbrane garnizona i svih raznih službi*] da bi se materijalno oistila italijanska zona Provincije i postigao brzi svršetak endemičnog stanja ustanka. —

Da taj cilj potrebno je:

— zatvoriti hrvatsku granicu na način koji je već izložen toj komandi u odgovarajućoj studiji;

— osloboditi od službe za zaštitu železnica organske divizijske trupe koje su sada zauzete tim zadatkom.

Potrebno je: 8 teritorijalno-mobilnih bataljona;

— dodeliti većim garnizonima okupacione jedinice za statičku odbranu tih garnizona.

Potrebno je drugih 6—7 bataljona;

— staviti mi na raspoloženje bar jedan bataljon srednjih tenkova i jedan vod oklopnih automobila, da bi se upotpunile operativne akcije i obezbedilo držanje glavnih komunikacionih puteva.

Znam da tražim mnogo, ali, ponavljam, da se samo jednom odlučim i munjevitom akcijom može računati na potpuno dezorijentisanje i konačno uništenje ustaničke aktivnosti. —

S druge strane, upotreba ove mase trupa, koju tražim, bi ograničena na vreme koje je neophodno potrebno da se neprijatelju zada odlučan udarac, posle čega — kad cilj bude postignut — jedan deo trupa biti ponovo raspoloživ za druge zadatke, a sa ostatkom se ponovo obrazovati garnizoni kojima je oduzeta njihova snaga

General armiskog korpusa,
komandant
— Mario Robotti —
M¹

BR. 181

OBJAVA NEMA KOG GENERALLAJTNANTA RÖSENER-A OD
21 MAJA 1942 GOD. O STRELJANJU TRIDESET I PET TALACA
U MARIBORU¹

O B J A V A

Komunisti te bande su, na podmlaku, ubile jednog policijskog inženjera i jednog vatrogasca u Ljubnom², okrug Celje, koji su upravo vršili svoje dužnosti, i u Ljubnom izvršili teška nasilja. Izmeću ostalog, komunisti koji banditi ubili su jednu nenaoružanu ženu u Velenju.

Zbog sudelovanja i zbog pomaganja ovih bandita streljani su sledeći i komunisti koji zločin:

Milan Sovinz, rođ. 11. septembra 1922. student, nestalog boravišta,

Franz Schumlak, rođ. 25. januara 1911, krojač, Šmartno na Paki br. 10, okrug Celje,

³ Paraf Marija Robotti-a

¹ Original, na nemačkom jeziku, nalazi se u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

² 19. maja 1942. god. Druga i Treća eta Prvog bataljona Savinjskog odreda (bivši Prvi štajerski bataljon) napale su žandarmerijsku stanicu u Ljubnom. Stanica je zapaljena (vidi dok. br. 123).

Bratomil Rebek, ro . 9 februara 1905, inženjer za parne ure aje, Celje, Grazerstrasse,
Johann Swet, ro . 16 avgusta 1905, glavni blagajnik banke, Celje, Grabengasse br. 11,
Martin Klantschnik, ro . 13 avgusta 1913, precizni mehani ar, Šmartno na Paki br. 55, okrug Celje,
Dominik Kodritsch, ro . 2 avgusta 1907, tekstilni radnik, Maribor, Pobrežje, Hutterova kolonija,
Cyrill Debelak, ro . 2 jula 1901, štamparski nameštenik, Celje, Sachsenfelderstrasse br. 41,
Cyrill Nowak, ro . 8 aprila 1888, bivši jugosl. državni inovnik, Ložnica br. 28, okrug Celje,
Alfred Hykel, ro . 9 jula 1917, bivši pitomac jugosl. trgova ke pomorske akademije, Celje. Tüchernstrasse br. 22,
Rafael Widmeier, ro . 24 avgusta 1922, bivši jugosl. drž. inovnik u Celju, Werkstrasse br. 21,
Walter Tschanschek, ro . 30 avgusta 1920, student i nameštenik, Celje, Grafenstrasse br. 1,
Viktor Schkoflek, ro . 22 marta 1920, bivši jugosl. drž. inovnik, Celje, Pregelgasse br. 6,
Ilija Barischitsch, ro . 1 juna 1920, laborant i zidarski pomo nik, Mislinje, okrug Maribor,
Johann Irmann, ro . 2 jula 1921, selja ki sin, Veliki Vrh br. 3, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Josef Mennich, ro . 18 februara 1911, selja ki sin, Lokovica br. 21, kod Šoštanja, okrug Celje,
Johann Brwar, ro . 4 juna 1919, ekonom, Kolovrat br. 4. opština Zagorje, okrug Trbovlje,
Leo Brwar, ro . 26 marta 1921, poljopr. radnik, Kolovrat br. 4, opština Zagorje, okrug Trbovlje,
Josef Sagradischnik, ro . 2 novembra 1914, selja ki sin, Slatina br. 32, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Franz Sagradischnik, ro . 4 decembra 1909, selja ki sin Slatina br. 32, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Johann Ferlesch, rod. 28 aprila 1921, trgov. nameštenik, Celje, Rann br. 14,
Franz Wedenik, ro . 15 aprila 1921, trgov. nameštenik, Celje, Forstwald br. 56,
Karl Golob, ro . 1 novembra 1884, stolar, Celje, Schmuckgasse br. 3.
Ferdinand Stakne, ro . 28 maja 1900, ekonom, Skorno br. 18, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Method Hotschewar, ro . 11 decembra 1901, nameštenik, Celje-Gmünd br. 55,
Michael Aschmann, ro . 17 septembra 1896, seljak, Paška Vas br. 18, opština Šmartno na Paki. okrug Celje,

Martin Primoschitz, ro . 29 oktobra 1906, kova , Paška Vas
br. 14, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Konrad Deleja, ro . 23 decembra 1919, selja ki sin, Gorenje
br. 1, opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Ludwig Pliberschek, ro . 14 avgusta 1918, limar, Maribor, Zgor-
nje Radvanje br. 23,
Alois Punzer, ro . 28 oktobra 1923, selja ki sin, Paška Vas br. 9,
opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Franz Weber, ro . 2 septembra 1915, frizerski pomo nik, Ma-
ribor, Mühlgasse br. 32,
Franz Meizenowitsch, ro . 28 februara 1920, obu arski pomo -
nik, Maribor, Urbanigasse br. 6,
Alois Tamsche, ro . 19 juna 1912, poljopriv. radnik, Skorno
br. 11, opština Šmartno na Paki, okrug, Celje,
Johann Pcdvratnik, ro . 16 maja 1909, seljak, Skorno br. 11,
opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Adolf Obu, ro . 21 avgusta 1907, selja ki sin, Gorenje br. 8,
opština Šmartno na Paki, okrug Celje,
Alois Obu, ro . 23 maja 1903, seljak, Št. Andraž br. 65, opština
Folzela, okrug Celje.

Maribor, 21 maja 1942

Viši SS i policiski komandant
potp. Rösener

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 22 MAJA 1942 GOD. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA SLOVENIJA-DALMACIJA O SITUACIJI U SLOVENIJI I O POTREBI POJA ANJA OKUPACIONIH SNAGA U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

OPERATIVNO ODELJENJE

Br. 02/4231 prot. op.

V..P. 46, 22 maja 1942-XX

Predmet: Sadašnja situacija u Sloveniji

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA SLOVENIJA-DALMACIJA

Vojna pošta 10

Opasno i brzo pogoršanje situacije u Sloveniji primorava me da vas ponovo izveštavam o stvarima koje su u tesnoj vezi sa mojim izveštajem br. 02/3824 od 12 maja.

Uzroci pogoršanja proisti u suštinski iz dva glavna, me u sobom povezana, faktora:

1) Stalno pove anje ustanika, koji sve više teže da se grupišu u jake, s vojni ke ta ke gledišta, što bolje organizovane bande, i njihov odlu an prelazak u ofanzivu na svim poljima, o igledno u cilju da se potpuno onemogu i naš opstanak na teritoriji.

To brojno pove anje mora se pre svega pripisati stalnom pr'livu partizana, koji mogu slobodno prodirati u slovena ku teritoriju sa hrvatske granice.

Znatan je priliv oružanih bandi i s one strane Kupe, koje se, zatim, iz zone na jugu Ko evske (idealna baza za snabdevanje ljudstvom i sredstvima zbog sveopšte saglasnosti stanovništva) granaju prema životnim ta kama naše teritorije.

Ovo su potvrdile i veoma pouzdane vesti koje govore o jakom koncentrisanju bandi, koje se stalno pove avaju i operišu u tesnoj vezi, i to:

a) — u zoni Krim, Mokrec, Molnik. Pogled (bedem ljubljanske kotline) i na visovima severozapadno od samog grada;

b) — u brdovitoj zoni koja leži izme u Ko evja, Krima i Trebnja i italijansko-nema ke grani ne linije.

Prilivu koji se vrši iz pograni nih teritorija mora se dodati i znatan udeo lokalnog ljudstva, koje svakodnevno, milom ili silom, pove ava ustani ke redove zahvaljuju i prisilnom regrutovanju za

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

AFTI

H
12

Comando XI Corpo d'Armata

Ufficio Operazioni P.M. 46, il 22 maggio 1942 Anno XX

NO2/4231 di prot. Op. Risposta al foglio N. del

OGGETTO: Attuale situazione della Slovenia.-

AL COMANDO SUPERIORE FF.AA. SLOVENIA-DALMAZIA

POSTA MILITARE 10

*****

L'incostante rapido aggravarsi della situazione in Slovenia mi costringe ad una ulteriore segnalazione che segue da vicino quella che ho fatto con mio foglio 02/3824 del 12 maggio.

Le cause del peggioramento consistono essenzialmente in due fattori principali e concomitanti:

- 1°) IL CONTINUO AUMENTO DEI RIBELLI che tendono sempre più a raggrupparsi in bande consistenti e sempre meglio organizzate dal punto di vista militare, ed il deciso loro passaggio all'offensiva in tutti i campi con l'evidente disegno di rendere insostenibile la nostra permanenza in territorio.

L'incremento numerico è dovuto soprattutto al continuo affluire di partigiani che passano liberamente penetrare nel territorio sloveno dalla frontiera croata.

Notevole è l'afflusso dall'oltre Kupa di bande armate che poi, dalla zona del sud Koceviano (base di rifornimento ideale di uomini e di mezzi per la totalitaria connivenza della popolazione) si irradiano verso i punti vitali del nostro territorio.

Ciò è confermato da notizie sicuramente attendibili che segnalano forti concentramenti di bande in continuo aumento ed operanti in stretto collegamento:

- a) - nella zona del Krim, Mokroo, Molnik, Pogled (bastione della piana di Lubiana) e sulle alture a nord-ovest della città stessa;
- b) - nella zona collinosa interposta fra i solchi di Kocevje, del Krim e di Trebnje e la linea di confine italo-tedesca.

All'afflusso che si verifica tra i territori confinanti si deve aggiungere il notevole apporto dell'elemento locale

./.

Si prega di trattare per ogni lettera un solo argomento, e di indicare nella risposta il numero di prot. e l'Ufficio col il risponde, indirizzo integrale: Copamitea.

borbu sposobnih ljudi iz zona koje ne mogu biti pod stalnom kontrolom naših trupa.-

Predvi eni cilj prve grupe bandi:

Zauzeti Ljubljanu uz pomoć oružanog ustanka lokalnih elemenata.

Cilj druge grupe:

Izolovati zonu Novo Mesto od ljubljanske zone, održavaju i pozadinske komunikacije sa bazama u zoni Litija na nema koj teritoriji.

Me utim, izvršenju ovog maksimalnog programa prethode sistematske akcije sabotaze na svim komunikacijama: železni kim, drumskim, telefonskim i telegrafskim, koje su po ele da se vrše pre nekoliko dana, a što dokazuje broj izvršenih napada, od kojih sam najvažnije izneo u dnevnim biltenima.

2) Nedostatak dovoljnih snaga koje bi se uspešno suprotstavljale progresivnom poja anju ustani ke aktivnosti, i koje mi ne dozvoljavaju da se mogu kretati i operisati na teritoriji sa potrebnom neprekidnoš u i tajnoš u. Drugim recima, ofanzivni prodori, koje garnizoni (brojno smanjeni i me u sobom razdvojeni prostranim šumovitim i neprohodnim terenom, sa mnogo sela kojima, u ve ini slu ajeva, dominiraju partizani) mogu da vrše, imaju, silom prilika, ograni eno polje dejstva i trajanje, i ustanici, iako gonjeni i rastureni, posle našeg povratka iz akcije vra aju se da uznemiravaju zonu, koja se, usled nedovoljnosti raspoloživih trupa, ne može duže vremena posedati, dok saobra ajne veze trpe zbog dužine puta i vremena koje je potrebno za povezivanje.

Ovo se dešava usled injenice što su trupe armiskog korpusa u tolikoj meri zauzete službom za odbranu garnizona — stalnom, iako je olakšana izgra enim objektima, zatim svim raznim službama i zaštitom komunikacija, tako da ostaju vrlo male snage za formiranje mobilnih jedinica.

Snage koje su sa injavale moju rezervu ve im delom su mi oduzete radi pretstoje eg odlaska u druge sektore (11 artiljeriski puk arm. korpusa i rušila ki bataljon), a druge su se tek vratile (8. bat. crnih košulja „M“) i sa njima u morati da zamenim rušila ki bataljon da se ne bi moralo ostati bez jako važnog garnizona Velike Bloke.

Ovo su mere koje sam ovih zadnjih dana morao da preduzmem da bih obezbedio raspoloživost komunikacija i veza, i to:

— pove anje osoblja za zaštitu železni kih komunikac'ja koje su predmet stalnih napada;

— obrazovanje službi stalne pratnje na svim putni kim vozovima radi obezbe enja tranzita, jer, ako ovo ne uradim, ustanici e, kao što su i pretili, skoro sigurno zadržavati vozove drumskim

• Regrutovanje novih boraca bilo je isključivo na dobrovoljnoj bazi.

preprekama i pregledati, ih, zarobljavaju i italijanska vojna i civilna lica da im služe kao taoci;

- pratnja za vojni ke transporte i vozove koji prevoze gorivo;
- pratnja za železni ko osoblje koje mora da osposobi pruge u prekinutim delovima puta;
- nadzor { kontrola glavnih drumskih komunikacija pomo u lete ih pratnji;
- upotreba jedinica za opravku ošte emh puteva i ostalih puteva koje one štite;
- pratnja za jedinice uvara žica, koje moraju da osposobe telefonske i telegrafske linije koje su oštetili ustanici;
- pratnja za transporte AGIP³ i civilne autobuse koji saobraaju redovnim putevima.

Jasno je da izvršenje sli nih mera na itavoj teritoriji Slovenije zahteva jedno takvo rasturanje snaga koje se o igledno ne e mo i nadoknaditi stizanjem divizije „Macerata" u zonu.

I odista, na prvi pogled, dodeljivanje ove divizije može i da stvori utisak o poja anju arm. korpusa, a ustvari ostavlja stvari skoro na istoj ta ci, jer je brojni doprinos koji ona predstavlja ve prethodno umanjen zbog mnogostrukih novih potreba koje su iskrse baš ovih zadnjih dana i kojima se suprotstavljam umanjuju i ak i one snage koje su potrebne za održavanje garnizona.

Lako je predvideti šta se u kratkom periodu može desiti ako se odmah ne ostvari jedan plan akcije iš enja velikog stila koji bi neprijatelju oduzeo svaku mogu nost.

ZAKLJU AK:

Potrebno je što pre preuzeti inicijativu u operacijama i ne trpeti duže da je imaju partizani — ma koliko ona bila neznatna; zbog toga je neophodno potrebno da mogu odmah raspolagati potrebnom koli inom trupa da bih mogao vršiti operacije i uništiti ustani ke formacije pre nego što to bude suviše kasno.

Preko je potrebno što pre normalizovati situaciju u pokrajini, jer ova situacija stvara kod slovena kog stanovništva takvo duševno stanje koje ide isto na našu štetu, tj. po inje da se otvoreno govori da se partizanski obru sve više steže oko naših garnizona i da e nas sve ve a aktivnost oružanih bandi na kraju toliko oslabiti, da emo biti prinu eni da napustimo teritoriju.

Ali pošto sam pomenuo stanovništvo i utisak koji na njega može da u ini poja anje ustani ke akcije, smatram da je potrebno precizirati i slede e:

³ Azienda Generale Italiana Petroli — Glavno italijansko preduze e za naftu

Politi ke vlasti, koje tako e imaju dokaza o stalnom pogoršanju situacije, nisu u suštini izmenile svoj stari stav stalnog suprotstavljanja odlu nim vojnim merama koje, prema mom mišljenju, sama situacija nalaže. One se i dalje stalno i isklju ivo brinu o posledicama koje mere vojni kog karaktera mogu da imaju na civilnu aktivnost pokrajine.

Bez obzira na njihovo stvarno pravo da budu izveštavane o svim ratnim akcijama koje vrše vojne vlasti, one svako najmanje zakašnjenje u izveštavanju — dešavalo se ono, kao i uvek, jedino zbog potrebe preduzimanja neposrednih mera za koje su, na kraju krajeva, nadležne isklju ivo komande koje se ne nalaze uvek u blizini (div. „Isonzo", grani na straža i glavni garnizoni) — za svaki bilo kakav doga aj koji, po njihovom mišljenju, odstupa od normalne aktivnosti — smatraju nepravilnoš u ili zloupotrebom.

Isto tako su pomenute vlasti, zajedno sa onim pot injenima. tj. kr. kvesturom, kr. karabinjerima, agentima Javne bezbednosti itd., psihološki spremne da u svakom gestu, prilikom svakog obaveštenja ili ratnog doga aja, vide samo r avu stranu stvari, tako da se pošteno može re i da se nijedna neophodno' potrebna istraga ili pretres ne mogu izvršiti, niti trupe ispaliti jedan mitraljeski metak, a da im se, makar i prethodno, sve ne mora objasniti ili opravdati. I to baš u zemlji koja nam je neprijateljska i sa ustanicima koji krstare poljima, ubijaju i karabinjere i vojnike, napadaju i mostove u neposrednoj blizini Ljubljane, mitraljiraju i vozove.

Po mom shvatanju, o igledni dokaz ovom udnom na inu saradnje, koja je po formi uljudna, ali prakti no malo korisna, jesu, pored prikrivenih prekoravanja (primedba, zašto su se pre proširenja pojasa oko Ljubljane pretražile ku e koje su se ostavljale pozadi, suprotstavljanja i ograni enja u pogledu ponovnog pretresa u sumnjivim kvartovima grada itd., itd.), tako e i dva pisma upućena od strane Visokog komesara centralnim vlastima (akt br. 704/2/ pov. od 23 aprila i akt br. 683/2/ pov. od 25 aprila), za koje baš sada prikupljam podatke za odgovor.

U suštini: dok se centralne politi ke vlasti obaveštavaju o svakoj, ma i najmanjoj nezgodi koja proistekne iz akcije trupa i zbog suviše ranih i nekontrolisanih izveštaja, ne vodi se nikakvog računa o iscrpljuju em radu, punom teško a i opasnosti, kojima se trupe arm. korpusa ve više meseci, bez prestanka, vedrim duhom suprotstavljaju, prolivaju i velikodušno svoju krv da bi Italija i dalje imala prestiž u ovim krajevima koji su odlu no neprijateljski raspoloženi prema nama.

Tako se lomimo oko bezna ajnih sitnica ili oko grešaka po njenih makar i u dobroj nameri, oko nesporazuma koji su neizbežni kod takve koli ine posla, a gubimo iz vida osnovne smernice posla koji je izvršen i koji treba da se vrši, jer je ovo posao koji zahteva

jedinstvo u usmeravanju, jedinstvo komandovanja i jasnu sliku trenutnih potreba.

Na ovaj na in nije lako raditi.

Ja moram biti slobodan prilikom svog dejstvovanja i da ne polažem računa o svakom pušanom metku, o svakoj energiji represivnoj akciji koju moje trupe vrše prema mojim uputstvima, kao energičan i oštar odgovor na komunistička zverstva i na mržnju koju oni u svakoj prilici propagiraju protiv Italije i protiv njenog režima. Ima slučajeva kada kazne moraju biti oštre, makar iste imale i teških posledica i poneko rušenje. Izlažem nedavne događaje u Starom Trgu gde su ustanici bili proklamovali jednu vrstu sovjetske republike, događaje u Loškom Potoku gde se stanovništvo moralo braniti od jedne partizanske opsade izvršene po svim pravilima, događaje u Kočevskoj Reci, Dolgoj Vasi, Livoldu, Štalcarjima gde su partizani bili sproveli regularno prisilno regrutovanje svih sposobnih muškaraca, ubijaju i one koji bi se usprotivili da ih slede, i još teži događaji u Studenec-Igu, svega nekoliko kilometara od Ljubljane, gde su ustanici imali drskosti da usred dana oštete nekoliko mostova na prilaznim putevima i da vatrenim dejstvom onemogu avaj naše trupe koje su ih opravljale.

Na kraju, ako ne možemo potpomagati uspeh ustanika nasilja i pojava avatima kod stanovništva uverenje o našoj nesposobnosti da držimo zonu, potrebno je:

a) — u potpunosti osloboditi dve divizije od svih drugih zadataka, da bi mogle krstariti zonom uzduž i popreko i voditi rat sa ustanicima, što mogu sada da radimo samo sa malim jedinicama, a isto ni sa ovima;

b) — potpuno eliminisati svako mešanje političkih vlasti u akcije vojnih vlasti, jer one s obzirom na stvarne činjenice i situaciju, moraju da shvate da mi ne možemo ništa da radimo protiv njihovih uputstava, ali da i naš rad ima svojih potreba.

Ponavljam, zbog toga, ponovo zahteve koje sam uputio mojim aktom br. 02/3824 u pogledu slanja potrebnih trupa, konkretno oko dvadeset bataljona, — razume se, bez obzira na zatvaranje hrvatske granice, za što je potrebno još 9 bataljona.

Ograničavam se na iste brojne zahteve iz prethodnog pisma, premda bi, s obzirom na opterećenje službe za zaštitu i pratnju, bilo sada potrebno mnogo više snaga.

Preciziram — da bi, po mom shvatanju, bilo mnogo pogodnije dodeliti samostalne bataljone negoli organske divizije, jer se oni mnogo lakše upotrebljuju, mnogo lakše dodeljuju velikim jedinicama, sprečavaju zabunu u komandovanju i suvišnost delova divizijskih službi i divizijskih jedinica.

Dodajem — da bataljone mora sa injavati ljudstvo koje poznaje svoju dužnost, koje je sposobno da brani garnizone, da, prema tome, ne pripada starijem godištu.

U o ekivanju mera koje bi ovaj moj izveštaj mogao prouzrokovati, izdao sam divizijama uputstva koja su nazna ena u priliklu enom prilogu.

General armiskog korpusa,
komandant
—Mario Robotti —
Mario Robotti

BR. 183

NARE ENJE KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOOG KORPUSA OD 22 MAJA 1942 GOD. ZA PREDUZIMANJE MERA RADI ODBRANE GARNIZONA ITALIJANSKIH OKUPACIONIH SNAGA OD PARTIZANSKIH NAPADA¹

KOMANDA XI ARMISKOOG KORPUSA

Operativno odeljenje
Br. 02/4225 prot. op.

V. P. 46, 22 maja 1942-XX

Predmet: Odbrana garnizona

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA"
KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE „ISONZO"
KOMANDI GRANI NE STRAŽE XI AK

Usled pogoršanja situacije u Sloveniji, koje je nastalo zbog poja ane aktivnosti ustanika koji operišu sa sve ve im snagama, može da do e do potpune izolacije nekih garnizona za jedan više ili manje dug period vremena.

Pošto se pretpostavlja da je ova eventualnost mogu a, potrebno je da komandanti ve sada izdaju prethodna nare enja u vezi sa sredstvima koja bi najpovoljnije obezbedila sigurnost garnizona, koji iz shvatljivih razloga i zbog prestiža — treba da se brane svim snagama, zna i do poslednjeg oveka.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

¹ U jednom pregledu poginulih i ranjenih, sastavljenom od strane komande Jedanaestog armiskog korpusa, koji se, kao koncept, nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta (21 e, fase. 1) navedeni su podaci o gubicima korpusa od 6 aprila 1941 god. do 31 maja 1942 godine. Prema tom pregledu, za vreme operacija protiv bivše jugoslovenske vojske poginulo je 2 oficira, 1 podoficir i 9 vojnika, a ranjeno 4 oficira, 2 oodoficira i 23 vojnika. Za vreme okupacije, tj. od kapitulacije Jugoslavije

Novi i odlučni na in borbe koji primenjuju ustanici, na in koji svakim danom sve više gubi karakteristike obične gerile i dobija izgled pravog i istinitog rata,² nameće komandantima garnizona potrebu za primenom prikladnih mera u cilju odolevanja jednoj dužoj opsadi.

Mi treba da uradimo sledeće:

— Da omogućimo samostalno snabdevanje garnizona putem racionalnog korišćenja lokalnih izvora, koji će, u slučaju potrebe, biti svuda rekvirirani i oduzimani, te ako bude nužno, oduzeti i kad je potrebna civilnog stanovništva. Ipak, potrebno je prethodno znati gde se može, kad treba, posegnuti rukom.

— Da organizujemo unutrašnju bezbednost garnizona, da bi se onemogućilo da se jednom pritisku izvana priključi i štetna i opasna sabotažna i prevratnička aktivnost elemenata iznutra. Napominjem u vezi s time da komandant jednog izolovanog i napadnutog garnizona raspolaže svojom vlašću i to: može pored ostalog da proglasi prekid sud, da izdaje proglose, da saziva specijalne sudove i da primeni bilo koju meru koju smatra potrebnom radi održavanja reda i sigurnosti garnizona.

— Da obezbedimo radio-vezu sa obližnjim garnizonima i divizionima, da bismo mogli operisati sa usklađenim i kombinovanim akcijama i uništiti neprijatelja.

Gore spomenute komande izdaju komandantima podređenih garnizona potrebna uputstva radi hitne primene gore iznetih mera.

ri • r

General armiskog korpusa
komandant:
— Mario Robotti —
Mario Robotti

do 31. maja 1942. god., poginulo je 14 oficira, 15 podoficira i 259 vojnika, a ranjeno 41 oficir, 24 podoficira i 457 vojnika.

Brojke ovog pregleda su suviše malene prema stvarnim gubicima. Naprimera: divizija „Granatieri di Sardegna“ izgubila je u borbi na Hribu 7. maja 1942. (vidi dok. br. 175): 30 poginulih, 62 teže i 14 lakše ranjenih i 3 nestala vojnika, podoficira i oficira, dok se u pregledu, za borbe u toku cele godine, navodi samo 61 poginuo i 131 ranjen.

IZVEŠTAJ KOMANDE TRE EG DIVIZIONA TRINAESTOG ARTILJERISKOG PUKA DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA“ OD 23 MAJA 1942 GOD. O ARTILJERISKOM BOMBARDOVANJU STUDENEC-IGA KOD LJUBLJANE¹

Prepis

13 ARTILJERISKI PUK PES. DIV. „GRANATIERI DI SARDEGNA“

Komanda Tre eg divizona

V. P. 81, 23 maja 1942-XX

Predmet: Izveštaj o operaciji koju je divizion izvršio 22 maja 1942

Na osnovu operativnog nare enja br. 8387, sa predmetom: „Okupacija predela Studenec-Ig“², divizion je zauzeo položaj u zoni Babna Gorica, izme u kota 317 i 322.

S obzirom na nadošlu maglu, preduzeta je topografska priprema, potrebna da bi se udovoljilo traženju vatre od strane komandanta pešadije. U 6.15 sati bio je spreman da otvori vatru.

Osmatra ka patrola održavala je vezu sa komandantom pešadijske kolone. Dostavljanje izveštaja bilo je ozbezbeno putem radija.

Na traženje komandanta pešadijske kolone izvršene su slede e koncentracije:

- 1) — U 7.20 sati: koncentracija vatre na selo Studenec (gane su ku e na severnoj strani).
- 2) — U 7.30 sati: koncentracija na k. 320, jugozapadno od s. Studenec-Ig.
- 3) — U 8 sati: koncentracija na naselje Dobravica.
- 4) — U 8.30 sati: koncentracija na naselje Iška Vas.
- 5) — U 8.47 sati: ponovljena koncentracija na Išku Vas.
- 6) — U 8.55 sati: koncentracija na naselje Sarsko.
- 7) — U 10 sati: koncentracija na k. '414 (CZ 3 — VH 22)
Na javljanje komandira osmatra ke patrole, vatra je preneti za 320/00 udesno.
- 8) — U 10.17 sati: koncentracija na Dobravicu.
- 9) — U 10.37 sati: koncentracija na raskrsnicu puteva jugoisto no od Studenec-Iga (CX 22 — TR 11).
- 10) — U 10.56 sati: koncentracija na Studenec-Ig (crkveni toranj).

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

* Vidi dok. br. 89.

Divizion se nalazio na položaju do 17.30 sati.
Rad baterija bio je odličan.
Nikakvih nezgoda nije bilo na maršu, pri zauzimanju položaja,
ni pri gađanju.
Funkcionisanjem radija bila je omogućena, u svakom trenutku
operacije, veza sa komandantom kolone.
Ispaljena je sledeća količina granata:
granate 75/27 kom. 190 .
od kojih granata model 32 od 100/17"

(M. P.)

Komandant divizion
potpukovnik
potpis: P. Mugnai

Za tačnost prepisa:
Šef odeljenja vatre
(kap. G. Montuori)
Montuori

BR. 185

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGRUPNOG KORPUSA
OD 24 MAJA 1942 GOD. VIŠOJ KOMANDI ITALIJANSKIH ORU-
ŽANIH SNAGA SLOVENIJA-DALMACIJA O BORBAMA DRUGE
GRUPE SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA KOD JANAČA

Poverljivo

Telegram

24 maja 1942-XX

Od komande XI arm. korpusa
Višoj komandi oružanih snaga Slovenije i Dalmacije.

02/4279 op. Dana 21 i 22 tekućeg, nemačka vojska i nemačke
policijske snage izvršile su akciju u zoni koja se nalazi između
Save i naše granice, zapadno od Litije (DL—VS). Od nas se zahtevalo
da zatvorimo granicu od Zaloga, u dužini 55 kilometara, prema
zapadu¹; postarao sam se da sa ono malo raspoloživih snaga zatvo-
rim glavne puteve. Naveče 21 tekućeg, Nemci su javili da su opkolili
ustaničke snage, procenjene na 700 ljudi. Međutim, 22 o. m., ustanici,

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

² Prilikom akcije na Drugu grupu slovenačkih partizanskih odreda,
Nemci su tražili od italijanskih vojnih vlasti da zatvore granicu prema
nemačkoj okupacionoj zoni, da bi se sprečio povratak grupe na itali-
jansku okupacionu teritoriju.

kojima su diverzantskim akcijama pritekale u pomoć nove snage koje Su stigle u zonu, uspeli su da umaknu u pravcu Save (ve i deo) i u pravcu naše zone Molnik (DH—UQ)³. Nemci su imali 26 mrtvih, me u kojima i jednog poru nika koji je bio žrtva zasede, i preko 17 ranjenih, koji su smešteni u vojnoj bolnici u Ljubljani. U toku je dalje utvrđivanje gubitaka.

General Robotti

BR. 186

IZVEŠTAJ NEMA KE OPŠTINSKE UPRAVE U LITUI OD
24 MAJA 1942 GOD. O BORBAMA NEMACKIH OKUPATORA SA
DRUGOM GRUPOM SLOVENACKIH PARTIZANSKIH ODREDA
KOD JANCA¹

Opštinska uprava u Litiji

Litija, 24 V 42 godine

Gosp. zemaljskom savetniku
Dr Doujaku

K a m n i k

Sedmi ni izveštaj za vreme od 17—23 maja 1942 godine

Ova sedmica bila je u znaku banditskih upada, koji su se u sredu, 20 ov. m., u 4 sata i 30 minuta, pojavili od južne strane i protiv kojih su zatim, u danima od 20 do 22 ov. m., vodile borbu carinska grani na straža, policija i vojska². Uspeh angažovanih snaga i izvršenih borbenih dejstava bio je nažalost apsolutno nezadovoljavajuć, i kao kod svih dosadašnjih banditskih prepada, potrebno je konstatovati da se i kod ove akcije pokazalo odlično taktičko komandovanje neprijatelja. U svakom slučaju, uspelo je bandama — nije se jačine različitih cene, ali se prema do sada prikupljenim podacima mora pretpostaviti da njihova ukupna jačina iznosi oko 250—300 ljudi — da vešto izbegnu opkoljavanje i da se probiju na jugu, preko granice, u Italiju. U toku 23 ov. m. bile su u akciji angažovane snage koje su povuene prije nego što su izvršile išene borbenog područja, tako da je i onom, još preostalom, delu bande, u jačini od približno 100 ljudi, uspelo da se noću izmeću 23 i 24 ov. m. nesmetano povuče preko italijanske granice. Carinska gra-

¹ Vidi primedbe uz dok. br. 103.

² Kopija originala u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani (XVI/5, fase. 1/2).

³ Vidi dok. br. 108.

ni na straža iz Besnice primetila je članove bande, ali patrola, naravno, nije bila u stanju da napadne ovako snažan odred. Poslednja je, dakle, u najmanju ruku, mogla dostići da se, sa nešto više zalaganja, barem ovaj poslednji deo bande, koja je izgledala razbijena, bez daljeg, opkoli i uništi. Ali ni ovo nije bilo lako. Kao rezime, može se o borbenim dejstvima u vremenu od 20 do 22 oktobra. m. kazati da gubici na našoj strani nisu ni u kakvoj srazmeri sa postignutim uspehom i da ova neuspela akcija znači i jedan težak udarac koji se slabo utiče na raspoloženje i držanje stanovništva. Ukoliko sam ja, kao posmatrač sa strane, u stanju da prosudim, krivica za ovaj teški neuspeh leži uglavnom u tome što nije bilo objedinjenog komandovanja, što je neprijatelj potcenjivan i, pre svega, što su policijske snage suviše dočkan angažovane.

Izveštaj o dolasku bande poslat je, prema mojim konstatacijama, dvadesetog, oko 4 sata i 30 minuta. Međutim, kako je meni saopšteno, policijske snage, koje su bile određene u akciju, stigle su tek u 17 sati na područje svojih polaznih položaja. Vojska je bila upotrebljena za zaprećavanje bojišta sa zapadne strane, i jedva je došla u dodir sa neprijateljem, zbog čega nije ni imala nikakvih gubitaka.

Daleko sam od toga da ovim hoću da kritikujem vojne mere, pošto za to nisam ni nadležan, ali osećam svojom dužnošću da vam saopštim ove detalje, pošto je isti možda biti od važnosti za donošenje ocene o događajima i njihovim posledicama.

U svakom slučaju akcija nije uspela, i to je sigurno iskoristiti neprijateljska propaganda u odgovarajućem smeru. Stanovništvo pogranične teritorije ima, sada više nego ikada, siguran osećaj da nema ke borbene snage nisu u stanju da mu pruže uspešnu zaštitu od banditskih upada, čime je poremećeno umirenje koje je u poslednje vreme bilo nastupilo. Dalje posledice ovog neuspeha ne mogu se danas, po svojoj težini, u potpunosti ni sagledati.⁵

⁵ U Gorenjskoj u mesecu maju bile su sledeće jedinice: 93 rezervni policijski bataljon sa štabom u Kamniku, 171 rezervni pol. bataljon u Radovljici, 181 rez. pol. bataljon na Bledu, 325 rez. pol. bat. u Kranju, Gorenjski skijaški policijski odred (Pol. skistreibenteilung Oberkrain) na Bledu, 2. žandarmerijska rezervna motorizovana eta Alpenland u Kranju i 3. žand. rez. mot. eta Alpenland u Kamniku. Od nemalokih oružanih vojnih snaga u to vreme stalno su bile detašovane sledeće jedinice: 322 landesšicenbataljon (Landesschützenbataillon 322) u Domžalama (1. eta Dol kod Ljubljane, 2. eta Domžale, 3. eta Ponoš kod Litije, 4. eta Litija), 510 landesšicenbataljon u Kamniku, 857 landesšicenbataljon u Jesenicama (1. eta Jesenice, 2. eta Radovljica, 3. eta Bled, 4. eta Sv. Janez na Bohinjskom Jezeru), 922 landesšicenbataljon u Kranju (1. eta Smlednik, 2. eta Šentvid, 3. eta Kranj, 4. eta Tržič), 499 dopunski pešadski bataljon u Skofjaj Loki, 402 biciklisti kao dopunska eta u Kranju i 2. bat. 14 puka. Pored toga bilo je oko 500 žandara i 240 vojnika granične carinske straže.

Gemeinsch. Mittell.

Littai, den 24. Mai 1942.

An den
Herrn Kommandant
Dr. P. O. J. a. k.
Stein

Wochenbericht für die Woche vom 17. bis 23. Mai 1942.

Die Berichtswoche stand im Zeichen der Bandeneinfälle, die von Süßes her am Mittwoch, den 20. um 4 Uhr 30 gemeldet wurden und die dann in den Tagen vom 20. bis 22. durch Einsatz von Zollgrenzschutz, Polizei und Wehrmacht bekämpft wurden. Das Ergebnis des Einsatzes und der durchgeführten Kampfhandlungen ist leider ein absolut unbefriedigendes, und wie bei allen bisherigen Bandenüberfällen hat sich auch bei diesem Unternehmen die ausgezeichnete taktische Führung des Gegners erwiesen. Jedenfalls ist es den Banden, deren Stärke verschieden hoch eingeschätzt wurde, die aber nach den manuellen Ermittlungen wohl mit ca. 250 bis 300 Mann anzunehmen ist, gelungen, der Umklammerung geschickt auszuweichen und nach Süden über die Grenze nach Italien durchzubrechen. Im Laufe des 23. wurden daraufhin die Einsatzkräfte zurückgezogen, ohne dass der Kampfraum durchkämt worden wäre und so ist es auch dem noch zurückgebliebenen Teil der Bande in ungeführter Stärke von 100 Mann gelungen, in der Nacht vom 23. auf 24. sich unbehelligt über die italienische Grenze zurückzuziehen. Die Bandenmitglieder wurden von Zollgrenzschutz Wessnitz beobachtet, die Streife war aber natürlich nicht in der Lage, dieses starke Kontingent anzugreifen. Es wäre also zumindest ohne weiteres bei einiger Gründlichkeit möglich gewesen, diesen letzten Teil der Bande, der scheinbar versprengt war, abzuriegeln und zu vernichten. Aber auch das ist nicht geschehen. Zusammenfassend muss zu den Kampfhandlungen in der Zeit vom 20. bis 22. gesagt werden, dass die Blutopfer auf unserer Seite in keinem Verhältnis zum erzielten Erfolg stehen und dass dieses fehlgeschlagene Unternehmen unbedingt einen schweren Rückschlag in der Stimmung und in der Haltung der Bevölkerung nach sich ziehen muss. Soweit ich als abseits stehender die Dinge zu beurteilen in der Lage bin, ist an diesem schweren Misserfolg hauptsächlich das Fehlen eines einheitlichen Kommandos, das Unterschätzen des Gegners und vor allem der zu späte Einsatz der Polizeikräfte schuld. Die Meldung von dem Einmarsch der Bande

Pošto je 21 i 22 maja eta vojske, koja je dislocirana u Litiji, otišla na neki borbeni položaj, to je, u sporazumu sa vo om mesnih grupa i komandiro m žandarmerijske jedinice, od nema kih grana sastavljena pomo na žandarmerija, koja je no u izme u 21 i 22 i izme u 22 i 23 ov. m., pod komandom jednog pomo nog žandarma, vršila patroliranje u Litiji. Ova patrola je 24 ov. m. rasformirana, jer je vojska u me uvremenu opet preuzela svoju službu u Litiji.

Weber

BR. 187

PLAN KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 25 MAJA 1942 GOD. ZA PRIPREMU VELIKE ITALIJANSKE OFANZIVE PROTIV SLOVENA KIH NARODNOOSLOBODILACKIH PARTIZANSKIH ODREDA¹

Poverljivo
Dupli omot

Dostaviti u ruke

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje
Br. 02/4362 prot. Op.

Vojna pošta 46, 25 maj 1942-XX

Predmet: Program mera i operacija
koje treba vršiti u Sloveniji

GLAVNOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA SLOVENIJA-
DALMACIJA

Vojna pošta 10

Mere koje, prema usmenim uputstvima izdatim od strane te komande, treba primeniti u cilju rešavanja krize u Sloveniji — nalaže nam postoje a situacija, koja se karakteriše pove anjem ustani kih formacija, sve ve im nemirom koji ih obuzima i sve ambicioznijim ciljevima koje one sebi postavljaju.

Te mere su dalje tesno povezane sa koli inom snaga koje e biti stavljene na raspoloženje ovoj komandi, a koje e sti i na teritoriju po slede em redu:

1) — tri bataljona iz divizije „Macerata" sa jednim delom artiljerije (idu ih dana);

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

2) — tri pešadiska bataljona i eventualno jedna legija cr. košulja i jedan samostalan bataljon cr. košulja (ne pre kraja juna, jer su ove trupe još uvek angažovane na drugim udaljenim sektorima);

3) — jedna organska divizija (za koju je predviđeno da će stići i u zonu tek u mesecu julu).

Prirodno je da će razvoj celokupnog rada zavisi dalje od svih talasanja i promena koje mogu nastupiti bilo u vezi s prilikom naših snaga, bilo zbog svega nepredviđenog što može izazvati otpor ustanika i stanovništva uopšte.

Na osnovu gornjega dostavljam program koji nameravam da ostvarim:

1. faza — Cim prvi deo divizije „Macerata“ stigne u zonu, stavi u mu u zadatak da posedne zonu Kočevje i Ribnica. Na taj način u osloboditi jedan grenadirski puk sa kojim nameravam da ovladam situacijom u okolini Ljubljane.

U ovom periodu će divizija „Isonzo“ i grani na stražu nastaviti da vrše akcije u zoni malog obima.

2. faza — Po dolasku ostalih snaga (osim organske divizije), zauzeće u tako isto preddeo južno od Kočevja i preddeo Starog Trga i Loža, oslobodiće i svih zadataka 23 pešadiski, koji se nalazi u Brodu na Kupi, da bi se isti vratio diviziji „Isonzo“, koja će na taj način imati više raspoloživih snaga da operiše odlučnije i intenzivnije nego što je to dosada mogla učiniti.

Pripremne mere

a) — Evakuisanje stanovništva: to je najkomplikovanija mera, koja zahteva prethodnu organizaciju samo delimično zavisnu od ove komande (izvršni deo), kao i odgovaraju u količinu snaga.

Kao što je poznato, pokazalo se da je stanovništvo iz južnog slovenskog predela i doline Lož—Stari Trg (osim ponekog izuzetka) prema nama neprijateljski raspoloženo i da odluka ne sara uje sa partizanima. Radi se o broju koji nije lako proceniti, ali se ipak može smatrati da se kreće između; u 10—12000 lica. podeljenih na mnoga naselja.

Mora se pretpostaviti da će se ova mera ticati skoro isključivo žena, dece i staraca, jer se sposobni ljudi ili već sada nalaze sa bandama, ili će im se priključiti u trenutku ostvarenja ovog dola programa. ma koliko to ostvarenje bilo iznenadno i brzo.

Način izvršenja ove mere zavisi od raspoloživih snaga. Pored toga, postoji problem stoke, zaliha hrane i furaži, kao i problem uvoženja kućnog nameštaja. Ovo je problem koji u suštini interesuje transporte, pošto se stoka, zaliha hrane i furaži moraju koncentrisati u garnijone radi daljeg korišćenja ili u samom mestu ili u Kraljevini.

Operacije e sigurno biti ometane od strane ustanika i zahteva e ne baš neznan deo vremena, koji se unapred ne može odrediti.

Dakle, pripremi u jedan opširan program, pošto se u tom pogledu budem savetovao sa političkim vlastima, program u kome e biti označena mesta koja treba evakuisati, broj osoba koje treba uputiti u Italiju, koli ina materijala koji se može sa sobom poneti, koli ina stoke koju mi možemo zapleniti i potreban broj transporta.

Pored toga mora e se evakuisati i druga naselja pokrajine. Međutim, što se tiče njih, radi e se prema oceni na licu mesta, uzimajući i u obzir stav većine stanovništva u odnosu na pojanu borbu koju nameravam da povedem protiv partizanskih formacija.

Druge policijske mere preduzima e se protiv određenih kategorija koje se još uvek neprijateljski drže, kao i protiv onih koje e uporno zauzeti neprijateljski stav prema naciji. Među njima e verovatno biti uključeni studenti i profesori, kao i svi nezaposleni radnici.

U stvari, te kategorije predstavljaju centar za propagandu i regrutovanje partizana.

Tako e u pogledu ovih elemenata pravovremeno u sa potrebnom tačnošću u precizirati njihovu jačinu.

Sve ove široke i komplikovane mere — pored ostalih koje e, s obzirom na situaciju, s vremena na vreme biti potrebne i o kojima u javiti toj komandi — izvršava e se istovremeno sa vojnim operacijama protiv oružanih bandi. Vide u da li e biti moguće da u ovim zadnjim operacijama uzme u eš a i stanovništvo putem obrazovanja grupa slabije brojne jaćine, koje bismo mi naoružali i koje bi operisale pod našom kontrolom i prema našim uputstvima². Ovo ie pitanje koje u naknadno detaljno proučiti i produbiti da bi se iskoristile sve njegove za nas povoljne strane i da bi se na minimum svele opasnosti sa kojima je ono neizbežno povezano, među kojima nisu poslednje one političkog karaktera, koje bi mogle iskrsnuti iz gledišta — koje se može sigurno iskoristiti — da smo se, za borbu protiv ustaničkog pokreta, morali obratiti za pomoć civilnom stanovništvu. Razumije se da e akcije u vezi sa interniranjem stanovništva i obrazovanjem ovih specijalnih grupa biti određene u sporazumu sa Visokim komesarom, iji stav i ije namere ne mogu još odrediti dok se on ne vrati iz Rima, o emu u naknadno što pre referisati.

b) — Vojne operacije

U pogledu pravih i istinskih vojnih operacija nameravam da primenim sledeći red:

1) — Kad bude na raspoloženju Prvi grenad. puk. posle stizanja prvog ešelona „Macerata“, isti e se predeo između Velikih Bloka

* Aluzija na upotrebu i angažovanje belogardističkih oružanih formacija

1 Ljubljane (Krim, Mokrec), kao i predeo zapadno od Grosuplja (Molnik — Pogled), i na taj način se izolovati Ljubljana — rukovode i centar ustaničkog pokreta — od ustaničkih formacija koje nas najviše ugrožavaju.

Jedinice granične straže (zona Logatec) i jedinice div. „Isonzo“ i „Macerata“ vršile bi akcije išćenja u cilju savlaivanja lojalne situacije, tako e i s obzirom na reperkusije koje bi mogle nastati usled operacija koje e se voditi oko Ljubljane.

Na taj način postigao bi se odlučan napredak u pravcu preuzimanja inicijative u operacijama, koja je do sada, usled nedostatka snaga, bila prepuštena partizanima.

2) — Pošto se prilikom novih snaga i trenutnom situacijom poveaju operativne mogućnosti, o istiti itavu teritoriju, operišu i iz centra ka periferiji ili prema onom pravcu ili onim pravcima koji bi se smatrali najpogodnijim.

Ovo je program u opštim crtama.

Kao što sam rekao, pojedinosti o raznim merama i operacijama bi e predmet jedne naknadne studije koja e imati za cilj da ispita najve e mogu nosti dejstva u odnosu na ja inu raspoloživih snaga

General armiskog korpusa,
komandant

— Mario Robotti —
Mario Robotti

BR. 188

**PLAN KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 27 MAJA 1942 GOD. ZA PRIPREMU TRE E NEPRIJATELJ-
SKE OFANZIVE NA TERITORIJI SLOVENIJE¹**

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA Na odobrenje
Operativno odeljenje V. P. 46, 27 maja 1942-XX
Br. 02/ prot. op.

Predmet: Program mera i operacija koje e se
izvršiti u Sloveniji

»Strogo poverljivi potsetnik

GOSP. GEN. TADDEO ORLANDO, KOMANDANT
GOSP. GEN. CORONATI, KOMANDANT
GOSP. GEN. CARLO DOMIANI, KOMANDANT

Prilažem ovome prepis pisma 02/4362, po istom predmetu, koje sam uputio Glavnoj komandi O. S. Slovenija-Dalmacija.

Kao što sam rekao na sastanku u mojoj komandi 26 ov. m., u tom sam dokumentu izneo, u glavnim crtama, program kojega se mislim pridržavati da se. reši slovena ka kriza, rezervišu i si da kroz izvesno vreme preciziram detaljnije pojedine mere i operacije.

U cilju konkretiziranja tih detalja, koji su krajnje važni, pozivam Vas sada na saradnju koja e biti zasnovana na dragocenom iskustvu koje ste stekli u zoni Vaše nadležnosti i na Vašem upoznavanju sa odlu uju im zna ajem koji pripisujem uspješnom ishodu akcije koja e se preduzeti.

Me u težim problemima koje treba rešiti bez sumnje se nalazi problem koji se odnosi na evakuaciju stanovništva. Taj problem, sigurno zahteva najbrižljiviju pripremu da bi se sve izvelo na što brži natin, u potpunosti i, istovremeno, što je mogu e humanije. Treba stvoriti nedvosmisleni utisak da se ta mera primenjuje odlu no ali tako e sa pravi noš u, poštenjem i uravnoteženoš u. Pozivam Vas da, u pogledu toga, budete svesni da je najve i koeficijent pravi nosti baš u tome da se svi, koji su pogo eni ovom merom, stave na isti nivo i da se ne vodi ra una o privatnim interesima nikog.

Za odre ivanje pojedinosti u vezi ovog preseljenja mogu se zatražiti mnogi podaci od civilnih, a ako ustreba i od crkvenih vlasti.

¹ Overen prepis originala u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

Potrebno je, u suštini, ta no proceniti i konkretizovati domašaj mera za preseljenje, utvrdivši:

a) — protezanje zone i odreivanje mesta, broj kategorija lica i imanja, na koje e se mere primeniti;

b) — red operacija u odnosu na raspoloživost sadašnjih snaga i snaga koje e sti i na teritoriju na osnovu predvi anja nazna enih u mom pismu kao i obzirom na transportne mogu nosti;

c) — prou avanje na ina izvršenja;

d) — organizaciju snabdevanja:

— potrebna sredstva za transport (kamioni, želez. vagoni itd.);

— obrazovanje centara za prikupljanje i razvrstavanje;

— ishrana i lekarska pomo onima koji se imaju internirati.

Drugi problem od osnovne važnosti je problem vojnih operacija za koje ste, zbog Vašeg poznavanja stvari, dužni dati, pridržavaju i se podataka koje sam Vam usmeno dao, jednu šemu koja mora da bude što više prilago ena realnoj situaciji, da pretstavlja ujedno za nadležnu teritorijalnu zonu logi an redosled raznih mera koje e se preduzeti, da vodi ra una o iskustvu iz prošlosti.

Kao putokaz za sastavljanje ove studije, saopštavam Vam nekoliko informativnih kriterija koje mi je usmeno rekao Ekselencija viši komandant O. S. Slovenija-Dalmacija.

Potrebno je: 1. — Zatvoriti granicu prema provinciji Rijeka i prema Hrvatskoj, naro ito u zoni Gorjanci (sadejstvo Hrvata obezbe eno). 2. — Iseliti itav predeo isto no od stare granice u pojasu 3—4 km. U toj zoni onemogu iti svako kretanje (osim železni kog saobra aja i na drumovima sa velikim saobra ajem) i otvoriti odmah vatru na svakoga. 3. — Internirati svakoga, ako je potrebno iz operativnih razloga i razloga bezbednosti i to: iseljenje celokupnih predela, iseljenje odre enih mesta i kategorija lica u drugim zonama. Orijentacije radi, navodim da bi moglo do i u obzir za iseljenje 20—30 hiljada lica. Ovaj broj mogao bi, prema slu aju, da sé i izmeni. 4. — Potse am da sve ono što se odnosi na iseljenje treba da bude isklju ivo predmet naše inicijative, u tom smislu da odgovara vojnim potrebama. Dakle, zatražiti ako ureba, u eš e civilnih vlasti o ijem e se mišljenju voditi ra una ali uvek zavisno od gore navedenih potreba. To je jedina koncesija koju su dale naše više vlasti u vezi sa izvršenjem ovih mera. 5. — Napominjem da je cilj za kojim u ovom ratu, kojeg vodimo, idemo taj da stavimo neprijatelja u položaj da nas više ne e mo i da napada i da se uspostavi normalno stanje. Otuda i važnost sankcija koje e se primenjivati uvek kad ureba².

Imati tako e u vidu ono o emu sam jutros na sàstanku govorio tj. dn e policiskc nage (I:r. karab , kr. fir.ar.siska straža, grani na

^s Prvobitni tekst, koji je Robotti mastilom precrtao, glasi: Otuda i važnost talaca i streljanja, što e se primenjivati uvek kad ureba.

milicija, agenti Javne bezbednosti, tako e u civilu) pre i u nadležnost vojnih vlasti.

U o ekivanju potanjih podataka koji e se konkretizovati posle povratka Visokog komesara u sedište, Vi ete, kao što sam jutros naredio, zatražiti od civilnih vlasti podatke o broju, rasporedu i narooitoj upotrebi gore pomenutog ljudstva radi odre ivanja mogu nosti njihove upotrebe.

Ostajem u o ekivanju da prou im detaljne studije, koje bih želeo primiti do 5 juna.

General armiskog korpusa,
komandant
Mario Robotti

BR. 189

NARE ENJE KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOOG KORPUSA OD 27 MAJA 1942 GOD. KOMANDANTU DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDEGNA " O MERAMA ZA ODBRANU LJUBLJANE¹

OM/
Prepis

KOMANDA XI ARMISKOOG KORPUSA

Operativno odeljenje.

Prot. 02/4450

V. p. 46. 27 maja 1942-XX

Predmet: Delatnost ustanika u Ljubljani

Komandantu divizije „Granatieri di Sardegna"

i na znanje:

Visokom komesaru za Ljubljansku pokrajinu

Vesti koje sam primio iz raznih izvora još ranije su mi potvrdile nameru ustanika da preduzmu jednu akciju na Ljubljanu koriste i se pri tome eventualnim u eš em ustani kih elemenata koji bi delovali iz unutrašnjosti grada.

Te vesti potvr uju i priložena promemoriya komande grupe kr. karabinjera.

S obzirom na datu situaciju, koja zahteva hitnu primenu energijih preventivnih mera, i na osnovu sporazuma sa visokim kome-

¹ Kooija originala u arhivi Muzeja narodnog oslobo enja u Ljubljani.

sarijatom za Ljubljansku pokrajinu, nare ujem da se preduzme slede e:

a) Internirati u Gonars:

1) Sumnjive elemente u mestu (studente, nezaposlene radnike itd.), koji bi u toku najavljenih nereda mogli da osnuju unutrašnje neprijateljske formacije.

2) Sve još neosusene politike zatvorenike koji se nalaze na raspoloženju vojnih vlasti i kr. karabinjera, a koji su zatvoreni u ovdašnjim zatvorima.

b) Uputiti u zatvore u unutrašnjost Kraljevine ve osusene politike zatvorenike.

c) Primeniti slede e mere predostrožnosti od vojnog zna aja:

1) Blokirati verovatna mesta ulaza i izlaza tajnih podzemnih prolaza.

2) Zaštititi isturene ta ke na uzvišenjima Ljubljanskog grada (artiljerija) i Rožnika.

3) Poja ati stražarsku službu kod sedišta vojnih komandi, kod kasarni, javnih zgrada, elektri nih centrala, železnih stanica, hotela koji služe oficirima za stanove itd., kao i na onim ta kama u gradu gde bi se mogle najbrže podi i barikade u cilju onemogućavanja prolaza trupa.

4) Naro ito zaštititi mostove da bi se obezbedio pridolazak trupa u centar grada.

5) Pripremiti rezervnu elektri nu napravu da bi se obezbedilo neprekidno elektri no osvetljenje.

Radi praktične pripreme ovoga, Vaše e gospodarstvo pozvati, radi u eš a, i pojedine delove oružanih snaga (kr. karabinjere, kr. finansisku stražu, pograni nu miliciju, policijske agente i dr.) koji se, u vezi s nare enjem Glavne komande O. S. Slovenija-Dalmacija, nalaze sada u nadležnosti vojnih vlasti.

Za ovu saradnju sporazumeti se direktno sa nadležnim komandama.

Mere, koje su predmet ovog akta, treba da stupe na snagu ve eras.

U vezi s interniranjem studenata i nezaposlenih neka se izvrši što je potrebno i eka na potvr enje mera od strane SA-, i odredi da Gonars bude prijemni logor.

General armiskog korpusa,
komandant:
potp. Mario Robotti

⁵ Ne-poznata skra cnica. Verovatno: Suprema Autorità — viša vlast.